

FUTUROLÓGIA A ANTICIPATÍVNE VLÁDNUTIE

Ivan KLINEC

FUTUROLOGY AND ANTICIPATIVE GOVERNANCE

ABSTRAKT

Vznik futurológie ako vedy o budúcnosti je spojený s nástupom informačného veku a s prechodom k informačnej spoločnosti. Futurológia ako veda o budúcnosti predstavuje novú paradigmu vnímania spoločenskej reality a umožňuje alternatívne videnie budúceho vývoja v dlhodobých časových horizontoch. Metodológia výskumu budúcnosti umožňuje modelovať alternatívne scenáre budúceho vývoja a poskytnúť nové nástroje pre dlhodobé politické rozhodovanie. Strategické plánovanie dnes využíva celú škálu metód výskumu budúcnosti umožňujúcich inkorporovať dlhodobé časové horizonty do politického rozhodovania. Vytvorenie systému anticipatívneho vládnutia je spojené s využitím systému Forward Engagement ako nástroja anticipatívneho vládnutia. Systém anticipatívneho vládnutia je jednou z cest k prekonaniu globálnej krízy súčasnej ľudskej civilizácie.

Kľúčové slova: futurológia, budúcnosť, metodológia výskumu budúcnosti, strategické plánovanie, scenáre, Forward Engagement, anticipatívne vládnutie

ABSTRACT

Development of futurology as a science about the future is interconnected with coming of the information age and with the transition to the information society. Futurology as a science about the future is new paradigm of understanding of societal reality with possibility of alternative understanding of future development in long term horizons. Methodology of futures research enable modeling of alternative scenarios of future development and provide new tools for long term political decisionmaking. Strategic planning is now using the wide scale of futures research methods enabling incorporation of long term time horizons into political decisionmaking. Creation of system of anticipative governance is connected with using of Forward Engagement system as a tool of anticipative governance. System of anticipative governance is one of the way out of global crisis of present human civilization.

Key words: futurology, future, futures research methodology, strategic planning, scenarios, Forward Engagement, anticipative governance

Úvod

Využívanie futurológických metód pre politické rozhodovanie má v súčasnej dobe vzrástajúcu tendenciu. Celosvetový rast neistoty je spojený so zlyhávaním riadenia na všetkých úrovniach od globálnej cez národnú až po regionálnu. Preto vzrástá význam hľadania nástrojov, ktoré by umožnili elimináciu rastúcej neistoty v politickom rozhodovaní.

Globálna kríza umocnila zlyhávanie politického rozhodovania nastaveného na krátkodobé ciele, prepojené s dĺžkou trvania volebného obdobia, ktoré vnútirolovo zlepšilo ciele celej spoločnosti a zvýraznila potrebu implementácie dlhodobých časových horizontov do politického rozhodovania.

Futurológia je nepochybne mladou vedou, ktorá sa vytvára iba vyše 65 rokov. Za ten čas však vytvorila transdisciplinárny priestor, umožňujúci modelovať možné alternatívne budúcnosti ľudskej civilizácie. Vytvorila tiež celý vejár metód, techník, nástrojov a konceptov, ktoré umožňujú zaoberať sa budúcnosťou, vytvárať žiaduce obrazy budúcnosti a vytvárať dlhodobé stratégie, umožňujúce tieto obrazy budúcnosti realizovať.

Futurológia prešla vývinom od vytvorenia konceptu ako vedy o budúcnosti cez vytváranie futurológických inštitúcií a organizácií, ktoré vytvorili pôdu pre vytváranie nástrojov výskumu budúcnosti a realizáciu futurológických projektov až po zvyšovanie svojho vplyvu na politické rozhodovanie.

Futurológia, ako veda o budúcnosti môže v čase rastúcej neistoty ponúknut' nové paradigmatické nástroje, ktoré umožňujú pružnejšie reagovať na zmeny meniaceho sa globálneho prostredia a remodelovať súčasnú podobu civilizácie tak, aby sa táto mohla transformovať spôsobom, ktorý by umožnil jej plynulý prechod na nový civilizačný stupeň. Súčasná civilizácia by sa tak mohla vyhnúť osudu predchádzajúcich civilizácií, ktoré po dosiahnutí vrcholu svojho rozvoja postupne upadali až nakoniec zanikli.

Futurológia ponúka ľudstvu možnosť nastúpiť cestu vedomej evolúcie a vytvoriť globálnu civilizáciu, ktorá bude viac humánnou a viac partnerskou a menej deštruktívnu a agresívnu. Presmerovanie priorít civilizácie na vedomé vytváranie budúcnosti môže napomôcť zmene súčasných vzorcov správania sa človeka ako jednotlivca, spoločnosti i civilizácie.

Využitie futurológických metód pre politické rozhodovanie je jednou z cest prekonania súčasnej globálnej krízy a transformácie dnešného rozdeleného sveta na svet vzájomne prepojený a vzájomne kooperujúci.

Futurológia ako veda o budúcnosti

Futurológia predstavuje vede o budúcnosti. Bola vytvorená ako súčasť novovytvárajúcej sa paradigmy informačného veku. Predstavuje významný nástroj preorientácie ekonomiky, spoločnosti a civilizácie smerom do budúcnosti a umožňuje inkorporovanie dlhodobých časových horizontov do politického rozhodovania.

Futurológia umožňuje prekročenie obmedzení daných špecializáciou jednotlivých vedných odborov a integráciu poznatkov rôznych vedných odborov navzájom, ako i ich rozšírenie o dimenzie umenia, kultúry, náboženstva, spirituality, prípadne iných pohľadov týkajúcich sa budúceho vývoja človeka, spoločnosti a civilizácie. Futurológia disponuje rozsiahlohou metodológiou skúmania budúcnosti a možno ju považovať za high-tech spoločenských vied.

Boom futurológie je spojený s nástupom civilizačnej transformácie a rastom nestability v spoločnosti i prehlbovaním sa civilizačnej krízy. Futurológia, ako veda o budúcnosti, dnes zahŕňa štúdie budúcnosti, výskum budúcnosti, prognostiku, technologické a sociálne predvídanie, globálne modely, vytváranie alternatívnych scenárov, konštruovanie alternatívnych indikátorov budúceho vývoja, vytváranie možných obrazov budúcnosti, atď.

Nová paradigma pre informačný vek

V čase druhej svetovej vojny boli vytvorené ďalšie paradigmatické koncepty, metódy, techniky a inštitúcie, umožňujúce priame alebo nepriame narábanie s budúcnosťou. Vytvorili tak metodologické nástroje, ktoré umožňujú zaoberať sa budúcnosťou tak, aby tátu mohla byť vedome vytváraná a ovplyvňovaná.

Za nové paradigmatické koncepty pre informačný vek, ktoré vznikli v čase druhej svetovej vojny alebo v období krátko po nej, možno považovať nasledovné¹:

- 1942 – Futurológia – Ossip K. Flechtheim
- 1942 – Technologické prognózovanie – Theodore von Kármán
- 1940-1942 – Scenárové myšlenie – lord Allanbrooke
- 1945 – Think-Tank – Theodore von Kármán
- 1943 – Mentálne modely – Kenneth Craik
- 1945 – Systémové myšlenie – Macy Foundation
- 1945 – Hypertext – Vannevar Bush
- 1942 – Syntropia – Luigi Fantappie
- 1945 – Všeobecná systémová analýza – Ludwig von Bertalanffy
- 1942 – Kybernetika – Norbert Wiener
- 1946-1947 – Systémová analýza – Edwin Paxson

Uvedené paradigmatické koncepty umožnili vytvoriť organizačné a inštitucionálne prostredie a vytvárať metódy, techniky, nástroje a koncepty, ktoré viedli k prekročeniu hraníc rozličných vedných oblastí a k možnosti modelovať budúci možný vývoj.

Futurológia ako veda o budúcnosti

Futurológia postupne vytvorila transdisciplinárny priestor umožňujúci skúmanie možných alternatívnych budúcností ekonomiky, spoločnosti a civilizácie.

Futurológia Ossipa K. Flechtheima

Futurológia ako veda o budúcnosti bola navrhnutá Ossipom K. Flechtheimom v roku 1942². Flechtheim tento pojem prvýkrát použil v súkromnej korešpondencii.³ Pojem futurológia vznikol spojením latinského slova futurum, čo znamená budúce a gréckeho slova logos, čo znamená veda. Futurológia ako veda vznikla ako súčasť novovytváratej paradigmy informačného veku. V decembri roku 1945 publikoval Flechtheim článok o budúcnosti Teaching the Future⁴ v časopise Journal of Higher Education.

Pojem futurológia ako i návrh jej konceptu prezentoval Ossip K. Flechtheim v dvoch článkoch Futurology - A New Science⁵ a Futurology - A Science of Probability⁶, ktoré boli publikované v roku 1949 v amerických časopisoch Forum a Midwest Journal. V týchto článkoch uviedol prvýkrát pojem futurológia a načrtol základné charakteristiky futurológie ako vedy o budúcnosti. Obidva články boli v roku 1966 znova opublikované vo Flechtheimovej knihe History and Futurology⁷. Predslov k tejto knihe napísal ďalší významný futurológ Robert Jungk⁸.

Flechtheim sa zaoberal futurológiou v knihách History and Futurology⁹, ktorú publikoval v roku 1966, Futurologie. Der Kampf um die Zukunft¹⁰, ktorú publikoval v roku 1968, Futurologie. Möglichkeiten und Grenzen¹¹, ktorú publikoval v roku 1968, Futurologie als „Dritte Kraft“¹², ktorú publikoval v roku 1973, Zeitgeschichte und Zukunftsökonomie¹³, ktorú publikoval

¹ Klinec, Ivan (2009): Ako si naša civilizácia vytvára nástroje pre budúnosť. Referát na 10. medzinárodnom kolokviu Koncipování budoucnosti v Evropě'09, Občanská futurologická spoločnosť, Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 11. – 13. júna 2009

² Kessler, Mario (2007): Ossip K. Flechtheim. Politischer Wissenschaftler und Zukunftsdenker (1909-1998). Zeithistorische Studien. Herausgegeben vom Zentrum für Zeithistorische Forschung Potsdam. Band 41. Bohlau Verlag GmbH and Cie, Köln Weimar Wien, Köln

³ Tamtiež

⁴ Flechtheim, Ossip K. (1945): Teaching the Future. In: Journal of Higher Education, Volume 16, December 1945, Flechtheim, Ossip K. (1966): Teaching the Future. In: Flechtheim, Ossip, K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Anton Hein Verlag, Meisenheim am Glan

⁵ Flechtheim, Ossip K. (1949): Futurology - the New Science ? In: Forum, 1949

⁶ Flechtheim, Ossip K. (1949): Futurology - the Science of Probability. In: Midwest Journal, 1949

⁷ Flechtheim, Ossip, K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Anton Hein Verlag, Meisenheim am Glan

⁸ Jungk, Robert (1966): Foreword. In: Flechtheim, Ossip, K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Anton Hein Verlag, Meisenheim am Glan

⁹ Flechtheim, Ossip, K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Anton Hein Verlag, Meisenheim am Glan

¹⁰ Flechtheim, Ossip K. (1968): Futurologie. Der Kampf um die Zukunft. Brockhaus Verlag, Flechtheim, Ossip K. (1970) (1971):

Futurologie. Der Kampf um die Zukunft. Verlag Wissenschaft und Politik, Köln, Flechtheim, Ossip K. (1972): Futurologie. Der Kampf um die Zukunft. Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt

¹¹ Flechtheim, Ossip K. (1968): Futurologie. Möglichkeiten und Grenzen. Heinrich Heine Verlag, Edition Voltaire, Frankfurt am Main

¹² Flechtheim, Ossip K. (1973): Futurologie als "Dritte Kraft". Verlag die Arche, Zurich

¹³ Flechtheim, Ossip K. (1974): Zeitgeschichte und Zukunftsökonomie. Hoffman und Campe, Hamburg

v roku 1974, *Der Kampf um die Zukunft. Grundlagen der Futurologie*¹⁴, ktorú publikoval v roku 1980, *Ist die Zukunft noch zu retten?*¹⁵, ktorú publikoval v roku 1987.

Flechtheim sa ďalej zaoberal futurológiou v článkoch, a to v článku *Futurology. The New Science of Probability*¹⁶, ktorý bol prvýkrát publikovaný v roku 1949, v roku 1966 vo Flechtheimovej knihe *History and Futurology* a neskôr vyšiel ako súčasť Tofflerovej knihy *The Futurists* vydanéj v roku 1972, v článku *Is Futurology Answer to the Challenge of the Future?*¹⁷, ktorý vyšiel v knihe editorov Roberta Jungka a Johanna Galtunga *Mankind 2000*¹⁸, ktorá obsahovala príspevky z prej svetovej futurológickej konferencie a tiež v encyklopédickom hesle *Futurology*¹⁹ v *Historische Wörterbuch der Philosophie*, publikovanom v roku 1972 v Bazileji.

Základné charakteristiky futurológie

Futurológia, ako veda o budúcnosti, podľa Flechtheima zahŕňa:

- všetky typy prognóz, projekcií, lineárneho programovania, atď.,
- všetky plánovacie procedúry v ekonómii, vzdelávaní, doprave, atď.,
- vyhodnocovanie cieľov, noriem, a hodnôt vzťahujúcich sa k budúcnosti.²⁰

Takto definovaná futurológia pod bodom 1. predstavuje čistú vedu, pod bodom 2. sa približuje aplikovanej vede a pod bodom 3. sa približuje filozofii²¹.

Flechtheim navrhoval futurológiu ako vedu o budúcnosti. Hovorí, že teraz nadišla hodina futurológie²².

Evolúcia archeológie, geológie, histórie, antropológie, ekonómie, sociológie pripravila pôdu pre vznik vedy o predvídaní²³. Futurológia musí pokračovať v niektorých integračných funkciách, ktoré predtým patrili filozofii a sociológií²⁴. Futurológia má teda prebrať úlohu akejsi metavedy, ktorú v určitých časových obdobiach vždy predstavovala niekto z vied alebo si aspoň takéto postavenie nárokovala.

Podľa Flechtheima futurológia nie je ani tak novou a špeciálnou oblasťou poznania, ako skôr predstavuje novú syntézu rôznych údajov a môže byť chápána ako projektovanie histórie do nového časového rámcu²⁵.

Flechtheim naprojektoval futurológiu ako protiváhu ideológie. Uvádzia, že ideológia je ospravedlňovaním existujúceho spoločenského poriadku²⁶. Futurológia naopak zdôrazňuje tvorivú funkciu radikálneho kriticizmu, zameraného proti status quo. Jej vizia budúceho sveta je vždy otvorená, mnohotvárná a rozporná, plná možností a cieľov²⁷.

Pri vytváraní konceptu futurológie Flechtheim vychádzal z nasledovných postulátov²⁸:

- Svet je dynamický, mení sa vo svojich základných štruktúrach a produkuje nové.
- Určité základné štruktúry zmien možno aspoň čiastočne poznať.
- Smer a tempo zmien môže byť niekde v hrubých rysoch predvídané.
- Taktiež rozporné prognózy a projekcie majú svoju cenu - môžu prispieť k objasneniu problémov a kríz a môžu byť aj čiastočne správne (špecifikácie týkajúce sa času, priestoru, skupiny, atď. alebo stupňa pravdepodobnosti).
- V tomto rámci spočíva sloboda voľby a možnosť realizácie.
- Poznaním nutného, možného a žiaduceho sa utvára budúcnosť.

Podľa Flechtheima futurológia musí vyriešiť päť naliehavých problémov, ktoré ohrozujú ľudstvo - musí prispieť k likvidácii vojen a k upevneniu mieru, k odstráneniu hladu a biedy a k stabilizácii počtu obyvateľstva, k odstráneniu vykorisťovania a útlaku a k demokratizácii štátu a spoločnosti, k skoncovaniu s devastáciou prírody a k zabezpečeniu ochrany prírody a človeka pred ním samotným, k odbúraniu odcudzenia a k vytvoreniu nového tvorivého človeka (*homo humanus*)²⁹.

Flechtheim uvádzia, že naša civilizácia si musí vybrať medzi rozkladom a prežitím, čo závisí na výbere jedného, najoptimálnejšieho spôsobu konania z veľmi obmedzeného počtu variant konania.

¹⁴ Flechtheim, Ossip K. (1980): *Der Kampf um die Zukunft. Grundlagen der Futurologie*. J. H. W. Dietz Nach Verlag, Bonn, Berlin

¹⁵ Flechtheim, Ossip K. (1987): *Ist die Zukunft noch zu retten?* Hoffman und Campe, Hamburg

¹⁶ Flechtheim, Ossip K. (1966): *Futurology. The New Science of Probability*. In: Flechtheim, Ossip, K. (1966): *History and Futurology*. With Foreword by Robert Jungk. Anton Hein Verlag, Meisenheim am Glan, Flechtheim, Ossip K. (1972): *Futurology. The New Science of Probability*. In: Toffler, Alvin (editor) (1972): *The Futurists*. Random House, New York, New York

¹⁷ Flechtheim, Ossip K. (1969): *Is Futurology the Answer to the Challenge of the Future?* In: Jungk, Robert, Galtung, Johann (editors) (1969): *Mankind 2000*. Norwegian Universities Press, Oslo, George Allen and Unwin, Limited, London

¹⁸ Jungk, Robert, Galtung, Johann (editors) (1969): *Mankind 2000*. Norwegian Universities Press, Oslo, George Allen and Unwin, Limited, London

¹⁹ Flechtheim, Ossip K. (1972): *Futurology*. In: *Historisches Wörterbuch der Philosophie*. Schwabe and Co. Verlag, Basel

²⁰ Flechtheim, Ossip K. (1969): *Is Futurology the Answer to the Future?* In: Jungk, Robert, Galtung, Johan (editors) (1969): *Mankind 2000*. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London

²¹ Tamtiež

²² Flechtheim, Ossip K. (1966): *History and Futurology*. With Foreword by Robert Jungk. Verlag Anton Hein KG, Meisenheim an Glan

²³ Tamtiež.

²⁴ Tamtiež.

²⁵ Tamtiež.

²⁶ Tamtiež.

²⁷ Tamtiež.

²⁸ Flechtheim, Ossip K. (1971): *Futurologie. Der Kampf um die Zukunft*. Verlag Wissenschaft und Politik, Köln

²⁹ Tamtiež

Flechtheim sa odvoláva na výrok amerického filozofa Johna Deweya z roku 1922, ktorý hovoril, že nevyužívame súčasnosť pre kontrolu budúcnosti. Využívame predvídanie budúcnosti pre zdokonalovanie a rozvíjanie súčasnej činnosti³⁰.

Futurológia Roberta Jungka

Robert Jungk (1913-1994) bol rakúskym futurológom a prognostikom, sociológom a novinárom, politikom a publicistom. Narodil sa v Berlíne ako Robert Baum.

Od roku 1932 študoval filozofiu a psychológiu na univerzite v Berlíne. V rokoch 1933 až 1935 študoval psychológiu a sociológiu na Sorbonne v Paríži, kde získal titul doktora filozofie. V rokoch 1938 až 1945 študoval história v Zurichu.

Jungk bol v rokoch 1965 až 1968 prezidentom Ústavu pre otázky budúcnosti - Institut fur Zukunftsfragen vo Viedni v Rakúsku. Pôsobil v Berlin Centre for Futures Research v Berlíne v Nemecku a v International Futures Library v Salzburgu v Rakúsku. Pôsobil tiež v USA a vo Švajčiarsku.

V roku 1967 spoluzažil v Londýne skupinu Mankind 2000 a spoluorganizoval prvú svetovú konferenciu pre výskum budúcnosti v Oslo spolu s Jamesom Wellesley-Wesleyom a Johanom Galtungom. Od roku 1974 pôsobil ako predseda skupiny Mankind 2000.

V roku 1986 získal tzv. alternatívnu Nobelovú cenu - Right Livelihood Award. V roku 1991 kandidoval na rakúskeho prezidenta. Angažoval sa tiež ako mierový a proekologický aktivista.

Jungk publikoval knihy Die Zukunft hat schon begonnen. Amerikas Allmacht uhn Ohnnacht³¹ (1952), Tomorrow is Already Here. Scenes from a Man-Made World³² (1954), Heller als tausend Sonnen (1956), Strahlen aus der Asche (1958), Die grosse Maschine (1966), Modelle fur eine neue Welt. Band I. Der Griff nach der Zukunft (spolueditor)³³ (1964), Modelle fur eine neue Welt. Band II. Wege ins neue Jahrtausend (spolueditor)³⁴ (1964), Modelle fur eine neue Welt. Band III. Deutschland ohne Konzeption ? (spolueditor)³⁵ (1964), Mankind 2000³⁶ (spolueditor) (1969), Der Jahrtausendmensch (1973), Enzyklopädie der Zukunft. Eine Anstiftung zur praktischen Zukunftsgestaltung. Band 1. (spolueditor)³⁷ (1973), Der Atomstaat. Vom Fortschritt in die Unmemnlichkeit (1977), The Everyman Project. Resources for a Human Future (1977), The New Tyranny. How Nuclear Power Enslaves Us (1979), Zukunftswerkstätten³⁸ (1980), Menschenleben (1983), Futures Workshops. How To Create Desirable Futures (spoluautor) (1987), Trotzdem. Mein Leben fur die Zukunft (1993).

Robert Jungk v roku 1965 v predstove k Flechtheimovej knihe History and Futurology uvádzal, že futurologické koncepte ľudského osudu sú v protiklade s tradičnými lineárnymi teóriami pokroku³⁹. Futurologické metódy v rámci spoločenských vied prirovnáva k teórii pola vo fyzike. Jungk už v roku 1965 upozornil na to, že sieť a nie šípka bude symbolom veku, v ktorom bude hrať futurológia centrálnu úlohu⁴⁰.

Robert Jungk je autorom konceptu Dielne budúcnosti - Zukunftswerkstätten, ktorý umožňuje modelovať možné budúcnosti.

Robert Jungk v roku 1993 navštívil Prahu, kde sa zúčastnil medzinárodného kolokvia Koncipování budoucnosti v Evropě'93, ktoré usporiadala Občianská futurologická spoločnosť.

Na počesť Roberta Jungka bola po ňom pomenovaná futurologická knižnica v Salzburgu - Robert-Jungk-Bibliothek für Zukunftsfragen, ktorú založil v roku 1985. Táto knižnica sa nachádza na námestí, ktoré bolo takisto pomenované po Robertovi Jungkovi.

Umenie dohadu Bertranda de Jouvenala

Bertrand de Jouvenel (1903-1987) bol francúzskym prognostikom a futurológom. Bol zakladateľom a vydavateľom časopisu *Futuribles* a časopisu *Analyse et prévision*. Založil *Futuribles Group* (Association Internationale de *Futuribles*), ktorá sa v roku 1966 spojila s *Centre d'Etudes Prospectives*.

De Jouvenal publikoval knihy *On Power. Its Nature and the History of Its Growth* (1949) (1962), *Futuribles. Studies in Conjecture I.* (editor) (1963), *Futuribles. Studies in Conjecture II.* (editor) (1965), *Political Science and Prevision* (1965), *L'Art de la Conjecture* (1966), *The Art of Thinking About the Future* (1967), *Arcadie* (1968), *Du Pauvoir* (1973).

Bertrand de Jouvenal vytvoril francúzsku podobu futurológie vo svojej knihe *L'Art de la conjecture - Umenie dohadu*⁴¹.

³⁰ Flechtheim, Ossip K. (1966): *History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk*. Verlag Anton Hein KG, Meisenheim an Glan

³¹ Jungk, Robert (1952): *Die Zukunft hat schon begonnen. Amerikas Allmacht und Ohnmacht*. Sherz und Govert, Stuttgart

³² Jungk, Robert (1954): *Tomorrow is Already Here*. Translated by Marguerite Waldman with an Introduction by Herbert Agar. Simon and Schuster, Inc., New York, New York

³³ Jungk, Robert, Mundt, Hans Josef (Hrsg.) (1964): *Modelle fur eine neue Welt. Band I. Der Griff nach der Zukunft*. Kurt Desch Verlag, München

³⁴ Jungk, Robert, Mundt, Hans Josef (Hrsg.) (1964): *Modelle fur eine neue Welt. Band II. Wege ins neue Jahrtausend*. Kurt Desch Verlag, München

³⁵ Jungk, Robert, Mundt, Hans Josef (Hrsg.) (1964): *Modelle fur eine neue Welt. Band III. Deutschland ohne Konzeption ?*. Kurt Desch Verlag, München

³⁶ Jungk, Robert, Galtung, Johan (editors) (1969): *Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen*, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London

³⁷ Jungk, Robert, Lutz, Rüdiger, Müllert, Norbert R., Ziegler, Bernhard (Hrsg.) (1978): *Enzyklopädie der Zukunft. Eine Anstiftung zur praktischen Zukunftsgestaltung. Band 1. IVA* – Verlag Bernd Polke GmbH, Tübingen

³⁸ Jungk, Robert, Müllert, Norbert R. (1981): *Zukunftswerkstätten. Wege zur Wiederbelebung der Demokratie*. Hoffman und Campe, Hamburg

³⁹ Jungk, Robert (1966): *Foreword. In: Flechtheim, Ossip K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk*. Verlag Anton Hein KG, Meisenheim an Glan

⁴⁰ Tamtiež

⁴¹ Jouvenel, Bertrand de (1964): *L'art de la conjecture*. *Futuribles*, Éditions du Rocher: Monaco

De Jouvenal považuje predvídanie za umenie, a tvrdí, že intelektuálna konštrukcia pravdepodobnej budúcnosti je dielom umenia v plnom zmysle tohto slova.

Štúdie budúcnosti Wendella Bella

Wendell Bell (1924) je americký sociológ a futurológ. Narodil sa v Chicagu v USA. Študoval na Fresno State University v Kalifornii. Titul PhD získal na University of California, Los Angeles v USA.

Pôsobil na Stanford University, Northwestern University a University of California, Los Angeles. Od roku 1963 do roku 1995 pôsobil ako profesor na Yale University. V súčasnosti pôsobí ako emeritný profesor sociológie a výskumný pracovník Center for Comparative Research, Yale University v USA. Žije v New Haven v Connecticute v USA.

Od roku 1960 sa zaoberá futurológiou. Zaoberá sa tiež sociológiou mesta, sociálno-územnými analýzami, teóriou politických a sociálnych zmien. Je autorom dvojzväzkovej publikácie Foundations of Futures Studies - Základy štúdii budúcnosti, ktorá vyšla vo viacerých vydaniach a predstavuje komplexný úvod do štúdií budúcnosti.

Wendell Bell publikoval knihy Jamaican Leaders. Political Attitudes in a New Nation (1964), Images of the Future: Theory and Research Strategies (spoluautor) (1970), The Sociology of the Future. Theory, Cases, and Annotated Bibliography (co-author) (1971), Ethnicity and Nation-Building (spolueditor) (1974), Foundations of Futures Studies. Human Science for a New Era. Volume 1. History, Purposes, and Knowledge (1997), Foundations of Futures Studies. Human Science for a New Era. Volume 2. Values, Objectivity, and the Good Society (1997), The Purposes of Futures Studies (1997).

Wendell Bell diele Základy štúdii budúcnosti⁴² uvádza nasledovné ciele futurológie ako štúdií budúcnosti:

- Štúdium možných budúcností,
- Štúdium pravdepodobných budúcností,
- Štúdium podôb (images) budúcností,
- Štúdium znalostných základov budúcností,
- Štúdium etických základov budúcností,
- Interpretácia minulosti a orientácia súčasnosti,
- Integrácia znalostí a hodnôt pre navrhovanie spoločenskej akcie,
- Vzrastajúca demokratická participácia v spodobovaní a projektovaní budúcnosti,
- Komunikácia a obhajoba partikulárnych podôb budúcnosti⁴³.

Futurológia, štúdie budúcnosti a výskum budúcnosti

Za futurológiu, ako vedu o budúcnosti, môžeme považovať všetky oblasti vedy, zaoberajúce sa šúdiom, výskumom a spodobovaním budúcnosti.

V súčasnosti je najrozšírenejšie označenie pre futurológiu, ako vedu o budúcnosti, používané Futures Studies čiže štúdie budúcnosti. Týmto je umožnené na výskume budúcnosti participovať aj ľuďom, ktorí by prípadne mali k zaradeniu medzi futurológiu výhrady.

Futures Studies však označuje nielen vedecké aktivity, ale všetky aktivity zaoberajúce sa výskumom budúcnosti. Futurológia, ako veda o budúcnosti, je teda čistá veda a štúdie budúcnosti sú vedecké, výskumné a ďalšie aktivity, ktoré sa zaoberajú budúcnosťou.

Môžeme tiež hovoriť o rastúcej diverzite vedy o budúcnosti, nakoľko existuje mnoho označení a názov pre aktivity skúmajúce budúcnosť. Často je odlišnosť daná civilizačnými, spoločenskými alebo kultúrnymi jedinečnosťami a táto skutočnosť je plne v súlade s trendami transformujúcimi sa civilizácie, prejavujúcimi sa práve v diverzifikácii rôznych oblastí života spoločnosti.

Medzi označeniami aktivít, zaoberajúcich sa budúcnosťou nájdeme pojmy ako futurology, futures studies, future studies, futures research, forecasting, foresighting, futuring, visioning, prognosis, prognostica, prospective, prevision, prediction, projection, anticipation, futuribles, future thinking, speculations about future a mnohé ďalšie.

Futures Studies

Futures Studies - štúdie budúcnosti - pokrýva celú škálu aktivít zaoberajúcich sa budúcnosťou, v súčasnej dobe najrozšírenejšie - World Future Society, World Futures Studies Federation, The Millennium Project, Futures

Futures Research

Future Research - výskum budúcnosti - pokrýva výskumné aktivity spojené s budúcnosťou, zaoberá sa vytváraním metodológie výskumu budúcnosti - The Millennium Project

Futurology

Futurology - futurológia – veda o budúcnosti - Ossip K. Flechtheim, Robert Jungk

Forecasting

Forecasting - predvídanie - technokratický orientovaná vetva futures studies, používa najmä modelovanie - Erich Jantsch

Prognosis

Prognosis - prognózy - prognózovanie sa používalo najmä v období komunizmu - Fred Polak, Holandsko, stredná a východná Európa

Prospective

⁴² Bell, Wendell (1998): Foundations of Futures Studies. Human Science for a New Era. Volume 2: Values, Objectivity, and the Good Society. Transaction Publishers, New Brunswick, London, Bell, Wendell (1998): Foundations of Futures Studies. Human Science for a New Era. Volume 1: History, Purposes, and Knowledge. Transaction Publishers, New Brunswick, London

⁴³ Bell, Wendell: Foundations of Futures Studies. Human Science for a New Era. Volume 1. History, Purposes, and Knowledge. Transaction Publishers, New Brunswick, London 1997

Prospective - prospektívna - francúzska vetva futures studies - Gaston Berger, Michael Godet

Prevision

Revision - prevízia - francúzska vetva futures studies - Bertrand de Jouvenel

Prediction

Prediction - predikcia - technokraticky orientovaná vetva futures studies - Erich Jantsch

Projection

Projection - projekcie - projektovanie trendov najmä v ekonomike a v demografii - všeobecne rozšírené

Anticipation

Anticipation - anticipácia - predvídanie budúceho vývoja - Hasan Ozbekhan

Futuribles

Futuribles - možné budúcnosti - francúzsky orientovaná vetva futures studies - Bertrand de Jouvenel

Future Thinking

Future thinking - premýšľanie o budúcnosti - úvahy o budúcom vývoji - Herman Kahn

Futures Field

Futures Field – názov pre futurológiu, presadzovaný americkým futurológom Royom Amarom

Metodologická a inštitucionálna základňa futurologie

Rozvoj metodológie výskumu budúcnosti je spojený so vznikom inštitúcií a organizácií zameraných na výskum budúcnosti, ktoré takúto metodológiu vytvárali a vytvárajú, rozvíjaju a využívajú pri vytváraní možných alternatívnych obrazov budúcnosti.

Futurologické organizácie a inštitúcie

Od konca druhej svetovej vojny vznikali organizácie a inštitúcie zamerané na budúlosť ako RAND Corporation, RAND Pardee Center, SRI, SRI International, System Development Corporation, Battelle Institute, Hudson Institute, Club of Rome - Rímsky klub, Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences, Instituts fur Zukunftsfragen, DARPA, Global Business Network GBN, Arlington Institute, Institute for Alternative Futures, Institute for the Future, Futures Group, IIASA, Association Futuribles International, Global Scenario Group, Foundation for the Future, Millennium Institute, Mankind 2000, The Millennium Project of AC/UNU, Net Assessment Office DoD USA, Risk Assessment and Horizon Scanning RAHS, DEFRA, Australian Foresight Institute, The Committeee for the Future of the Parliament of Finland, Finland Futures Academy, Finland Futures Research Center, Institute for Ethics and Emerging Technologies, Hawaii Research Center for Futures Studies, The Copenhagen Institute for Futures Studies, European Foresight Platform, The Institute for Prospective Technological Studies IPTS of the European Commission's Joint Research Centre JRC, European Futures Observatory, Institut Jules Destree, Futures Studies Mannermaa Ltd., Berlin Zentrum für Zukunftsfororschung, Swissfuture - die Schweizerische Vereinigung für Zukunftsfororschung, Russian Futures Studies Academy, Institute for Accelerating Change, Singularity Institute, European Support Centre for the Club of Rome, národné asociácie pre Rímsky klub a ďalšie.

Vznikli medzinárodné futurologické organizácie World Future Society a World Futures Studies Federation a začali vznikať futurologické organizácie v jednotlivých štátach ako Finnish Society for Futures Studies, Association of Australian Futurists, Chinese Society of Futures Studies, Azerbaijan Future Studies Society, Československá futurologická společnost, Občanská futurologická společnost OFS, Futurologická spoločnosť na Slovensku FSS a ďalšie.

Začali sa vydávať futurologické časopisy a organizovať futurologické konferencie.

Tieto inštitúcie a organizácie rozvíjali metódy, techniky a koncepty výskumu budúcnosti, ako scenáre, modely, hry, metóda Delphi, trendová extrapolácia, technologické prognózovanie, mentálne mapy, indikátory a ďalšie.

Medzinárodné futurologické organizácie a inštitúcie

Vznik medzinárodných futurologických organizácií a inštitúcií je spojený s postupným celosvetovým rozšírovaním futurologických aktivít a s potrebu výmeny poznatkov a skúseností medzi futurologickými organizáciami jednotlivých krajín. Hlavnými medzinárodnými organizáciami futurologov sa stali World Future Society (WFS) a World Futures Studies Federation (WFSF). Ďalšími významnými medzinárodnými futurologickými organizáciami alebo organizáciemi zameranými na budúlosť sú Rímsky klub, Mankind 2000, World Transhumanist Association (WTA), ktorá bola neskôr premenovaná na Humanity+, International Institute of Applied System Analysis (IIASA), The Millennium Project, založený ako The Millennium Project of AC/UNU, Global Business Network (GBN) a niektoré ďalšie.

World Future Society

Organizácia World Future Society (WFS) bola založená v roku 1966 americkým futurológom Edwardom Cornishom a skupinou futurologických nadšencov. Bola zaregistrovaná ako americká nezisková organizácia. WFS každoročne organizuje konferencie a vydáva časopisy a knižné publikácie.

World Future Studies Federation

Organizácia World Futures Studies Federation (WFSF) bola založená v roku 1973 skupinou futurológov a nadšencov futurologie z rôznych krajín. Pravidelné približne v dvojročných intervaloch usporiadava medzinárodné futurologické konferencie a vydáva spravodaj a publikácie prevažne v podobe zborníkov z usporiadaných konferencií.

Metódy výskumu budúcnosti

Metodológia výskumu budúcnosti dnes zahŕňa široký vejár metód. V rámci projektu The Millennium Project boli publikované 3 verzie publikácie Futures Research Methodology⁴⁴, pričom posledná obsahuje asi 1300 stran textu o používaných metódach výskumu budúcnosti. Posledná verzia Futures Research Methodology zahŕňa dohromady 49 metód výskumu budúcnosti⁴⁵. Medzi hlavné metódy výskumu budúcnosti patria:

Extrapolácia trendov

- klasická prognostická metóda, používa sa pri dlhodobej stabilite vývoja skúmaných procesov alebo systémov, predpokladá sa ustálený priebeh vývoja, ktorý možno vyjadriť určitou spojitosťou vývojovou krivkou, doterajší vývoj je možné extrapolovať do budúcnosti podľa časového horizontu

Vytváranie scenárov

- metóda vyvinutá Hermanom Kahnom v RAND Corporation, predstavuje vytváranie alternatívnych charakteristík časových postupností základných prognózovaných procesov, má literárny alebo popisný charakter, je postavená na vytípovaní, výbere a kombináciu, určujúcich faktorov budúceho vývoja

Vytváranie výzí

- vytváranie určitých podôb možných budúcností, význie môžu byť alternatívne, predstavujú budúcu podobu prognózovaného systému, javu, procesu, spoločnosti, môžu byť optimistické i katastrofické, vytvárajú sa na globálnej, národnej, regionálnej alebo podnikovej úrovni

Vytváranie stratégií

- vytváranie dlhodobých stratégií vývoja, zahrnuje stanovenie strategických cieľov a cest potrebných k dosiahnutiu týchto strategických cieľov

Historická analógia

- metóda využívajúca pre prognózovanie vývoja určitých procesov alebo systémov podobný vývoj iných procesov alebo systémov v minulosti

Delfská metóda

- Delphi Method - vytvorená Helmerom, Dalkeyom a Gordonom v RAND Corporation, využíva odborné znalosti a intuiciu odborníkov, ktorí posudzujú a odhadujú budúci vývoj, trendy, príležitosti a ohrozenia, robí sa prostredníctvom dotazníkovej metódy v niekoľkých kolách, využíva počítače a Internet

Strom významnosti

- hľadá najvýhodnejšie cesty k dosiahnutiu vytýčených cieľov

Brainstorming

- vznikla v tridsiatych rokoch 20. storočia, je to metóda búrenia mozgov, hľadanie vhodných riešení skupinou účastníkov formou rýchlej diskusie, porady, vytvárania a prezentácie nápadov, myšlienok, riešení

Simulácia a počítačové modelovanie

- metóda simulácie, simulačných hier, simulujú sa rozličné varianty vývoja budúcej situácie, využívajú sa moderné technológie, počítače, má interaktívny charakter

Krížovo-impaktová metóda

- používa sa na prognózovanie určitých procesov na základe rozboru vzájomných dopadov a interakcií v rámci vybraných prognózovaných oblastí

Teória hier

- využíva princípy teórie hier, ide o modelovanie budúcich možných situácií prostredníctvom simulácie dôsledkov konania jednotlivých hráčov

Prognostické modely a modelovanie

- používa vytváranie určitých modelov skúmanej reality, ktoré túto realitu zastupujú, model redukuje zložitosť reality, využíva limitovaný počet parametrov resp. premenných, umožňuje modelovať alternatívny vývoj

Environmental scanning

- sledovanie vybraných parametrov vývoja vzáhujuúcich sa k zmenám prostredia s možným vplyvom na budúlosť

Intuitívne metódy

- založené na intuícii a expertných odhadoch vybraných expertov, zaobrajúci sa danou oblastou skúmaného budúceho vývoja

Alternatívne ukazovatele

- vytváranie alternatívnych indikátorov, umožňujúcich sledovať a modelovať budúci vývoj v dlhodobých časových horizontoch

Ďalšími používanými metódami výskumu budúcnosti sú: koleso budúcnosti, technologické prognózovanie, divoké karty, slabé signály, predpokladovo-založené prognózovanie, systémové perturbacie, mentálne mapy, učiaca sa organizácia, retrospektívna futurológia, participatívne prognózovanie, backcasting, násobné pohľady, SOFI, scenárové myslenie, scenárové plánovanie, obsahová analýza, vojnové hry, mierové hry, scanning, AQAL a mnogé ďalšie.

⁴⁴ Glenn, Jerome C. (editor) (1999): Futures Research Methodology. Version 1.0. The Millennium Project Of American Council for the United Nations University, Washington, D.C., Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (editors) (2009): Future Research Methodology. Version 3.0. With support from the Rockefeller Foundation. The Millennium Project, Washington, D.C., Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (editors) (2003): Future Research Methodology. Version 2.0. The Millennium Project of AC/UNU, American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

⁴⁵ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (editors) (2009): Future Research Methodology. Version 3.0. With support from the Rockefeller Foundation. The Millennium Project, Washington, D.C.

Futurologické konferencie

Prvá medzinárodná konferencia o výskume budúcnosti bola usporiadaná v roku 1967 v nórskom Oslo⁴⁶.

Oficiálny názov konferencie bol First International Future Research Conference - The Future of Mankind: Peace and Development 1970-2000. Konferenciu usporiadali viedenský Institut für Zukunftsfragen, nórsky Internationale Peace Research Institute a londýnska skupina Mankind 2000.

Druhá medzinárodná konferencia o výskume budúcnosti - Second International Future Research Conference bola usporiadaná londýnskou skupinou Mankind 2000 v japonskom Kyoto v roku 1970. Tieto konferencie vyústili do založenia medzinárodnej futurológickej organizácie World Futures Studies Federation.

Druhá medzinárodná futurologická organizácia World Future Society usporiadala každoročne výročnú konferenciu v americkom alebo kanadskom veľkomeste a World Futures Studies Federation usporiadala konferencie s niekoľkoročným odstupom.

Občianská futurologická spoločnosť v Prahe usporiadala od roku 1990 každé dva roky medzinárodné futurologické kolokvium Koncipování budoucnosti v Európe. Doteraz sa konalo desať ročníkov tohto kolokvia. Príspevky prednesené na kolokviu sú vydávaná v podobe zborníka príspevkov⁴⁷.

Futurologické ceny

Za zvláštne ale významné futurologické inštitúcie je možné považovať futurologické ceny a ocenenia alebo ceny a ocenenia vzťahujúce sa k budúcnosti resp. k výskumu budúcnosti. Takýmito cenami sú The Kistler Prize, H. G. Wells Award for Outstanding Transhumanist Contributions of the Year, Global Millennium Prize projektu The Millennium Project a World Future Society Edward Cornish Award for Futurist of Year

Cena The Kistler Prize je od roku 2000 každoročne udeľovaná Nadáciou pre budúcnosť - Foundation For the Future. Nadácia pre budúcnosť bola založená v roku 1996 Walterom P. Kistlerom v Bellevue v americkom štáte Washington a podporuje výskum pre lepšie porozumenie faktorom, ktoré môžu mať veľký vplyv na budúcnosť ľudstva. Nadácia pre budúcnosť sa zaobráva veľmi dlhodobým smerovaním ľudstva s časovým horizontom roku 3000. Usporiadala viacero seminárov a konferencií, kde sa diskutovalo o možnom vývoji ľudskej civilizácie do roku 3000 a jej nosným projektom je projekt Humanity 3000.

Kistlerová cena je pomenovaná po americkom vizionárovi a filantropovi Walterovi P. Kistlerovi. Cena je udeľovaná za originálne a inovatívne príspevky k porozumeniu spojenia medzi ľudským genómom a ľudskou spoločnosťou.

Cena pozostáva z peňažnej odmeny 100 000 amerických dolárov a 200 gramovej zlatej medaily.

Od roku 2004 Svetová transhumanistická asociácia – world transhumanist association udeľuje cenu Herberta G. Wellsa za rozvoj transhumanizmu - H. G. Wells Award for Outstanding Transhumanist Contributions of the Year.

The Global Millennium Prize projektu The Millennium Project je udeľovaná od roku 2006 ako súčasť aktivít projektu. World Future Society udeľuje od roku 2010 Edward Cornish Award for Futurist of Year.

Výučba futurológie

Futurológia a metódy výskumu budúcnosti sa postupne začali vyučovať na univerzitách vo viacerých krajinách. Medzi hlavné univerzitné centrá, kde sa vyučuje futurológia, patria University of Houston v Clear Lake-Houston, University of Hawai, ďalšie univerzity vo Fínsku, Austrálii, USA, Tchajwane a v ďalších krajinách.

Futurologické knižnice

V Salzburgu v Rakúsku funguje špecializovaná futurologická knižnica Robert Jungk Bibliothek fur Zukunftsfragen, ktorá je pomenovaná po rakúskom futurologovi Robertovi Jungkovi, ktorý túto knižnicu založil. Táto knižnica vydáva vlastný spravodaj, vlastné publikácie a organizuje podujatia zamerané na budúcnosť.

V rámci Templeton College vo Veľkej Británii bola vytvorená špecializovaná futurologická knižnica The Pierre Wack Memorial Library, nazvaná po priekopníkovi scenárového myslenia Pierrovi Wackovi.

Menšia futurologická knižnica vznikla pri Občianskej futurologickej spoločnosti v Prahe. Táto knižnica bola umiestnená v rámci priestorov Vysokej školy ekonomickej v Prahe.

Futurologické časopisy, publikácie a spravodaje

Významnou súčasťou rozvoja futurologického myslenia a rozširovania futurologických poznatkov sú futurologické časopisy a spravodaje, ktoré začali vychádzať spolu so vznikajúcimi futurologickými inštitúciami a organizáciami, z ktorých veľká časť takéto časopisy a spravodaje vydáva. World Future Society a World Futures Studies Federation naviac vydávajú vlastné publikácie a pravidelne zborníky vydávané pri príležitosti nimi organizovaných podujatí. Medzi najvýznamnejšie futurologické časopisy a spravodaje patria:

⁴⁶ Jungk, Robert, Galtung, Johan (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London

⁴⁷ Koncipování budoucnosti v Európe 2001. Sborník príspevku z 6. medzinárodného kolokvia Koncipování budoucnosti v Európe pořádaného Občanskou futurologickou společností s podporou Vysoké školy ekonomickej v Praze, ve dnech 10. až 12. září 2001 v Praze. Občanská futurologická společnost, Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 2002, Petrášek, František, Slintáková, Barbora, Klinec, Ivan (editori) (2008): Koncipování budoucnosti v Európe 2007. Sborník příspěvků z 9. mezinárodního kolokvia Koncipování budoucnosti v Európe 2008 pořádaného Občanskou futurologickou společností ve dnech 1.-2. února 2008 v budově Vysoké školy ekonomickej v Praze. Občanská futurologická společnost, Praha

- **Futures. The journal of policy, planning and futures studies** – futurologický časopis, vydávaný vydavateľstvom Elsevier v Londýne. Jeho dlhoročným šéfredaktorom je pakistanský futurológ Ziaudin Sardar, ktorý žije v Londýne. Vychádza mesačne.
- **The Futurist. A magazine of forecasts, trends, and ideas about the future** – futurologický časopis, vydávaný World Future Society. Bol založený americkým futurológom Edwardom Cornishom. Vychádza 6 krát do roka.
- **The Futurist. A Newsletter of Tomorrow's World** – futurologický časopis, vydávaný World Future Society. Bol založený americkým futurológom Edwardom Cornishom. Neskôr bol premenovaný na The Futurist. A magazine of forecasts, trends, and ideas about the future.
- Futures Research Quarterly
- Future Survey
- Future Survey Annual
- **World Future Review. A Journal of Strategic Foresight** - futurologický časopis, vydávaný World Future Society. Vznikol zlúčením časopisov Futures Research Quarterly a Future Survey.
- Future Times
- **Futurist Update. News and Previews from the World Future Society** -elektronický spraodaj World Future Society.
- **Journal of Futures Studies. Epistemology, Methods, Applied and Alternative Futures** – futurologický časopis, vydávaný Graduate Institute of Futures Studies na Tamakang University v Taipei na Tchajwne.
- Technological Forecasting and Social Change. An International Journal
- Foresight. The journal of future studies, strategic thinking and policy
- World Futures. The Journal of General Evolution
- **Future Studies Research Journal: Trends and Strategies** – brazílsky futurologický časopis. Bol založený v roku 2009. Vychádza dvakrát do roka.
- Futures Bulletin
- WFSF Bulletin
- WFSF Newsletter
- Futuribles. Revue mensuelle de prospective sur les grands enjeux du monde contemporain et ses évolutions possibles
- Future Takes
- **Futurics. A Journal of Futures Research** – minnesotský futurologický časopis, vydávaný Minnesotskými futurológmi – Minnesota Futurists – A Chapter of the World Future Society. Vychádza štvrtročne. Jeho editorom je americký futurológ Earl C. Joseph.
- **Future Trends. A Newsletter by Minnesota Futurists Chapter of the World Future Society** – futurologický informačný spravodaj vydávaný Minnesotskými futurológmi – Minnesota Futurists – A Chapter of the World Future Society. Vychádza štvrtročne.
- **International Journal of Futures Studies** – futurologický časopis, vydávaný Institute for Advanced Interdisciplinary Research so sídlom v Houston v Texase. Vychádza ročne.
- **Futura. The Journal of the Finnish Society for Futures Studies** – futurologický časopis, vydávaný Finnish Society for Futures Studies. Vychádza štvrtročne.
- Framtider
- FO/futureorientation
- Scenario. The Magazine About Trends, Ideas, Visions and Possible Futures
- Copenhagen Institute for Futures Studies Report
- Copenhagen Institute for Futures Studies Newsletter
- Futurum – Zeitschrift für Zukunftsfororschung
- Blickpunkt Zukunft. Zeitschrift mit Beiträgen und Zeitdokumenten zur Zukunfts- und Friedensdiskussion
- **Pro ZUKUNFT. Der Navigator durch die aktuellen Zukunftspublicationen** – časopis vydávaný futurologickou knižnicou Roberta Jungka v Sazburgu. Nosným obsahom sú informácie o nových knihách.
- JBZ Newsletter
- Zukunfte. Zeitschrift für Zukunftsgestaltung und Vernetztes Denken
- Foundation for the Future News
- Humanity 3000 News
- Analyse et Prévision
- Analysen und Prognosen über die Welt von Morgen
- Futuribl
- Prospeccia Siglo XXI
- Prospective
- Finland Futures Research Centre News
- Swissfuture – Magazin für Zukunftsmonitoring
- CACOR Newsletter
- Proceedings. Analysis of the Human Predicament
- The Journal of Canadian Association for the Club of Rome

- ESC - Club of Rome / Newsflash
- The Arlington Institute FUTUREdition. e-newsletter
- TAI Alert. E-newsletter
- iKnow News
- iKnow Policy brief
- **The Deeper News. A Global Business Network Publication** – informačný spravodaj, vydávaný Global Business Network so sídlom v Emeryville v Kalifornii v USA. Vychádzal od roku 1990.
- **NETVIEW**. Global Business Network News – informačný spravodaj, vydávaný Global Business Network so sídlom v Emeryville v Kalifornii v USA. Vychádzal štvrtročne od roku 1990.
- **GBN Bulletin: A Quarterly Broadcast from Global Business Network** - časopis, vydávaný Global Business Network so sídlom v Emeryville v Kalifornii v USA. Vychádzal štvrtročne v rokoch 2008 a 2009. Potom bol premenovaný.
- **GBN Bulletin: The Deeper News from Global Business Network** – časopis, vydávaný Global Business Network so sídlom v Emeryville v Kalifornii v USA. Vychádza štvrtročne od roku 2009. Nadväzuje na GBN Bulletin: A Quarterly Broadcast from Global Business Network.
- **Change Waves. The Future of Consumer Life, Business, and Technology** – futurologický newsletter, vydávaný globálnou výskumnou a konzultačnou firmou Social Technologies so sídlom vo Washingtone, D. C.. Vychádzal štvrtročne. Bol vydávaný od jesene 2007.
- **Journal of Transhumanism** – elektronický transhumanistický časopis. Bol založený filozofmi a transhumanistami Nickom Bostromom a Davidom Pearcem v roku 1998. Vychádzal do roku 2004, kedy bol premenovaný na Journal of Evolution and Technology. Bol vydávaný World Transhumanist Association.
- **Journal of Evolution and Technology** – elektronický transhumanistický časopis, vydávaný od roku 2004 Institute for Ethics and Emerging Technologies. Nadväzuje na Journal of Transhumanism.
- **Transhumanity - news and views from the transhumanist community** – transhumanistický e-zine, vydávaný World Transhumanist Association.
- **Extropy. Vaccine for the Future Shock** – extropiánsky časopis, vydávaný extropianistami Maxom Morom a Tomom Bellom (T.O.Morrowom). Bol vydávaný od roku 1988.
- **Extropy. Journal of Transhumanist Thought** – extropiánsky časopis, vydávaný Extropy Institute. Nadväzoval na časopis Extropy. Vaccine for the Future Shock. Spolu bolo vydaných 17 čísel časopisu.
- **Extropy Online** – extropiánsky časopis, vydávaný Extropy Institute. Vychádzal tri roky od novembra 1997. Nadväzoval na časopis Extropy. Journal of Transhumanist Thought.
- **Extropy. Journal of Transumanist Solution** – extropiánsky časopis vydávaný Extropy Institute v rokoch 2002 až 2003. Nadväzoval na časopis Extropy Online.
- h+ Magazine
- The Kurzweil Accelerating Intelligence Newsletter
- Mondo 2000
- Wired
- Správy RK. Spravodaj Slovenskej asociácie Rímskeho klubu
- Prognostika
- **Dialógy s budoucnosťou. Futurologická revue** – futurologický časopis, vydávaný Občianskou futurologickou spoločnosťou so sídlom v Prahe v Českej republike. Vychádza nepravidelne. Jeho zakladateľom a šéfredaktorom je český futurolog František Petrášek.

Predstavitelia futurológie

Futurológiu a výskumom budúcnosti sa dnes zaoberajú tisíce ľudí po celom svete, ktorí každoročne vydávajú množstvo kníh a publikácií zaobrajúcich sa budúcnosťou a svoje poznatky a skúsenosti si vymieňajú na konferenciach a iných podujatiach alebo prostredníctvom komunikácie v rozličných sieťach futurologických organizácií.

Medzi najvýznamnejších futurológov patria Patricia Aburdeneová, Marvin Adelson, Roy C. Amara, Robert U. Ayres, Gerald O. Barney⁴⁸, Don Beck, Daniel Bell⁴⁹, Wendell Bell⁵⁰, Clement Bezold⁵¹, Peter C. Bishop⁵², Kenneth E. Boulding, Elise

⁴⁸ Barney, Gerald O.(Study Director) (1980): The Global 2000. Report to the President. Entering the Twenty-First Century. Volume 1., 2. And 3. The Council on Environmental Quality and the Department of State. U.S. Government Printing Office, Washington, D.C., Barney, Gerald O., Blewett, Jane, Barney, Kristen R. (1993): Global 2000 Revisited. What shall we do ? The Critical Issues of the 21st Century. Millennium Institute, Arlington, Barney, Gerald O., Blewett, Jane, Barney, Kristen R. (1998): Threshold 2000. Critical Issues and Spiritual Values for a Global Age. Millennium Institute, Arlington, CoNexus Press, Grand Rapids

⁴⁹ Bell Daniel (1999): The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Special Anniversary Edition With a New Foreword by the Author. Basic Books, New York

⁵⁰ Bell, Wendell (1998): Foundations of Futures Studies. Human Science for a New Era. Volume 1: History, Purposes, and Knowledge. Transaction Publishers, New Brunswick, London, Bell, Wendell (1998): Foundations of Futures Studies. Human Science for a New Era. Volume 2: Values, Objectivity, and the Good Society. Transaction Publishers, New Brunswick, London

⁵¹ Bezold, Clement (editor) (1978): Anticipatory Democracy. People in Politics of the Future. Random House, New York, New York, Bezold, Clem, Bettle, Craig, Meade, Eric, Wilkins, Kati (2009): Workshop Compendium Wiser Futures: Using Futures Tools to Better Understand and Create the Future. Explore. Aspire. Create. Evolve. Institute for Alternative Futures, Alexandria, Virginia

Bouldingová, Edward S. Cornish⁵³, Joseph F. Coates, Norman C. Dalkey⁵⁴, James A. Dator, K. Eric Drexler, Yechezkel Dror, Peter F. Drucker, Mahdi Elmandrja, Robert C. W. Ettinger, Fereidoun M. Esfandiary⁵⁵, Ossip K. Flechtheim⁵⁶, Jay W. Forrester⁵⁷, Leon Fuerth⁵⁸, R. Buckminster Fuller⁵⁹, Dennis Gabor⁶⁰, Johan Galtung, Martha J. Garrettová⁶¹, Jerome C. Glenn, Theodore J. Gordon, Willis W. Harman⁶², Olaf Helmer⁶³, Richard L. Henshel, James Hughes⁶⁴, Hazel Hendersonova⁶⁵, Sohail Inayatullah, Erich Jantsch, Bertrand de Jouvenel, Robert Jungk⁶⁷, Herman

⁵² Bishop, Peter C. (1996): An Itroduction to Visioning: Part I. Actuarial Futures. June 1996, Bishop, Peter C. (1998): An Itroduction to Visioning: Part II. Actuarial Futures. January 1998, Bishop, Peter (1998): Thinking Like a Futurist. 15 Questions to Stretch Your Mind. The Futurist June - July 1998, Bishop, Peter C., Mills, Alan (2000): An Introduction for Actuaries. Education and Examination Committee of the Society of Actuaries, Schaumburg, Illinois, Bishop, Peter C. (2005): Framework Forecasting. Managing Uncertaintyand Influencing the Future. In: Potůček, Martin, Slintáková, Barbora (editors) (2005): The Second Prague Workshop on Futures Studies Methodology. CESES Papers 10/2005, CESES FSV UK, Prague, Bishop, Peter, Hines, Andy (editors) (2006): Thinking about the Future. Guidelines for Strategic Foresight. Social Technologies, LLC, Washington, D.C.

⁵³ Cornish, Edward S. (2004): Futuring. The Exploration of the Future. World Future Society, Bethesda, Maryland

⁵⁴ Dalkey, Norman C., Helmer, Olaf (1962): An Experimental Application of the Delphi Method to the Use of Experts. Prepared for United States Air Force Project RAND. Memorandum RM-727/1 Abridged. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 1962, Dalkey, Norman C. (1967): Delphi. P-3704. RAND Corporation, Santa Monica, California, October 1967, Dalkey, Norman C. (1967): Operations Research. P-3705. RAND Corporation, Santa Monica, California, October 1967, Dalkey, Norman C. (1968): Experiments in Group Predictions. P-3820. RAND Corporation, Santa Monica, California, March 1968, Dalkey, Norman C. (1968): Simulation. In: Quade, E.S., Boucher, W.I. (editors) (1968): System Analysis and Policy Planning: Applications in Defense. A Report Prepared for United States Air Force Project RAND. R-439-PR (Abridged). RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1968, American Elsevier Publishing Company, Inc., New York, New York, Dalkey, Norman C. (1968): Predicting the Future. P-3948. RAND Corporation, Santa Monica, California, October 1968, Dalkey, Norman C. (1969): The Delphi Method: An Experimental Study of Group Opinion. Prepared for United States Air Force Project RAND. RM-5888-PR. RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1969, Dalkey, Norman C., Brown, Brian, Cochran, S. W. (1969): The Delphi Method, II: Structure of Experiments. RM-5957-PR. RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1969, Dalkey, Norman C., Brown, Bernice B., Cochran, S. W. (1969): The Delphi Method, III: Use of Self Ratings to Improve Group Estimates. Prepared for United States Air Force Project RAND. RM-6115-PR. RAND Corporation, Santa Monica, California, November 1969, Dalkey, Norman C., Brown, Bernice B., Cochran, S. W. (1970): The Delphi Method, VI: Effect of Percentile Feedback and Feed-In on Relevant Facts. Prepared for United States Air Force Project RAND. Memorandum RM-6118-PR. RAND Corporation, Santa Monica, California, March 1970, Dalkey, Norman C. (1971): An Elementary Cross-Impact Model. A Report prepared for Advanced Research Projects Agency. R-677-ARPA. RAND Corporation, Santa Monica, California, May 1971, Dalkey, Norman C., Brown, Bernice B. (1971): Comparison of Group Judgement Techniques with Short-Range Predictions and Almanac Questions. A Report prepared for Advanced Research Projects Agency. R-678-ARPA. RAND Corporation, Santa Monica, California, May 1971

⁵⁵ Esfandiary, Fereidoun M. (1973): Up-Wingers. A Futurist Manifesto. John Day Company, New York, New York, Esfandiary, Fereidoun M. (1970): Optimism One. The Emerging Radicalism. W.W.Norton & Company, Inc., New York, New York, Esfandiary, Fereidoun M. (1977): Telespheres. Popular Library, CBS Publications, New York, New York, FM-2030 (1989): Are You a Transhuman ? Monitoring and Stimulating Your Personal Rate of Growth in a Rapidly Changing World. Warner Books, New York, New York

⁵⁶ Flechtheim, Ossip K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Verlag Anton Hein KG, Meisenheim an Glan

⁵⁷ Forrester, Jay (1980): World Dynamics. Wright-Allen Press, Cambridge, Massachusetts

⁵⁸ Fuerth, Leon S. (2009): Foresight and anticipatory governance. In: Foresight. Volume 11, Issue 4

⁵⁹ Fuller, R. Buckminster-McHale, John (1963): World Design Science Decade 1965-1975. Five Two Year Phases of World Retooling Design Proposed to the International Union of Architects for Adaptation by World Architectural Schools. Phase I (1963). Document 1. Inventory of World Resources Human Trends an Needs. World Resources Inventory, Southern Illinois University, Carbondale, Illinois, USA, Fuller, R. Buckminster (1973): Intuition. Anchor Books, Anchor Press/Doubleday, Garden City, New York, Fuller, R. Buckminster (1981): Critical Path. St. Martin's Press, New York, Fuller, R. Buckminster (1982): Synergetics. Explorations in the Geometry of Thinking. Collier Books, Macmillan Publishing Company, New York

⁶⁰ Gabor, Dennis (1963): Inventing the Future. Secker and Warburg, London

⁶¹ Garrett, Martha J., Barney, Gerald O., Hommel, Jennie M., Barney, Kristen R. (1991): Studies for the 21st Century. Institute for 21st Century, Inc., Arlington, Virginia, Molndal, Sweden, December 1991, Garret, Martha J. (1991): Looking at the Future: Lessons Learned from 21st Century Studies. In: Garrett, Martha J., Barney, Gerald O., Hommel, Jennie M., Barney, Kristen R. (1991): Studies for the 21st Century. Institute for 21st Century, Inc., Arlington, Virginia, Molndal, Sweden, December 1991

⁶² Markley, Oliver W., Harman, Willis W. (editors) (1982): Changing Images of Man. By the following staff of and consultants to The Center for the study of Social Policy / SRI International: Joseph Campbell, Duane Elgin, Willis Harman, Arthur Hastings, O. W. Markley, Floyd Matson, Brendan O'Regan and Leslie Schneider. Pergamon Press, Oxford, England, New York, New York

⁶³ Helmer, Olaf (1960): Strategic Gaming. P-1902. RAND Corporation, Santa Monica, California, 10 February 1960, Helmer, Olaf (1966): The Use of Simulation for the Study of Future Values. P-3443. RAND Corporation, Santa Monica, California, September 1966, Helmer, Olaf (1966): Social Technology. Contributions by Brown, Bernice and Gordon, Theodore J. Basic Books, Inc., New York, New York, London, Great Britain, Helmer, Olaf (1967): Analysis of the Future: The Dephi Method. P-3558. RAND Corporation, Santa Monica, California, March 1967, Helmer, Olaf (1967): Methodology of Societal Studies. P-3611. RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1967, Helmer, Olaf (1975). Foreword. In: Linstone, Harold A., Tuoff, Murray (editors) (1975): The Delphi Method. Techniques and Applications. With Foreword by Olaf Helmer. Addison-Wesley Publishers, Inc., Reading, Massachusetts

⁶⁴ Hughes, James (2004): Citizen Cyborg. Why Democratic Societies Must Respond to the Redesigned Human of the Future. Westview Press

⁶⁵ Henderson, Hazel (1991): Paradigms in Progress. Life Beyond Economics. Knowledge Systems, Inc., Indianapolis, Henderson, Hazel (1996): Creating Alternative Futures. The End of Economics. Foreword by E.F.Schumacher. New Foreword by Elise Boulding. Kumarian Press, New York, New York, Henderson, Hazel (1996): Building a Win-Win World. Life Beyond Global Economic Warfare. Berrett-Koehler Publishers, Inc., San Francisco, California

⁶⁶ Jouvenel, Bertrand de (1964): L'art de la conjecture. Futuribles, Éditions du Rocher: Monaco, Jouvenel, Bertrand de (1965): Futuribles. P-3045. RAND Corporation, Santa Monica, California, January 1965

⁶⁷ Jungk, Robert (1952): Die Zukunft hat schon begonnen. Amerikas Allmacht und Ohnmacht. Sherz und Govert, Stuttgart, Jungk, Robert (1965): Foreword. December 15, In: Flechtheim, Ossip K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Verlag Anton Hein KG, Meisenheim an Glan, Jungk, Robert, Galtung, Johan (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna,

Kahn⁶⁸, Alexander King⁶⁹, Ray Kurzweil, Erwin Laszlo, Stanislaw Lem⁷⁰, Penti Malaska, Mircea Malitza, Mika Mannermaa, Oliver W. Markley⁷¹, Andrew Marshall, Barbara Marx-Hubbardová⁷², Eleonora Barbieri Masiniova⁷³, Yoneji Masuda⁷⁴, John McHale⁷⁵, Magda Cordell McHaleová⁷⁶, Dennis Meadows⁷⁷, Donella Meadowsová⁷⁸, John Naisbitt⁷⁹, Hasan Ozbekhan, Aurelio Peccei⁸⁰, John Petersen⁸¹, Robert Prehoda, Bertrand Schneider, Peter Schwartz⁸², Richard Slaughter, Alvin Toffler⁸³, Heidi Tofflerová, Pierre Wack⁸⁴, W. Warren Wagar⁸⁵, Arthur I. Waskow, Anthony J. Wiener⁸⁶ a ďalší.

Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London, Jungk, Robert (1969): Preface. In: Jungk, Robert, Galtung, Johan (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London, Jungk, Robert, Lutz, Rüdiger, Müllert, Norbert R., Ziegler, Bernhard (Hrsg.) (1978): Enzyklopädie der Zukunft. Eine Anstiftung zur praktischen Zukunftsgestaltung. Band 1. IVA – Verlag Bernd Polke GmbH, Tübingen, Jungk, Robert, Müllert, Norbert R. (1981): Zukunftswerkstätten. Wege zur Wiederbelebung der Demokratie. Hoffman und Campe, Hamburg

⁶⁸ Kahn, Herman, Wiener, Anthony J. with contributions from other staff member of the Hudson Institute (1967): The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York

⁶⁹ King, Alexander, Schneider, Bertrand (1991): The First Global Revolution. A Report by the Council of the Club of Rome. Pantheon, King, Alexander, Schneider, Bertrand (1991): První globální revoluce. Svět na prahu nového tisíciletí. BRADLO, Bratislava, King, Alexander (1993): Foreword. In: Giarini, Orio, Stahel, Walter R. with contribution from Genevieve Reday-Mulvey (1993): Limits to Certainty. Facing Risks in the New Service Economy. 2nd Revised Edition. A Volume of the Information Series of the Club of Rome. International Studies in the Service Economics. Preface by Ilya Prigogine. Foreword by Alexander King. Kluwer Academic Publishers, Dodrecht, Netherland, King, Alexander (2006): Let the Cat Turn Round. One Man's Traverse of the Twentieth Century. CPTM, London

⁷⁰ Lem, Stanislaw (1995): Summa Technologiae. Magne-Press, Praha, Lem, Stanislaw (1999): Tajemství čínského pokoje. Mladá fronta, Praha, Lem, Stanislaw (2008): Sex wars. Nakladatelství Akropolis, Praha, Lem, Stanislaw (2008): Moje dobrodružství s futurologií. In: Lem, Stanislaw (2008): Sex wars. Nakladatelství Akropolis, Praha

⁷¹ Markley, Oliver W., Harman, Willis W. (editors) (1982): Changing Images of Man. By the following staff of and consultants to The Center for the study of Social Policy / SRI International: Joseph Campbell, Duane Elgin, Willis Harman, Arthur Hastings, O. W. Markley, Floyd Matson, Brendan O'Regan and Leslie Schneider. Pergamon Press, Oxford, England, New York, New York, Markley, Oliver W. (1983): Preparing for the Professional Futures Field: Observations from the UHCLC futures program. In: Futures, February 1983

⁷² Hubbard, Barbara Marx (1998): Conscious Evolution. Awaking the Power of Our Social Potential. New World Library, Novato, California

⁷³ Masini, Eleonora Barbieri (1994): Why Futures Studies ? Grey Seal, London

⁷⁴ Masuda, Yoneji (1980): The Information Society as the Post-Industrial Society. Japan Institute for the Information Society, Tokyo

⁷⁵ McHale, John (1969): The Future Of the Future. George Braziller, Inc., New York, New York, McHale, John, McHale, Magda Cordell (1975): Futures Studies. An International Survey. United Nations Institute for Training and Research, New York, New York, McHale, John, McHale, Magda Cordell (1976): Futures Directory. An international listing and description of organizations and individuals active in futures studies and long-range planning. Compiled by John McHale and Magda Cordell McHale with Streatfeild, Guy and Tobias, Laurence. Center for Integrative Studies, School of Advanced Technology, State University of New York, Binghamton, IPC Science & Technology Press, Boulder, Colorado, Westview Press

⁷⁶ McHale, John, McHale, Magda Cordell (1975): Futures Studies. An International Survey. United Nations Institute for Training and Research, New York, New York, McHale, John, McHale, Magda Cordell (1976): Futures Directory. An international listing and description of organizations and individuals active in futures studies and long-range planning. Compiled by John McHale and Magda Cordell MC Hale with Streatfeild, Guy and Tobias, Laurence. Center for Integrative Studies, School of Advanced Technology, State University of New York, Binghamton, IPC Science & Technology Press, Boulder, Colorado, Westview Press

⁷⁷ Meadows, Donella H., Meadows, Dennis L., Randers, Jorgen, Behrens III., William W. (1972): The Limits to Growth. A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind. Potomac Associates Books, Washington, D.C., New American Library, Universe Books, New York, New York, Meadows, Donella, Meadows, Dennis, Randers, Jorgen (1992): Beyond The Limits. Envisioning a Sustainable Future Confronting Global Collapse. Post Mills, Vermont: Chelsea Green Publishing Company, Meadows, Donella H., Randers, Jorgen, Meadows, Dennis (2004): Limits to Growth. The 30-Year Update. Chelsea Green Publishing Company, White River Junction, Vermont

⁷⁸ Meadows, Donella H., Meadows, Dennis L., Randers, Jorgen, Behrens III., William W. (1972): The Limits to Growth. A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind. Potomac Associates Books, Washington, D.C., New American Library, Universe Books, New York, New York, Meadows, Donella, Meadows, Dennis, Randers, Jorgen (1992): Beyond The Limits. Envisioning a Sustainable Future Confronting Global Collapse. Post Mills, Vermont: Chelsea Green Publishing Company, Meadows, Donella H., Randers, Jorgen, Meadows, Dennis (2004): Limits to Growth. The 30-Year Update. Chelsea Green Publishing Company, White River Junction, Vermont

⁷⁹ Naisbitt, John (1984): Megatrends. Ten New Directions Transforming Our Lives. Warner Books, New York, Naisbitt, John (1987): Re-Inventing the Corporations. Transforming Your Job and Your Company for the Next Information Society. Warner Books, New York, Naisbitt, John, Aburdene, Patricia (1990): Megatrends 2000. Ten New Directions for the 1990's. William Morrow and Company, Inc. New York, Naisbitt, John, Aburdene, Patricia (1992): Megatrendy 2000. Desať nových smerov na deväťdesiate roky. Bradlo, Bratislava, Naisbitt, John (1994): Global Paradox. The Bigger the World Economy, the More Powerful Its Smallest Players. William Morrow and Company, Inc., New York, Naisbitt, John (1996): Megatrends Asia. Eight Asian Megatrends That Are Reshaping Our World. Simon and Schuster, New York, Naisbitt, John, Naisbitt Nana, Philips, Douglas (1999): High Tech - High Touch. Technology and Our Search for Meaning. Broadway Books, New York

⁸⁰ Peccei, Aurelio (1969): The Chasm Ahead. The Macmillan Company, New York, New York, Collier Macmillan Ltd, London , Peccei, Aurelio (1977): The Human Quality. Pergamon Press, Oxford, New York, Peccei, Aurelio (1984): One Hundred Pages for the Future. Reflections of the President of the Club of Rome. Pergamon Press, Oxford, New York

⁸¹ Petersen, John L. (1999): Out of Blue. How to Anticipate Big Future Surprises. Madison Books, Lanham, New York, Oxford

⁸² Schwartz, Peter (1996): The Art of the Long View. Planning for the Future in an Uncertain World. Currency Doubleday, New York, New York

⁸³ Toffler, Alvin (1970): Future Shock. Random House, Inc., New York, New York, Toffler, Alvin (editor) (1972): The Futurists. Random House, New York, New York, Toffler, Alvin (1975): The ECO-SPASM Report. A Bantam Books, New York, Toffler, Alvin (1980): The Third Wave. William Morrow and Company, Inc., New York, Toffler, Alvin (1990): Powershift. Knowledge, Wealth and Violence at the

Futurologické koncepty a teórie

Títo autori sú zároveň tvorcami množstva teoretických konceptov budúceho vývoja spoločnosti a civilizácie.

Medzi najznámejšie teórie a koncepty budúceho vývoja spoločnosti a civilizácie patria:

- Teórie nového civilizačného stupňa,
- Teórie prechodu k postindustriálnej spoločnosti,
- Teórie prechodu k informačnej spoločnosti,
- Teórie vytvárania znalostnej spoločnosti,
- Teória vytvárania civilizácie Tretej vlny,
- Teória vytvárania sveta, v ktorom každý vyhráva - Win-Win World,
- Teórie udržateľného rozvoja,
- Koncept Forward Engagement,
- Koncept anticipatívnej demokracie,
- Teória systémovej dynamiky,
- Teória špirálovitej dynamiky,
- Teória hodnotových memov,
- Koncept rezolutiky,
- Teórie synergetiky,
- Teória singularity,
- Teória megatrendov,
- Teórie holistických prístupov,
- Teória vedomej evolúcie,
- Teórie a koncepty transhumanizmu, atď.

Strategické myšlenie a politické rozhodovanie

Využívanie poznatkov o budúcnosti pre politické rozhodovanie začalo už začiatkom 20. storočia, kedy malo podobu výstupov rôznych komisií, zaoberajúcich sa určujúcimi trendmi v ekonomike a v spoločnosti, v podobe záverečných správ a publikácií.

Dlhodobé prognózy a politické rozhodovanie

Prvé prognostické štúdie boli spracované v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia v USA. Tieto štúdie boli spracované na priamu objednávku vlády USA. Vypracovanie týchto štúdií viedli americkí sociológovia William F. Ogburn a jeho žiak S. Colum GilFillan.

V roku 1929 U.S. prezident Herbert Hoover ustanovil President's Research Committee on Social Trends, v ktorej William F. Ogburn zastával funkciu riaditeľa výskumu. V roku 1933 bola publikovaná správa tejto komisie, nazvaná Recent Social Trends in the United States⁸⁷.

V roku 1937 bola publikovaná správa U.S. National Resources Committee, nazvaná Technological Trends and National Policy, Including the Social Implications of New Inventions⁸⁸. V týchto správach sa vyhodnocovala sociálna a technologická zmena a jej dopady. Ogburn pri vypracovávaní uvedených správ použil metódy kvantitatívnej trendovej analýzy s projekciou sociálnych a technologických trendov.

V roku 1945 bola publikovaná správa komisie, ktorú viedol ďalší veľký americký vizionár Vannevar Bush, ktorý v tom čase pôsobil ako riaditeľ Office of Scientific Research and Development. Správa bola určená americkému prezidentovi a bola publikovaná pod názvom Science The Endless Frontier. A Report to the President - Veda nekonečná hranica - Správa pre prezidenta⁸⁹.

V päťdesiatych rokoch 20. storočia ustanovil americký prezident Harry Truman Paleyovú komisiu - Paley Commission, ktorá pozostávala z expertov z odborov ekonómie, technológie, vedy a administratívy. Komisia bola vedená Williamom S. Paleym. Táto komisia vypracovala päťzväzkovú správu Zdroje pre slobodu - Resources for Freedom⁹⁰, ktorá bola

Edge of the 21st Century. Bantam Books, New York, Toffler, Alvin and Heidi (1993): War and Anti-War. Survival at the Dawn of the 21st Century. Little, Brown and Company, Boston, New York

⁸⁴ Wack, Pierre (1985): Scenarios: Uncharted Waters Ahead. In: Harvard Business Review, September – October 1985, Wack, Pierre (1985): Scenarios: Shooting the Rapids. In: Harvard Business Review, November – December 1985

⁸⁵ Wagar, W. Warren (1991): The Next Three Futures. Paradigms of Things to Come. Greenwood Press, Westport, Connecticut, Wagar, W. Warren (1992): The Next Three Futures. Paradigms of Things to Come. Foreword by Edward Cornish. Adamantine Studies on the 21st Century. Adamantine Press Limited, London, UK, Wagar, W. Warren (1992): A Short History of the Future. Second Edition. Afterword by Immanuel Wallerstein. Adamantine Studies on the 21st Century. Adamantine Press Limited, London, UK

⁸⁶ Kahn, Herman, Wiener, Anthony J. with contributions from other staff member of the Hudson Institute (1967): The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York

⁸⁷ President's Research Committee on Social Trends (1933): Recent Social Trends in United States. Two Volumes. McGraw-Hill, New York

⁸⁸ U.S. National Resources Committee, Science Committee (1937): Technological Trends and National Policy, Including the Social Implications of New Inventions. Government Printing Office, Washington, D.C.

⁸⁹ Bush, Vannevar (1945): Science The Endless Frontier. A Report to the President. United States Government Printing Office, Washington, D.C.

⁹⁰ William S. Paley (1952): Resources for Freedom. A Report to the President by the President's Materials Policy Commission. 5 volumes. Government Printing Office, Washington, D.C.

publikovaná v roku 1952. Komisia v správe načrtla možný a pravdepodobný vývoj americkej ekonomiky od roku 1950 do roku 1975.

V októbri roku 1965 bola American Academy of Arts and Sciences vytvorená Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Predsedom komisie bol americký sociológ a politológ Daniel Bell. Komisia mala spolu 39 členov. Cieľom komisie bolo stimulovať myšenie o dlhodobých sociálnych otázkach.

Prvým výstupom komisie bolo päť zväzkov pracovných zošitov a prepisov, ktoré boli distribuované v obmedzenom množstve univerzitám, vláde a byznisu. Výber z týchto zväzkov bol vydaný v lete roku 1967 ako špeciálne vydanie časopisu Daedalus, vydávaného American Academy of Arts and Sciences pod titulom Toward the Year 2000: Work in Progress⁹¹.

Neskoršie boli výsledky práce komisie publikované knižne v publikáciach Herman Kahn, Anthony J. Wiener: The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years (1967)⁹², Daniel Bell (editor): Toward the Year 2000. Work in Progress (1968)⁹³ a Harvey S. Perloff (editor): The Future of the United States Government. Toward the Year 2000(1971)⁹⁴.

Vo Veľkej Británii bol v roku 1966 pri britskej Rade pre výskum spoločenských vied (Social Science Research Council) zriadený Social Science Research Council Committee on The Next Thirty Years (Výbor rady pre výskum spoločenských vied pre budúcich tridsať rokov) pod vedením Michaela Younga, ktorý bol zároveň aj predsedom Rady. Michael Young publikoval výsledky práce Výboru v zborníku Forecasting and the Social Sciences (1968)⁹⁵.

Narastajúca turbulencia vývoja súčasnej civilizácie neumožňuje tvorbu jednoscenárových prognóz resp. predikcií v globálnom, národnom i lokálnom meradle, pričom takto robené prognózy sú vo vzrástajúcej miere nespôsobilivé.

Trendom je tvorba globálnych i lokálnych scenárov, ktoré sú v pravidelných časových intervaloch aktualizované a menené. Používajú sa aj metódy mapovania globálnych výziev, globálnych príležitostí a ohrození, ktoré sú takisto v pravidelných intervaloch aktualizované a obnovované.

Príkladom globálnych výziev je permanentná aktualizácia 15 takýchto výziev Global Challenges v každoročne vydávanej správe State of the Future Report, vydávanej v rámci projektu Millennium Project alebo pravidelné aktualizované Globálne hrozby a výzvy publikované americkou CIA.

Príkladom tvorby a aktualizácie globálnych scenárov resp. scenárov globálneho vývoja je spracovávanie takýchto scenárov organizáciou CIA National Intelligence Council, ktorá publikovala viacsценárové prognózy Global Trends 2010, Global Trends 2015, Global Trends 2020 a Global Trends 2025. Teraz pripravuje prognózu Global Trends 2030, ktorá bude primárne zohľadňovať dopady klimatických zmien.

Za globálne scenáre, ktoré sa zaoberajú aj možným vývojom v časovom horizonte do obdobia 2020 až 2035, možno považovať aj U.S. energetické scenáre do roku 2035, spracované expertmi z kalifornskej Global Business Network, na základe ktorých bola publikovaná aj varovná prognóza resp. divoká karta dopadov klimatických zmien na vývoj ľudskej civilizácie, spracovaná takisto expertmi z Global Business Network na objednávku amerického Pentagonu.

Globálne prognózy, výzie a stratégie

Koncom 20. a začiatkom 21.storočia bolo vypracované väčšie množstvo globálnych prognóz, výzií a stratégí, ktoré sa zaoberali možným vývojom súčasnej civilizácie v dlhodobých časových horizontoch z rôznych pohľadov a s dôrazom na rôzne problémové oblasti. Tieto zväčša futurologické produkty boli vypracované jednotlivcami alebo väčšími či menšími kolektívmi. Časové horizonty týchto prognóz, výzií a stratégí sa pohybujú od kratších časových horizontov 2005, 2010 cez strednodobé a dlhodobé 2020, 2025, 2050 až po veľmi dlhodobé scenáre vývoja ľudskej civilizácie pre budúce tisícročie spracované v rámci The Millennium Project. V nasledujúcom prehľade budeme uvádzať najvýznamnejšie globálne prognózy, výzie alebo stratégie, ktoré sú zaujímavé pre skúmanie budúceho vývoja civilizácie ako celku i spoločnosti v jednotlivých krajinách.

Globálne prognózy, výzie a stratégie do roku 2000

Americký futurolog Herman Kahn publikoval v roku 1967 spolu so svojim kolegom Anthonyom J. Wienerom knihu Rok 2000 - Rámce pre uvažovanie o ďalších tridsaťtichroč rokoch - The Year 2000 - A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years⁹⁶.

V roku 1980 vypracoval americký futurolog Gerald O. Barney správu pre prezidenta USA, ktorá bola publikovaná pod názvom Global 2000 - Report to the President - Entering the Twenty-First Century⁹⁷. Táto správa bola neskôr prepracovaná a doplnená a publikovaná v roku 1993 pod názvom Global 2000 Revisited - What shall we do? - The Critical

⁹¹ Toward the Year 2000: Work in Progress. Daedalus, Summer 1967

⁹² Kahn, Herman, Wiener, Anthony J. (1967): The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York

⁹³ Bell, Daniel (editor) (1968): Toward the Year 2000. Work in Progress. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Houghton Mifflin, Boston

⁹⁴ Perloff, Harvey S. (1971): The Future of the United States Government. Toward the Year 2000. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Prefaced by Daniel Bell. George Braziller, New York

⁹⁵ Young, Michael (editor) (1968): Forecasting and Social Sciences. London

⁹⁶ Kahn, Herman , Wiener, Anthony J. (1967):The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. The Macmillan Company, New York

⁹⁷ Barney, Gerald O. (Study Director) (1980): The Global 2000. Report to the President. Entering the Twenty-First Century. Volume 1., 2. And 3. The Council on Environmental Quality and the Department of State. U.S. Government Printing Office, Washington, D.C.

Issues of the 21st Century⁹⁸. V roku 1998 vyšla jej posledná prepracovaná verzia s názvom Threshold 2000 - Critical Issues and Spiritual Values for a Global Age⁹⁹.

Globálne prognózy, výzie a stratégie do roku 2005

Globálna štúdia Global Trends 2005 - The Challenge of a New Millennium¹⁰⁰ bola spracovaná a publikovaná v roku 1997 vtedajším riaditeľom Centra pre strategické a medzinárodné štúdie vo Washingtone D.C. (Center for Strategic and International Studies, Washington, D.C.) Michaelom Mazarrom. V roku 1999 bola vydaná jej knižná verzia pod názvom Global Trends 2005 - An Owners Manual for Next Decade¹⁰¹.

Globálne prognózy, výzie a stratégie do roku 2010

Globálnymi trendami do roku 2010 sa zaoberá globálna štúdia Global Trends 2010 vypracovaná National Intelligence Council, Washington, D.C., ktorá bola zverejnená v roku 1997. Slúžila ako základ neskoršej štúdie Global Trends 2015.

Globálnymi hrozobami a výzvami do roku 2010 sa zaoberá štúdia Global Threats and Challenges - The Decades Ahead¹⁰² vypracovaná Defense Intelligence Agency, Washington, D.C. a zverejnená v roku 1999.

Globálne prognózy, výzie a stratégie do roku 2015

Globálnymi trendami do roku 2015 sa zaoberá štúdia Global Trends 2015 - A Dialogue About Future With Nongovernment Experts¹⁰³ vypracovaná National Intelligence Council, Washington, D.C., ktorá bola zverejnená v roku 2000. Táto štúdia predstavuje prognózu globálnych trendov do roku 2015 spracovanú National Intelligence Council pre potreby Central Intelligence Agency.

Štúdia bola publikovaná v decembri 2000. Bola vypracovaná ako pokračovanie podobnej štúdie Global Trends 2010, publikovanej v roku 1997. Štúdia obsahuje základné trendy a riadiace sily vývoja v období do roku 2015 ako aj štyri alternatívne scenáre globálnej budúcnosti.

Globálnymi trendami vývoja moderných technológií do roku 2015 sa zaoberá štúdia Globálna technologická revolúcia - The Global Technology Revolution - Bio/Nano/Materials Trends and Their Synergies with Information Technology by 2015¹⁰⁴, ktorá boli vypracované P.Antónom, R.Silbergliptom a J.Schneiderom a bola publikovaná v roku 2001 National Defense Research Institute a RAND Corporation, Santa Monica.

Významnou publikáciou pojednávajúcou o vývoji do roku 2015 je kniha amerického futurológa a prezidenta The Arlington Institute Johna L.Petersena Cesty do roku 2015 - Profily budúcnosti - The Roads to 2015 - Profiles of the Future¹⁰⁵, ktorá bola publikovaná v roku 1994.

Americký bezpečnostný expert Thomas R.Wilson publikoval správu Global Threats and Challenges Through 2015. Táto správa pojednáva o hlavných globálnych hrozobách a výzvach v časovom horizonte do roku 2015 s dôrazom na budúce podoby vojny a konfliktu v globálnom kontexte. Bola prednesená a publikovaná v roku 2001 Defense Intelligence Agency a je v pravidelných intervaloch aktualizovaná.

Globálne prognózy, výzie a stratégie do roku 2018

V roku 1968 pri príležitosti päťdesiatého výročia svojho vzniku vydala Foreign Policy Association knihu prognóz na ďalších 50 rokov Toward the Year 2018. A Dozen Eminent Leaders in Science and Technology Look 50 Years Into Future.¹⁰⁶ Medzi autormi tejto publikácie boli Herman Kahn, J.R. Pierce, D.G. Brennan a ďalší.

Globálne prognózy, výzie a stratégie do roku 2020

Globálnym demografickým vývojom do roku 2020 sa zaoberá štúdia Global Demographic Trends - Reshaping the Geopolitical Landscape¹⁰⁷, ktorá bola vypracovaná expertami americkej Central Intelligence Agency a zverejnená v roku 2001.

Štúdia People and Connections - Global Scenarios to 2020 bola spracovaná expertami Shell International. Obsahuje dva základné globálne scenáre s časovým horizontom do roku 2020 vrátane prehľadu predošlých globálnych scenárov vypracovaných expertami Shell International.

V roku 1997 vyšla prognóza vývoja ekonomiky a spoločnosti do roku 2020 vypracovaná dvomi americkými futurológmi Peterom Schwartzom a Peterom Leydenom a publikovaná pod názvom The Long Boom - A History of the Future 1980-

⁹⁸ Barney, Gerald O., Blewett, Jane, Barney, Kristen R. (1993): Global 2000 Revisited. What shall we do ? The Critical Issues of the 21st Century. Millenium Institute, Arlington

⁹⁹ Barney, Gerald O., Blewett, Jane, Barney, Kristen R. (1998): Threshold 2000. Critical Issues and Spiritual Values for a Global Age. Millenium Institute, Arlington, CoNexus Press, Grand Rapids

¹⁰⁰ Mazarr, Michael J. (1997): Global Trends 2005. The Challenge of a New Millennium. Center for Strategic and International Studies, Washington, D.C.

¹⁰¹ Mazarr, Michael J. (1999): Global Trends 2005. An Owners Manual for Next Decade. St. Martin's Press, New York

¹⁰² Hughes, Patrick M. (1999): Global Threats and Challenges. The Decades Ahead. Defense Intelligence Agency, Washington, D.C.

¹⁰³ Global Trends 2015. A Dialogue About the Future With Nongovernment Experts. National Intelligence Council, Washington, D.C. 2000

¹⁰⁴ Antón, Philip S., Silberglipt, Richard, Schneider, James (2001): The Global Technology Revolution. Bio/Nano/Materials Trends and Their Synergies with Information Technology by 2015. RAND, National Defense Research Institute, Santa Monica

¹⁰⁵ Petersen, John L. (1994): The Road to 2015. Profiles of the Future. Waite Group Press, Corte Madera, California

¹⁰⁶ Foreign Policy Association (editors) (1968): Toward the year 2018. A Dozen Eminent Leaders in science and Technology Look 50 Years Into Future. Cowles Education Corporation, New York, New York

¹⁰⁷ Long-Term Demographic Trends. Reshaping the Geopolitical Landscape. Central Intelligence Agency, Washington, D. C. 2001

2020¹⁰⁸ v časopise Wired, neskôr publikovaná ako zvláštna publikácia uvedeného časopisu a po prepracovaní a doplnení o časový horizont 2050 publikovaná v knižnej podobe v roku 1999 pod názvom The Long Boom - A Vision for the Coming Age of Prosperity¹⁰⁹.

Ďalší americkí futurológovia Stan Davis a Bill Davidson publikovali v roku 1991 víziu informačnej ekonomiky do roku 2020 nazvanú 2020 Vision.

V roku 1994 publikoval víziu sveta v roku 2020 americký expert Hamish McRae pod názvom The World in 2020 - Power, Culture and Prosperity¹¹⁰.

Americký vojenský expert Charles W. Taylor publikoval štúdiu Alternative World Scenarios for a New World Order of Nations. Táto štúdia prognostického charakteru zahrňuje štyri základné alternatívne scenáre budúcej podoby sveta v časovom horizonte do roku 2020 spolu s podrobnejším rozpracovaním ich základných charakteristík a trendov. bola publikovaná v roku 1993 americkým Strategic Studies Institute.

Štúdia SPACECAST 2020 - The World of 2020 and Alternative Futures vznikla v rámci projektu SPACECAST 2020, ktorý prebiehal pod koordináciou Air University a United States Air Force. V rámci projektu bola spracovaná sada prognostických materiálov s časovým horizontom do roku 2020.

Štúdia The World 2020 and Alternative Futures predstavuje prognózu vývoja sveta do roku 2020 a zahŕňa päť súčasných scenárov, ktoré budú formovať svetový systém do roku 2020 a tri scenáre alternatívnych budúcností plus jeden dopĺňajúci scenár budúceho vývoja do roku 2020.

Kolektív expertov OECD vypracoval a v roku 1997 publikoval prognózu The World 2020 - Towards a New Global Age - Svet v roku 2020 - Smerovanie k novému globálnemu veku¹¹¹.

V roku 2003 bola vypracovaná správa amerického Pentagonu, ktorej základ tvorí katastrofický scenár vývoja ľudskej civilizácie do roku 2020, vyvolaný dopadom klimatických zmien na súčasnú ľudskú civilizáciu¹¹². Správa bola vypracovaná z podnetu pentagónského poradcu pre obranu amerického stratega a futurológa Andrewa W. Marshalla a autormi správy sú americkí futurológovia Peter Schwartz a Doug Randall pôsobiací v Global Business Network¹¹³.

Publikácia prognostického charakteru The Global Course of the Information Revolution: Technological Trends - Proceedings of an International Conference obsahuje materiály medzinárodnej konferencie. Pojednáva o hlavných technologických trendoch a súvislostiach informačnej revolúcie v časovom horizonte do roku 2020. bola publikovaná v roku 2000 RAND Corporation.

Publikácia prognostického charakteru The Global Course of the Information Revolution: Political, Economic and Social Consequences - Proceedings of an International Conference obsahuje materiály medzinárodnej konferencie. Pojednáva o politických, ekonomických a sociálnych dôsledkoch informačnej revolúcie v časovom horizonte do roku 2020. bola publikovaná v roku 2000 RAND Corporation.

Francis Fukuyama a Caroline S. Wagnerová publikovali štúdiu Information and Biological Revolution: Global Governance Challenges - Summary of a Study Group. Táto štúdia zahrňuje závery výskumu študijnej skupiny vedenej Franciskom Fukuyamom a Caroline S. Wagnerovou. Pojednáva o trendoch a súvislostiach informačnej a bioologickej revolúcie a globálnych výzvach vládnutia v časovom horizonte do roku 2020. bola publikovaná v roku 2000 RAND Corporation.

Globálne prognózy, vízie a stratégie do roku 2025

Globálnym vývojom civilizácie do roku 2025 sa zaobráva významná časť aktivít najvýznamnejšieho futurológického projektu na svete a zároveň globálneho think-tanku nazванého The Millennium Project. Tento projekt bol koordinovaný American Council for the United Nations University a neskôr WFUNA.

V rámci projektu boli spracované a publikované Globálne exploratívne scenáre do roku 2025 - Global Exploratory Scenarios 2025. Súčasťou projektu sú aj scenáre vedy a technológie do roku 2025 - Future Issues of Science and Technology a tiež spracovanie environmentálnych scenárov do roku 2025. Priebežné i konečné výsledky týchto projektov sú publikované v každoročne vydávanej správe State of the Future.

Správa Great Transition - The Promise and Lure of the Times Ahead bola spracovaná Global Scenario Group a Stockholm Environment Institute so sídlom v Bostone. bola publikovaná v roku 2002 a obsahuje štyri základné globálne scenáre s časovým horizontom 2025 vrátane riadiacich súčasných charakteristík budúceho vývoja.

Globálnym vývojom do roku 2025 s dôrazom na americkú bezpečnosť sa zaoberala aj U.S. Commission on National Security in the 21st Century vedená Garym Hartom a Walterom Rudmanom.

Výsledky prác tejto komisie boli publikované v podobe správ tejto komisie. V roku 1999 bola zverejnená správa New World Coming - American Security in the 21st Century¹¹⁴, v roku 2001 správa Seeking a National Strategy - A Concert for

¹⁰⁸ Schwartz, Peter, Leyden, Peter (1997): The Long Boom: A History of the Future 1980-2020. In: Wired, July 1997

¹⁰⁹ Schwartz, Peter, Layden, Peter, Hyatt, Joel (1999): The Long Boom. A Vision for the Coming Age of Prosperity. Perseus Books, Reading, Massachusetts

¹¹⁰ McRae, Hamish (1994): The World in 2020. Power, Culture and Prosperity. Harvard Business School Press, Boston

¹¹¹ OECD (1997): The World in 2020. Towards a New Global Age. OECD, Paris

¹¹² Schwartz, Peter, Randall, Doug (2003): An Abrupt Climate Change Scenario and Its Implications for United States National Security. October 2003, Townsend, Mark, Harris, Paul (2004): Now the Pentagon tells Bush: climate change will destroy us. In: The Observer, February 22, 2004

¹¹³ Tamtiež.

¹¹⁴ New World Coming. American Security in the 21st Century. The Phase I Report on the Emerging Global Security Environment for the First Quarter of the 21st Century. U.S. Commission on National Security in the 21st Century, Washington, D.C. 1999

Preserving Security and Promoting Freedom¹¹⁵ a v roku 2001 správa Road Map for National Security - Imperative for Change¹¹⁶.

V roku 1999 bola publikovaná kniha dvoch amerických bezpečnostných expertov Jacquelyn K. Davisovej a Michaela J. Sweenyho Strategic Paradigms 2025 - U.S. Security Planning for a New Era¹¹⁷, v ktorej sa zaoberali vývojom globálneho bezpečnostného prostredia v časovom horizonte do roku 2025.

V roku 1986 bola širokým kolektívom amerických expertov spracovaná a zverejnená Vízia do roku 2025 nazvaná 2025, ktorá vznikla z podnetu a pre potreby U.S. Air Force. Časti tejto vízie pojednávajú taktiež o zmenách globálneho prostredia. Štúdie Air Force 2025 - Alternate Futures for 2025 boli spracované v rámci projektu U.S. Air Force 2025.

V rámci tohto projektu bola spracovaná rozsiahla sada štúdií prognostického charakteru s časovým horizontom 2025 resp. 2015. Štúdia Alternate Futures 2025 zahrňuje šesť alternatívnych scenárov vývoja sveta v časovom horizonte do roku 2025 spolu so základnými trendami vývoja v hlavných problémových oblastiach spolu s rozsiahloou metodológiou. Alternatívne scenáre sú spracované s dôrazom na dimenziu budúcej podoby vojny a konfliktu.

Globálne prognózy, vízie a stratégie do roku 2050

Normatívne scenáre globálneho vývoja do roku 2050 boli spracované a zverejnené v rámci The Millennium Project. Štúdia Exploring Sustainable Development - WBCSD Global Scenarios 2000 - 2050 bola spracovaná expertami World Business Council for Sustainable Development. Bola publikovaná v roku 2000. Obsahuje tri základné globálne scenáre vývoja v časovom horizonte do roku 2050.

Štúdia Long-Term Global Demographic Trends: Reshaping the Geopolitical Landscape bola spracovaná expertami pre potreby Central Intelligence Agency. Bola publikovaná v roku 2001. Obsahuje globálne demografické trendy s časovým horizontom do roku 2050 plus tri scenáre demografického vývoja s časovým horizontom 2050.

Globálna prognóza vývoja ľudskej populácie do roku 2050 bola v roku 2001 uverejnená ako súčasť Výročnej správy OSN o stave svetovej populácie na rok 2001 Fondom OSN pre otázky populácie - UNFPA.

V roku 1999 bola vydaná vízia rozvoja spoločnosti do roku 2050 nazvaná The Long Boom - A Vision for the Coming Age of Prosperity, ktorej autormi sú americkí futurológovia Peter Schwartz, Peter Layden a Joel Hyatt¹¹⁸.

Globálne prognózy, vízie a stratégie do roku 2075

V roku 2010 skupina európskych a amerických futurológov Stephen Aguillar-Millan, Ann Feeneyová, Amy Obergová a Elizabeth Ruddová futurológov uverejnili v časopise World Future Society The Futurist víziu sveta na obdobie rokov 2050 až 2075¹¹⁹, nazvanú The Post-Scarcity World of 2050-2075, kde ekonomika nebude limitovaná vzácnosťou zdrojov, ale bude fungovať na odlišných princípoch.

Globálne prognózy, vízie a stratégie do roku 3000

Experimentálna futurologická štúdia pojednávajúca o vývoji ľudskej civilizácie do roku 3000, v rámci ktorej bolo vytvorených 6 scenárov budúceho vývoja civilizácie do roku 3000, bola spracovaná v rámci The Millennium Project v spolupráci s Foundation for the Future. Výsledky tejto štúdie boli zverejnené v roku 2000 v správe State of the Future at the Millennium.

Strategické plánovanie v informačnom veku

Nástup informačného veku priniesol spolu s civilizačnou zmenu rastúcu neistotu, spojenú s potrebou vytvárania nových nástrojov strategického myslenia, ktoré by umožnili reagovať na zrýchľujúcu sa zmenu a nárast neistoty v rozhodovaní. Procesy globalizácie spôsobili, že jednotlivé krajinu museli späť reagovať na zmeny globálneho prostredia, ktorých vplyv na jednotlivé krajinu neustále rásťol.

Nosným prístupom vo vytváraní dlhodobých stratégíj sa stal scenárové myslenie a scenárové plánovanie. Využívanie alternatívnych scenárov umožňovalo uvažovať o možných alternatívnych budúcnostiach a vytvárať dlhodobé stratégie, ktoré mali tieto alternatívne budúcnosti zakomponované.

Scenárové myslenie a scenárové plánovanie

Scenárové myslenie sa ako prvé uplatnilo vo vojenských stratégiach. Prvé zdokumentované náčrtky toho, čo by dnes mohlo byť považované za scenáre, sa objavili v 19. storočí v textoch pruských vojenských stratégov von Clausewitza a von Moltkeho, ktorí sú tiež spájaní s prvou formuláciou principov strategického plánovania.

Strategické plánovanie založené na scenároch má teda dlhú história. Jeho objaveniu sa v organizačnom svete predchádzalo jeho využívanie armádou v simulovaní scenárov na bojišti v tzv. vojnových hrách (wargaming).

Priekopníkom scenárového myslenia po druhej svetovej vojne sa stal americký futurológ Herman Kahn, ktorý presadil uvažovanie aj o nežiadúcich alternatívach budúceho vývoja.

¹¹⁵ Seeking a National Strategy. A Concert for Preserving Security and Promoting Freedom. The Phase II Report on U.S. National Security Strategy for the 21st Century

¹¹⁶ Road Map for National Security. Imperative for Change. The Phase III Report of the U.S. Commission on National Security in 21st Century, Washington, D. C. 2001

¹¹⁷ Davis, Jacquelyn K., Sweeny, Michael J. (1999): Strategic Paradigms 2025. U.S. Security Planning for a New Era. Brassay's, Inc.

¹¹⁸ Schwartz, Peter, Leyden, Peter, Hyatt, Joel (1999): The Long Boom. A Vision for the Coming Age of Prosperity. Perseus Books, Reading, Massachusetts

¹¹⁹ Aguillar-Millan, Stephen, Feeney, Ann, Oberg, Amy, Rudd, Elizabeth (2010): The Post-Scarcity World of 2050-2075. In: The Futurist, January-February 2010

Francúzsky ekonóm a plánovač Pierre Wack sa stal priekopníkom scenárového myslenia vo veľkých korporáciach a scenáre sa jeho zásluhou stali bežnou súčasťou ich dlhodobých stratégii.

Peter Schwartz a Global Business Network urobili zo scenárov bežný nástroj strategického plánovania a strategického rozhodovania. Peter Schwartz vytvoril metodológiu, umožňujúcu uvažovanie v dlhodobých časových horizontoch a vytváranie dlhodobých stratégii, uvažujúcich s možnými alternatívnymi scenármi budúceho vývoja.

Scenárové mysenie Lorda Allanbrooka

Moderné scenárové mysenie v 20. storočí rozvinul britský generál Alan Brooke, ktorý sa neskôr po povýšení stal známym ako poľný maršál lord Alanbrooke. Lord Alanbrooke je považovaný za rodeného scenárového plánovača. Zastával funkciu šéfa Imperial General Staff, ktorý riadil všetky britské imperiálne sily počas druhej svetovej vojny.

Alanbrookov prístup vychádzal zo sady základných princípov vedenia vojny, ktoré považoval za zrejmé, ako napadni nepriateľa tam, kde je slabý, nie silný, vyhýbaj sa experimentom, podporuj ich, ak si si vedomý, že môžeš vyhrať, uvažuj o celom systéme, s ktorým bojuješ (celostnosť).

Lord Alanbrooke neprijímal rozhodnutia, kým neboli nevyhnutné. Namiesto toho sa snažil dostať do mysele nepriateľa (mentálne mapy), aby porozumel, aké akcie sa od neho dajú očakávať (predvídanie). Preferoval mať k dispozícii sadu detailných scenárov (alternatívne scenáre), ktoré používal k zostreniu svojho mysenia (scenárové mysenie).

Mal tím plánovačov (think tank), ktorí vytvárali tieto scenáre (scenárové plánovanie), ktoré zahŕňali starostlivé vyhodnotenie všetkých zdrojov, potrebných v rôznych konfiguráciách.

Všeobecne jeho prístup bol nasmerovaný k rozvíjaniu politík, a nie k stanoveniu špecifických cieľov. V tejto oblasti sa tiež uistíval, že jeho tím ostane otvorený novým informáciám (otvorené systémy).

Alanbrooke rozumel, že scenárový prístup nie je cesta predvídania budúcnosti. Bol to učiaci nástroj na získanie viac zručnosti v narábaní s neistotou. To bolo životne dôležité, vniest' inherentnú neistotu do rozhodnutí, ktorým čelil.

Scenárové mysenie Hermana Kahna

Herman Kahn (1922-1983) bol americkým futurológom a prognostikom, nukleárny stratégom a geostratégom, fyzikom a matematikom, systémovým teoretikom a politickým vedcom. Kahn je považovaný za jedného zo zakladateľov americkej futurológie.

Herman Kahn študoval na University of California (UCLA) v Los Angeles v USA. V 50-ych rokoch pôsobil v RAND Corporation až do roku 1961. V roku 1961 spolu s Maxom Singerom a Oscarom Ruebhausenom založil Hudson Institute v Croton-on-Hudson v New Yorku, kde pôsobil vo funkcii riaditeľa.

Herman Kahn sa významne podieľal na vytvorení metodologických základov výskumu budúcnosti. Je autorom viacerých metód, ktoré dnes futurológia využíva. Viacero publikácií, v ktorých sa zaoberal týmito metódami, publikoval v spolupráci so svojím kolegom Irwinom Mannom.

Kahn vytvorením a publikovaním scenárov možných budúcností po jadrovej konfrontácii prispev ke jej odvráteniu. Herman Kahn je považovaný za supergénia uvažovania o budúcnosti a viacerí autori vysoko hodnotia jeho prínos k rozvoju strategického mysenia po druhej svetovej vojne¹²⁰.

Herman Kahn bol tiež členom Komisie pre rok 2000, ktorú viedol Daniel Bell. Prispel do viacerých publikácií, v ktorých boli výsledky práce komisie prezentované¹²¹.

Herman Kahn publikoval následovné knihy a publikácie Application of Monte Carlo¹²² (1954), Use of Different Monte Carlo Sampling Techniques¹²³ (1955), Monte Carlo¹²⁴ (spoluautor) (1957), Game Theory¹²⁵ (spoluautor) (1957), War Gaming¹²⁶ (spoluautor) (1957), Techniques of Systems Analysis¹²⁷ (spoluautor) (1957), Ten Common Pitfalls¹²⁸ (spoluautor) (1957),

¹²⁰ Agel, Jerome (1973): Herman Kahnsciousness. The megaton ideas of the one-man think tank. New York, New York: New American Library, Bruce-Briggs, Barry (2000): Supergenius. The Mega-Worlds of Herman Kahn. New York, New York: North American Policy Press, ISBN 1-4116-3196-X, 490 str., Bruce-Briggs, Barry (2005): Supergenius. The Mega-Worlds of Herman Kahn. Lulu, Ghamari-Tabrizi, Sharon (2005): The Worlds of Herman Kahn. The Intuitive Science of Thermonuclear War. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, Aligica, Paul Dragos (2007): Prophecies of Doom and Scenarios of Progress. Herman Kahn, Julian Simon, and the Prospective Imagination. New York, New York: Continuum International Publishing Group, ISBN 9780826428721, 160 str., Aligica, Paul Dragos, Weinstein, Kenneth R. (editors) (2009): The Essential Herman Kahn. In Defense of Thinking. Lexington Books, Aligica, Paul Dragos (2004): The Challenge of the Future and the Institutionalization of Interdisciplinarity: Notes on Herman Kahn's Legacy. In: Futures. Volume 36, Issue 1, February 2004. Wohlstetter, John (2010): Herman Kahn: Public Nuclear Strategy 50 Years later. A Compendium of Highlights from Herman Kahn's Works on Nuclear Strategy. Hudson Institute, Wahington, D. C., September 2010, Wohlstetter, John (2010): Herman Kahn: Applying His Nuclear Strategy Precepts Today. Hudson Institute, Wahington, D. C., October 2010

¹²¹ Kahn, Herman (1971): The Military. In: Perloff, Harvey S. (1971): The Future of the United States Government. Toward the Year 2000. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Prefaced by Daniel Bell. George Braziller, New York

¹²² Kahn, Herman (1954): Applications of Monte Carlo. Research Memorandum RM-1237-AEC. RAND Corporation, Santa Monica, California, 19 april 1954, Revised 27 April 1956

¹²³ Kahn, Herman (1955): Use of Different Monte Carlo Sampling Techniques. P-766. RAND Corporation, Santa Monica, California, 30 November 1955

¹²⁴ Kahn, Herman, Mann, Irwin (1957): Monte Carlo. P-1165. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 30, 1957

¹²⁵ Kahn, Herman, Mann, Irwin (1957): Game Theory. P-1166. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 30, 1957

¹²⁶ Kahn, Herman, Mann, Irwin (1957): War Gaming. P-1167. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 30, 1957

¹²⁷ Kahn, Herman, Mann, Irwin (1957): Techniques of Systems Analysis. Memorandum RM-1829-1-PR. Prepared for: United States Air Force RAND Project. RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1957

¹²⁸ Kahn, Herman, Mann, Irwin (1957): Ten Common Pitfalls. U.S. Air Force RAND Research Memorandum RM-1937. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 17, 1957

Some Specific Suggestions for Achieving Early Non-Military Defense Capabilities and Initiating Long-Range Programs¹²⁹ (1958), The Nature and Feasibility of War and Deterrence¹³⁰ (1960), On Thermonuclear War¹³¹ (1960), Thinking about Unthinkable¹³² (1962), Crises and Arm Controle (spolueditor) (1962), On Escalation¹³³ (1965), The Alternative World Future Approach (1966), The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years¹³⁴ (spoluautor) (1967), The Next 32 Years as Seen by Herman Kahn and the Hudson Institute (spoluautor) (1968), The Emerging Japanese Superstate. Challenge and Response (1970), Forces for Change in the Final Third of the Twentieth Century (1970), Why ABM? (1970), Things to Come. Thinking about the Seventies and Eighties¹³⁵ (spoluautor) (1972), Some World Economic and Population Scenarios for the 21st Century (spoluautor) (1972), The Future of the Corporation (editor) (1974), A World Turning Point and a Better Prospect for the Future (spoluautor) (1975), The Next 200 Years. A Scenario for America and the World¹³⁶ (spoluautor) (1976), The Japanese Challenge. The Success and Failure of Economic Success (spoluautor) (1979), World Economic Development (1979), The Economic Present and Future. A Chartbook for the Decades Ahead (spoluautor) (1979), The Coming Boom. Economic, Political and Social (1982), Die Zukunft Deitschlands. Niedergang oder neuer Aufstieg der Bundesrepublik¹³⁷ (spoluautor) (1982), The Resourceful Earth. A Response to Global 2000 (1984), Thinking About the Unthinkable in the 1980's¹³⁸ (1984).

Herman Kahn začal scenáre budúcnosti nazývať scenármi na návrh spisovateľa a tvorca filmových scenárov Leo Rostena, ktorý vtedy pracoval v Hollywoode. Herman Kahn vtedy pracoval v RAND Corporation v Santa Monice, čo je mesto od Hollywoodu nie veľmi vzdialé.

Scenármi sa zaobral najmä vo svojich knihách On Thermonuclear War¹³⁹ (1960), Thinking about Unthinkable (1962)¹⁴⁰, On Escalation¹⁴¹ (1965), The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years¹⁴² (1967).

Podľa Hermana Kahna je scenár je pokusom popísat' takmer detailne určitý predpokladaný sled udalostí¹⁴³. Scenáre zdôrazňujú z rôznych hľadísk „budúce udalosti“. Niektoré scenáre môžu skúmať a zdôrazňovať určitý prvok v väčšieho problému, ako je kríza alebo iná udalosť, ktorá by mohla viest' k vojne, proces prerastania malej vojny alebo miestneho konfliktu do väčšej vojny, rozšírenie alebo zúženie akcií obmedzenej vojny, ukončenie vojny a problém mieru po vojne.

Kahn uvádza, že scenár je zvlášť vhodný vtedy, ak máme posúdiť rôzne aspekty problému takmer súčasne. S pomocou rozsiahleho scenára môže bádateľ systematicky preskúmať rôzne možnosti a získať čít pre udalosti a rozhodujúce momenty, kedy je životne dôležité urobiť správnu voľbu. Scenár pomáha našej predstavivosti. Termonukleárne vojny sú nielen nepríjemnou udalosťou, ale našťastie máme s nimi málo skúseností, práve tak ako s krízami, ktoré hrozia vyvolať. Bez pomoci predstavivosti sa málo ľudí môže prinútiť usilovne hľadať v tejto oblasti nové možnosti.

Herman Kahn uvádzá niektoré výhody scenára ako pomôcky myslenia¹⁴⁴:

- Obracia pozornosť – niekedy dramaticky a presvedčivo – k veľkému rozsahu možností, ktoré musia byť v strategickom rozboare brané do úvahy, a z ktorých by niektoré mohli uniknúť pozornosti, ak je rozbor uskutočňovaný obyčajnými analytickými technikami. Je tendencia myslieť po starom, aj keď je jasné, že rok 1965 nie je to isté ako rok 1960 alebo dokonca 1945. Scenáre sú jedným zo spôsobov, ako prinútiť seba samého i iných, aby sa ponorili do neznámych problémov rýchlo sa meniaceho súčasného i budúceho sveta, dramatizujú a ilustrujú možnosti, ktoré by sa ináč mohli prehliadnúť.
- Núti bádateľa, aby sa zaobral podrobnosťami a hybnými silami, čo by mohol ľahko zabudnúť, keby sa obmedzil na abstraktné modely.

¹²⁹ Kahn, Herman (1958): Some Specific Suggestions for Achieving Early Non-Military Defense Capabilities and Initiating Long-Range Programs. Research Memorandum RM-2206-RC. RAND Corporation, Santa Monica, California, January 2, 1958, Revised July 1, 1958

¹³⁰ Kahn, Herman (1960): The Nature and Feasibility of War and Deterrence. P-1888-RC. RAND Corporation, Santa Monica, California, January 20, 1960, (Second Printing April, 1960)

¹³¹ Kahn, Herman (2007): On Thermonuclear War. With a new introduction by Evan Jones. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey, 2007

¹³² Kahn, Herman (1962): Thinking about the Unthinkable. Horizon, Weidenfeld and Nicolson, London, Kahn, Herman (1966): Přemýšlení o nemyslitelném. Naše vojsko, Praha

¹³³ Kahn, Herman (2010): On Escalation. Metaphors and Scenarios. With new introduction by Thomas C. Schelling. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey

¹³⁴ Kahn, Herman, Wiener, Anthony J. with contributions from other staff member of the Hudson Institute (1967): The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York

¹³⁵ Kahn, Herman, Bruce-Briggs, B. (1972): Things to Come. Thinking about the 70's and 80's. The Macmillan Company, New York, New York

¹³⁶ Kahn, Herman, Brown, William, Martel, Leon with the assistance of the Staff of the Hudson Institute (1979): The Next 200 Years. A Scenario for America and the World. William Morrow and Company, Inc., New York, New York

¹³⁷ Kahn, Herman, Redepenning, Michael (1982): Die Zukunft Deitschlands. Niedergang oder neuer Aufstieg der Bundesrepublik. Stuttgart: Poller Verlag, ISBN 3879591903, 368 str.

¹³⁸ Kahn, Herman (1985): Nachdenken über den Atomkrieg. Konflikt-Szenarios mit simulierten Situationen im Dienst der Friedensstrategie. München: Scherz Verlag, ISBN 3502163618, 317 str.

¹³⁹ Kahn, Herman (2007): On Thermonuclear War. With a new introduction by Evan Jones. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey

¹⁴⁰ Kahn, Herman: Přemýšlení o nemyslitelném. Naše vojsko, Praha 1966

¹⁴¹ Kahn, Herman (2010): On Escalation. Metaphors and Scenarios. With new introduction by Thomas C. Schelling. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey

¹⁴² Kahn, Herman, Wiener, Anthony J. with contributions from other staff member of the Hudson Institute (1967): The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York

¹⁴³ Tamtiež.

¹⁴⁴ Tamtiež.

- Pomáha objasniť vzájomné pôsobenie psychologických, sociálnych, politických a vojenských faktorov vrátane vplyvu jednotlivých politických osobností na strategické rozhodnutia, ktoré by ináč mali abstraktný charakter, a robiť tak formou, ktorá dovoľuje pochopiť vzájomné pôsobenie mnohých prvkov na seba zároveň.
- Pomáha ilustrovať – aj keď niekedy veľmi jednoduchou formou – určité zásady alebo problémy, ktoré by zostali nepovšimnuté, keby sme si brali príklady iba zo zložitého reálneho sveta, plného rozporov. Možno ho taktiež použiť pri uvažovaní o možných alternatívnych výsledkoch určitých skutočných kríz v minulosti alebo prítomnosti.

Podľa Hermana Kahna scenár nie je prostriedkom k zostavovaniu predpovedí. Bádateľ sa často zaoberá neznámou a doteraz nepoznanou budúcnosťou. Je ľahké si predstaviť, ako môže byť scenár odtrhnutý od skutočnosti, keď takáto skutočnosť ešte neexistuje. Predstavivosť bola vždy základným prostriedkom pre to, ako sa rôznymi spôsobmi zaoberať budúcnosťou, scenár je práve jedným z mnohých prostriedkov ako túto predstavivosť povzbudiť a zdisciplinovať.

Herman Kahn tvrdí, že ak má byť scenár jasný, musí mať pochopiteľne už na začiatku vzťah k nejakej rozumnej verzii súčasnosti a rozumný pomer k spôsobu, ako by sa ľudia mohli v budúcnosti správať, aj keď je dôležité, aby sme sa neobmedzovali na tie najjednoduchšie a najpravdepodobnejšie situácie a správania.

Scenárové myšlenie Pierra Wacka

Pierre Wack (1922-1992) bol francúzskym ekonómom a prognostikom. Vytvoril a viedol tým pre tvorbu dlhodobých scenárov v Royal Dutch Shell / London Group, kde pôsobil do roku 1982.

Zaoberal sa tvorbou dlhodobých scenárov, svoje poznatky publikoval v dvoch článkoch v Harvard Business Review.

Publikoval články Scenarios: The Gentle Art of Reperceiving (1984), Scenarios: Uncharted Waters Ahead¹⁴⁵ (1985), Scenarios: Shooting the Rapids¹⁴⁶ (1985).

Umenie dlhého pohľadu Petra Schwartzta

Peter Schwartz (1946) je americký futurológ a obchodný stratég. Narodil sa v Nemecku. Je zakladateľom a prezidentom globálnej futurologickej siete a v súčasnosti najvplyvnejšej futurologickej organizácie na svete Global Business Network - intuitívneho think tanku a konzultačnej firmy so sídlom v Emeryville v San Francisco Bay Area, Kalifornia, USA.

Je autorom klasickej futurologickej knihy The Art of Long View - Umenie dlhého pohľadu. Vyučoval výskum budúcnosti na San Jose State University, San Jose, California, USA. V rokoch 1970 až 1982 pracoval v Stanford Research Institute International, California, USA, kde riadil Strategic Environment Center, SRI International.

V rokoch 1982 až 1986 viedol tvorbu scenárov v Royal Dutch / Shell Group of Companies v Londýne, Veľká Británia, kde pôsobil ako šéf plánovania, pôsobí ako poradca CIA, zaoberá sa tvorbou dlhodobých scenárov.

Je spoluautorom správy vypracovanej pre potreby amerického Pentagonu, obsahujúcej katastrofický scénar vývoja ľudskej civilizácie do roku 2020, spôsobený dopodom klimatických zmien na ľudskú civilizáciu.

Pôsobí ako poradca filmových režisérov pri natáčaní filmov o budúcnosti. Asistoval ako konzultant pri tvorbe scenárov filmov Deep Impact, Sneakers, War Games a filmu Minority Report, ktorého dej sa odohráva v roku 2050. Získal titul B.S. v Aeronautical Engineering and Astronautics na Rensselaer Polytechnic Institute.

Peter Schwartz je autorom nasledujúcich kníh a publikácií, v ktorých sa prevážne zaoberá scenárovým myšlením a scenárovým plánovaním: The Emergent Paradigm. Changing Patterns of Thought and Belief (1979), Seven Tomorrows. Toward a Voluntary History (1982), Decades of Restructuring: The 1989 GBN Scenario Book (spoluautor) (1989), The Art of the Long View. Planning for the Future in an Uncertain World¹⁴⁷ (1991) (1996), Implementing Scenario Planning (spoluautor) (1992), The Long Boom: A History of the Future 1980 - 2020 (spoluautor) (1997), Next Leap. Scenarios for China's Future (1998), The Long Boom. A Vision for the Coming Age of Prosperity¹⁴⁸ (spoluautor) (1999), (2000), When Good Companies Do Bad Things. Responsibility and Risk in an Age of Globalization (1999), Thinking About the Future: Change Alternative Futures, and Institutional Response (1999), China's Future. Scenarios for the World's Fastest Growing Economy, Ecology and Society (spoluautor) (2000), Inevitable Surprises. Thinking Ahead in a Time of Turbulence¹⁴⁹ (2003), An Abrupt Climate Change Scenario and Its Implications for United States National Security¹⁵⁰ (spoluautor) (2003).

Peter Schwartz vo svojej knihe Umenie dlhého pohľadu uvádzá nasledovné definície scenárov¹⁵¹:

- Scenáre sú mocné pomôcky na vyzvanie našich mentálnych máp
- Scenáre sú nástroje na získanie dlhého pohľadu vo svete veľkej zložitosti
- Scenáre sú príbehy o cestách, po ktorých sa svet môže zajtra uberať, príbehy, ktoré nám pomáhajú rozpoznať zmeny a adaptovať sa na meniacie aspekty nášho súčasného prostredia

¹⁴⁵ Wack, Pierre (1985): Scenarios: Uncharted Waters Ahead. In: Harvard Business Review, September – October 1985

¹⁴⁶ Wack, Pierre (1985): Scenarios: Shooting the Rapids. In: Harvard Business Review, November – December 1985

¹⁴⁷ Schwartz, Peter (1996): The Art of the Long View. Planning for the Future in an Uncertain World. New York, New York: Currency Doubleday

¹⁴⁸ Schwartz, Peter, Leyden, Peter, Hyatt, Joel (1999): The Long Boom. A Vision for the Coming Age of Prosperity. Perseus Books, Reading, Massachusetts

¹⁴⁹ Schwartz, Peter (2003): Inevitable Surprises. Thinking Ahead in a Time of Turbulence. The Scenarios that Are Changing Your World and Your Business. New York, New York: Gotham Books

¹⁵⁰ Schwartz, Peter, Randall, Doug (2003): An Abrupt Climate Change Scenario and Its Implications for United States National Security. October 2003

¹⁵¹ Schwartz, Peter (1996): The Art of the Long View. Planning for the Future in an Uncertain World. New York, New York: Currency Doubleday

- Scenáre sú nástroje usporiadania vnímania alternatívnych budúcich prostredí, v ktorých sa možno budú robiť rozhodnutia
- Scenáre sú sady organizovaných ciest pre efektívne snívanie o budúcnosti

Scenárové plánovanie považuje Peter Schwartz za robenie volieb dnes s porozumením ich budúcim dopadom.

Metóda tvorby scenárov vytvorená Petrom Schwartzom – GBN metódou, ktorá bola publikovaná v knihe The Art of long View, zahŕňa nasledovných osiem krokov:

- Krok 1.: Identifikácia hlavných problémov alebo rozhodnutí
- Krok 2.: Klúčové sily v lokálnom prostredí
- Krok 3.: Riadiace sily
- Krok 4.: Ohodnotenie významnosti a neistoty
- Krok 5.: Výber scenárovej logiky
- Krok 6.: Načrtnutie scenárov
- Krok 7.: Dôsledky
- Krok 8.: Výber hlavných indikátorov a ukazovateľov smeru

Peter Schwartz sa podieľal na vypracovaní utajenej správy Pentagonu o vývoji civilizácie do roku 2020, ktorej časť bola v roku 2004 zverejnená, podľa ktorej bude stabilita svetovej civilizácie i jej jednotlivých regiónov vo vzrástajúcej miere závislá práve na energetických trendoch a dopadoch hospodárenia s energiou na životné prostredie na Zemi.

Utajená správa amerického Pentagonu¹⁵², ktorej základ tvorí katastrofický scenár vývoja ľudskej civilizácie do roku 2020, vyvolaný dopodom klimatických zmien na súčasnú ľudskú civilizáciu, bola vypracovaná v roku 2003 a čiastočne zverejnená v roku 2004. Správa bola vypracovaná z podnetu pentagónského poradcu pre obranu amerického stratéga a futurológa Andrewa W. Marcella, šéfa NET Assessment Office, na objednávku Pentagonu.

Autormi správy sú americkí futurológovia Peter Schwartz a Doug Randall pôsobiaci v Global Business Network. Správa obsahuje katastrofický scenár dopadu klimatických zmien na civilizáciu a ich implikácie pre národnú bezpečnosť USA.

Katastrofický scenár obsiahnutý v tejto správe vychádza zo scenára Turbulent World obsiahnutého v U.S. Energy Scenarios for the 21st Century.

Správa obsahuje nasledovné predpovede pre časový horizont do roku 2020¹⁵³:

- Budúce vojny sa budú viest' o prežitie, a nie o náboženstvo, ideológiu či národnú čest'.
- Okolo roku 2007 zničia silné búrky pobrežné hrádze v Holandsku, čím sa stane väčšina územia Holandska neobývateľnou.
- V rokoch 2010 až 2020 bude Európa najsilnejšie postihnutá podnebnými zmenami. Priemerná teplota poklesne každoročne o 3.3 stupne Celsia. Podnebie v Európe sa stane chladnejším a suchším a bude sa podobať podnebiu na Sibíri.
- Počty úmrtí spôsobených vojnou a hladomorom budú dosahovať desiatky miliónov, dokial nedôjde k poklesu počtu obyvateľov na telo, aby to Zem dokázala zvládnuť. Prístup k vode bude hlavnou príčinou vojen.
- Bohaté oblasti ako USA a Európa sa stanú pevnosťami a budú sa snažiť zabrániť príchodu miliónov pristáhovalcov zo zatopených častí sveta.
- Bude nevyhnutné šírenie jadrových zbraní. Japonsko, Južná Kórea a Nemecko vyvinú vlastné jadrové zbrane, rovnako ako Irán, Egypt a Severná Kórea. Izrael, Čína, India a Pakistan budú pripravené použiť jadrové zbrane.
- Do roku 2010 bude v Európe a USA o tretinu viac dní s teplotami nad 32 stupňov Celsia. Podnebie bude vytvárať problémy pre polnohospodárov v dôsledku búrok, sucha a tepla.
- Európa bude mať problémy s obrovskými počtami pristáhovalcov. Ľudia zo Škandinávie budú hľadať teplejšie podnebie na juhu. Južná Európa bude obliehaná utečencami z postihnutých oblastí v Afrike.

Inštitúcie strategického plánovania

Nástup informačného veku bol spojený s vytváraním inštitúcií strategického plánovania. Väčšina vyspelých krajín sveta má zriadené inštitúcie strategického plánovania, ktoré sú prepojené buď s výkonnou mocou alebo so zákonodarnou mocou. V rámci projektu The Millennium Project sa v rokoch 2007 - 2008 robila štúdia Government Future Strategy Units and Some Potentials for International Strategic Coordination¹⁵⁴, ktorá mapovala dohromady 28 inštitúcií v jednotlivých krajinách a nadnárodných zoskupeniach, ktoré malí charakter Future Strategy Units – organizácií zameraných na vytváranie stratégii pre budúlosť¹⁵⁵.

Štúdia podala stručné charakteristiky Future Strategic Units v nasledovných krajinách a nadnárodných zoskupeniach: Argentína, Austrália, Azerbajdžan, Brazília, Čína, Česká republika, Egypt, Európska Únia, Francúzsko, Fínsko, Nemecko,

¹⁵² Peter Schwartz, Doug Randall: An Abrupt Climate Change Scenario and Its Implications for United States National Security. U.S. Department of Defense, Washington, D.C., USA, October 2003

¹⁵³ Peter Schwartz, Doug Randall: An Abrupt Climate Change Scenario and Its Implications for United States National Security. U.S. Department of Defense, Washington, D.C., USA, October 2003

¹⁵⁴ Glenn, Jerome C.-Gordon, Theodore J.-Florescu, Elizabeth (2008): 2008 State of the Future. The Millennium Project World Federation of UN Associations WFUNA, Washington, D.C.

¹⁵⁵ Tamtiež.

Maďarsko, India, Indonézia, Izrael, Japonsko, Mexiko, Singapúr, Južná Afrika, Južná Kórea, Švédsko, Švajčiarsko, Turecko, Veľká Británia, OSN, USA, Venezuela¹⁵⁶.

Česká republika má v súčasnosti dve inštitúcie, ktoré možno považovať za Future Strategic Units, a to Centrum pro ekonomické a spoločenské stratégie CESES Fakulty sociálnych vied Univerzity Karlovej v Prahe a Technologické centrum Akadémie vied České republiky.

Slovensko nemá v súčasnosti profesionálnu organizáciu alebo inštitúciu, ktorá by splňala charakter Future Strategy Unit a bola profesionálne zameraná na vytváranie stratégii pre budúcnosť.

V niektorých krajinách podporu strategického plánovania vykonávajú inštitúcie univerzitného alebo neziskového charakteru.

Fínsko má napríklad parlamentný výbor pre budúcnosť - The Committee for the Future of the Parliament of Finland .

Zaujímavosťou je, že v 70-ych rokoch dvadsiateho storočia vtedajší americký senátor Edward Kennedy slúbil vytvoriť ministerstvo budúcnosti (Department of Futures), keď bude zvolený za prezidenta¹⁵⁷.

Anticipatívne vládnutie a politické rozhodovanie

Vzhľadom na súčasné nastavenie politického rozhodovania na krátkodobé časové horizonty, previazané hlavne s trvaním voľebného obdobia, vznikla potreba implementácie dlhodobých časových horizontov do politického rozhodovania. Politika a politické rozhodovanie by nemali reagovať na rôzne neočakávané nestability, prejavy krízy a turbulencie až ex post, ale mali by využívať informácie o možnom budúcom vývoji už pri tvorbe politík.

Strategic Foresight ako nástroj strategického plánovania

Strategic Foresight alebo strategické predvídanie je v súčasnosti vo vzrástajúcej miere využívaný pre potreby strategického rozhodovania a strategického plánovania. Strategic Foresight využíva dostupné metódy a nástroje výskumu budúcnosti. Strategic Foresight taktiež umožňuje využitie metód participácie na formovaní budúceho vývoja.

Pri zabezpečení využívania moderných futurologických metód a metód výskumu budúcnosti v politickom rozhodovaní má Strategic Foresight kľúčovú úlohu.

V rámci Európskej únie podporuje rozvoj Strategic Foresight organizácia The EFP European Foresight Platform, ktorá funguje ako siet organizácií a inštitúcií zameraných na problematiku foresight v jednotlivých krajinách alebo nadnárodných zoskupeniach a podporuje politické rozhodovanie zamerané na budúnosť – forward looking foresight activities. Aktivity organizácie EFP European Foresight Platform sú podporované Európskou komisiou.

Forward Engagement ako nástroj anticipatívneho vládnutia

Koncept Forward Engagement umožňuje implementovať informácie o možnom budúcom vývoji, budúcich príležitostach a hrozobách do politického rozhodovania s časovým predstihom a pripraviť sa na možný budúci vývoj dopredu.

Umožňuje vytváranie flexibiliných dlhodobých politík a stratégii, umožňujúcich adaptáciu na meniacu sa globálne prostredie.

Forward Engagement Leona S. Fuertha

Autorom konceptu Forward Engagement je americký expert Leon Fuerth, ktorý tento koncept prezentoval v sérii článkov a publikácií¹⁵⁸.

Leon Sigmund Fuerth (1939) je americký bezpečnostný expert a diplomat. Pôsobil ako poradca bývalého amerického viceprezidenta Alberta Gorea.

Pôsobí ako profesor medzinárodných vzťahov na Elliott School of International Affairs na George Washington University vo Washingtone, D.C. v USA. Koncept Forward Engagement vyučuje vo forme kurzu.

Forward Engagement je technika zameraná na spájanie dlhodobého predvídania a politického rozhodovania. Je založená na poznaní, že tempo hlavných udalostí sa zrychluje, zatiaľ čo dlhšie vnímanie a časy odozvy zmenšujú kapacitu vlády vytvárať závery.

Prístup Forward Engagement je zameraný na identifikáciu hlavných potenciálnych rozvojových oblastí, ktoré sa objavia vo vzdialenejšej budúcnosti, ktorá presahuje bežné vnímanie vlády a na rýchle vyhodnotenie politických odoziev v presvedčení, že je efektívnejšie sa zaoberať budúnosťou skôr ako neskôr.¹⁵⁹

Vytvorenie konceptu Forward Engagement je spojené s rastom neistoty meniacu sa globálneho prostredia, ktoré spôsobilo zlyhávanie klasického politického rozhodovania.

Podľa Leona Fuertha došlo k nasledovným posunom v problémoch, ktoré musí riešiť politické rozhodovanie¹⁶⁰:

- rozdiel medzi krátkodobým a dlhodobým zmizol

156 Tamtiež.

157 Wagar, W. Warren (1992): The Next Three Futures. Paradigms of Things to Come. Foreword by Edward Cornish. Adamantine Studies on the 21st Century. Adamantine Press Limited, London, UK

158 Fuerth, Leon S. (2009): Foresight and anticipatory governance. In: Foresight. Volume 11, Issue 4, Fuerth, Leon S. (2007): Congress and the Climate Research: A Case for Forward Engagement. Research Brief – Number 3, NYU Wagner, Robert F. Wagner Graduate School of Public Service, John Brandemas Center for the Study of Congress, March 2007, Fuerth, Leon S. (2006): Strategic Myopia. The Case for Forward Engagement. In: The National Interest. Number 83, Spring 2006, Fuerth, Leon S. (2004): Creation of a National Commission for Strategic Planning under the direction and guidance of Leon Fuerth. In: Futures Research Quarterly. Winter 2004, Volume 20, Number 4, Fuerth, Leon S. (2002): Networking and the Future of Democracy: Mastering the Future Before it Master Us. November 2002

159 Fuerth, Leon S. (2004): Creation of a National Commission for Strategic Planning under the direction and guidance of Leon Fuert. In: Futures Research Quarterly. Winter 2004

160 Fuerth, Leon S. (2007): Congress and the Climate Research: A Case for Forward Engagement. Research Brief – Number 3, NYU Wagner, Robert F. Wagner Graduate School of Public Service, John Brandemas Center for the Study of Congress, March 2007

- rozdiel medzi domácou a medzinárodnou politikou zmizol
- problém nemá konečné riešenie
- problém je nelineárny

Koncept Forward Engagement je postavený na nasledovných skutočnostiach:

- veľké spoločenské zmeny akcelerujú tempom, ktoré predstavuje výzvu pre adaptívnu kapacitu celých spoločností
- vlády potrebujú reagovať tak rýchlo, ako je to možné
- je potrebný systém, ktorý by pomáhal vládam viac konzistentne zobrazíť možnosti príslušných odpovedí

Koncept Forward Engagement umožňuje implementáciu informácií a poznatkov o možnom budúcom vývoji do politického rozhodovania. Umožňuje tak vytváranie politík a politických rozhodnutí, akceptujúcich dlhodobé časové horizonty, ktoré umožňujú pripraviť sa na možné alternatívy budúceho vývoja, využiť možné rozvojové príležitosti a eliminovať možné budúce hrozby.

Koncept Forward Engagement umožňuje pri implementácii dlhodobých časových horizontov do politického rozhodovania využívať celý vejár metód výskumu budúcnosti.

Za nosné metódy sú považované:

- scenárové myslenie – scenario thinking (Kahn, Wack, Schwartz, van Heijden, GBN)
- divoké karty – wild cards (Wack, Rockfellow, Petersen, Steinmuller, Khan)
- slabé signály – weak signals (Ansoff, Schultz, Petersen, Khan)
- strategické vyhodnocovanie – strategic assessment (Marshall, Binnendijk, Krepinevich)
- skenovanie horizontov – horizon scanning (DEFRA)
- environmentalne skenovanie – environmental scanning (Millennium Project)
- spoločenské tsunami – societal tsunamis (Fuerth)
- predvídateľné prekvapenia – predictable surprises (Bazermann, Watkins)

Metódy výskumu budúcnosti by sa postupne mali stať bežnou súčasťou nástrojov politického rozhodovania.

Realizácia konceptu Forward Engagement by mohla podľa Leona Fuertha prebiehať nasledovnými krokmi:

- Identifikácia problémov – využitie metód a techník výskumu budúcnosti pre identifikáciu potenciálnych problémových oblastí.
- Výskum – výskum v danej problémovej oblasti, vytvorenie alternatívnych scenárov
- Politické voľby – na základe výsledkov výskumu vytvoriť politické odporúčania
- Implementácia do politického procesu – zahrnutie odporúčaní do politického rozhodovania
- Pokračujúci výskum – pokračovanie výskumu v danej problémovej oblasti.

Divoké karty Johna L. Petersena

John L. Petersen (1943) je americký futurológ. Je zakladateľom a prezidentom Arlington Institute - think tanku zameraného na štúdium významných globálnych trendov pre rozvíjanie budúcich obrazov pozitívnej budúcnosti. Jeho správy o budúcnosti sú využívané na najvyšších úrovniach americkej vlády ako základ pre strategické rozhodovanie.

Zaoberá sa problematikou strategického plánovania, divokých kariet a slabých signálov.

Publikoval knihy a publikácie The Road to 2012: Looking Toward The Next Two Decades¹⁶¹ (1993), The Road to 2015. Profiles of the Future (1994), Out of Blue. Wild Card and Other Big Future Surprises (1997), The „Wild Cards“ in Our Future: Preparing for the Improbable (1997), The Year 2000: Social Chaos or Social Transformation? (1999), Out of Blue. How to Anticipate Big Future Surprises (2000), A Strategy: Moving America Away From Oil. Technology - Fuel – Efficiency¹⁶² (spoluautor) (2004), Envisioning The Future of Technology (2004), A Vision for 2012. Planning for Extraordinary Change¹⁶³ (2008), Wild Cards, Weak Signals and Trends¹⁶⁴ (2008).

Prezentoval tiež viacero verzií vízíí a scenárov budúcnosti a vo forme ppt prezentácií ako napr. Four Paths to Four Futures (2005) a články venované najmä problematike divokých kariet v časopisoch a zborníkoch ako Predicting the Future: It's Not Possible¹⁶⁵ (2008).

Anticipatívne vládnutie a perspektívy strategického plánovania

Vytváranie systémov anticipatívneho vládnutia je jedným z prostriedkov reštrukturalizácie vznikajúcej globálnej civilizácie. Anticipatívne vládnutie umožňuje na všetkých úrovniach od globálnej cez národnú až po lokálnu a regionálnu dotvoríť

161 Petersen, John L. (1993): The Road to 2012: Looking Toward The Next Two Decades. The Arlington Institute, Arlington, Virginia

162 Petersen, John L., Erickson, Dana, Khan, Humera (2004): A Strategy: Moving America Away From Oil. Technology - Fuel – Efficiency. Office of Net Assessment, Office of the Secretary of Defense, Department of Defense, The Arlington Institute, Arlington, Virginia

163 Petersen, John L. (2008): A Vision for 2012. Planning for Extraordinary Change. Fulcrum Publishing, Golden, Colorado

164 Petersen, John L., Khan, Humera (2008): Wildcards, Weak Signals and Trends. Preliminary Report on Research Findings. The Arlington Institute, 26 February 2008

165 Petersen, John L. (2008): Predicting the Future: It's Not Possible. In: Tan Hong Ngoh, Edna-Tiang Boon, Hu (editors) (2008): Thinking about the Future. Strategic Anticipation and RAHS. Volume published in conjunction with the second International Risk Assessment and Horizon Scanning Symposium 2008. RAHS Risk Assessment and Horizon Scanning, National Security Coordination Secretariat, Singapore, S. Rajaratnam School of International Studies, Nanyang Technological University, Singapore

mocenské systémy v smere rozvoja ekonomiky a spoločnosti na danej úrovni a inkorporovať dlhodobé časové horizonty do politického rozhodovania.

Systémy anticipatívneho vládnutia umožňujú prekonanie krízových javov vo všetkých oblastiach spoločnosti, včasné upozornenia na možné nestability a nerovnováhy a realizáciu politík, umožňujúcich pružnú reakciu na zmeny prostredia a adaptáciu na rýchlo sa meniace globálne prostredie so zabezpečením rešpektovania danností a podmienok charakteristických pre danú úroveň riadenia, a to od globálnej cez národnú až po lokálnu či regionálnu.

Vytvorenie systému anticipatívneho vládnutia je potrebné pre pružné a bezproblémové fungovanie slovenskej ekonomiky a spoločnosti. Slovensko tu môže využiť skúsenosti najmä vyspelých krajín, ktoré takéto systémy vytvárajú alebo majú dlhoročné skúsenosti v oblasti strategického plánovania. Základom systému anticipatívneho vládnutia na Slovensku by malo byť jeho inštitucionálne dotvorenie spolu s vytvorením metodologickej základne umožňujúcej podporu inkorporácie dlhodobých časových horizontov do politík na národnej i lokálnej a regionálnej úrovni.

Stav budúcnosti projektu Milénium

História a organizácia projektu Milénium

Najväčším futurologickým a zároveň spoločenskovedným projektom súčasnosti je The Millennium Project, ktorý prebieha od roku 1987 a každoročne vydáva správu State of the Future.

Tento projekt je organizovaný ako globálna výskumná futurologická siet prepojená výskumnými uzlami, ktorých počet sa v súčasnosti blíži číslu 40.

Projekt bol koordinovaný Americkou radou pre Univerzitu OSN – American Council for United Nations University, neskôr Svetovou federáciou asociácií OSN WFUNA a teraz funguje ako samostatná organizácia. Správa 2010 State of the Future¹⁶⁶ má dohromady 7000 strán kumulatívneho futurologického výskumu dohromady sa od roku 1987 zúčastnilo na projekte asi 3000 participantov z celého sveta.

Projekt predstavuje zároveň najväčší futurologický globálny think tank na svete.

The Millennium Project prebiehal od roku 1996 pod patronátom Americkej rady pre Univerzitu OSN - American Council for The United Nations University, ktorá celý projekt koordinovala v spolupráci so Smithsonian Institution vo Washingtone a The Futures Group International a zabezpečila prípravné práce projektu, ktoré začali v roku 1992. Od roku 2009 funguje projekt samostatne.

Projekt je sponzorovaný korporáciami ako napr. Deloitte and Touche, Hughes Space and Communications, United Nations University, Smithsonian Institution, General Motors, Motorola alebo Monsanto Company, nadáciami napr. Alan F. Key and Hazel Henderson Foundation for Social Inovation, Rockefeller Foundation, a ďalšími inštitúciami ako napr. U.S. Army Environmental Policy Institute alebo U.S. Department of Energy.

Projekt predstavuje globálnu siet a globálny think tank viac ako 3000 futurologov, vedcov, predstaviteľov byznisu a politikov, ktorí odhadujú budúcnosť ľudstva, vyhodnocujú politiky a dokumentujú rad pohľadov na problémy a príležitosti, ktorým bude ľudstvo čeliť na prahu nového milénia.

Projekt spája informovaných, vnímavých a imaginatívnych jedincov a inštitúcie celého sveta, ktorí spolupracujú na výskume, robení interview a vypracovaní správ. Projekt nie je jednorázovou štúdiou, ale vytvára nepretržitú kapacitu pre rozsiahle úvahy o budúcnosti ľudstva.

The Millennium Project je organizovaný v podobe uzlov - nodes a je koordinovaný riadiacou radou - The Planning Committee. V súčasnej dobe sa na projekte podielajú uzly reprezentujúce Čínu, Ruskú federáciu, Egypt, Južnú Ameriku, Strednú Európu, Južný Pacifik, Indiu, Irán, Veľkú Britániu, Taliansko a Japonsko a ďalšie. Viaceré uzly sú v štádiu prípravy a k projektu sa postupne pripájajú. Súčasťou stredoeurópskeho uzlu sú aj Česká republika a Slovenská republika.

Každoročne projekt publikuje správu Stav budúcnosti, ktorá zahŕňa výsledky projektu, scenáre a vízie budúceho vývoja, inovujúce spätné väzby a poskytuje mechanizmy pre kumulatívne myšlenie o budúcnosti.

V rámci projektu bolo doteraz publikovaných sedemnásť správ Stav budúcnosti:

- Stav budúcnosti 1997 - Implikácie pre akcie dnes – 1997 State of the Future - Implications for Action Today¹⁶⁷,
- Stav budúcnosti 1998 - Problémy a príležitosti - 1998 State of the Future Issues and Opportunities¹⁶⁸,
- Stav budúcnosti 1999 - Výzvy, ktorým čelíme na prahu nového milénia – 1999
- State of the Future - Challenges We Face at the Millennium¹⁶⁹,
- Stav budúcnosti na prelome milenií - State of the Future at the Millennium¹⁷⁰,
- Stav budúcnosti 2001 - 2001 State of the Future¹⁷¹,
- Stav budúcnosti 2002 - 2002 State of the Future¹⁷²,

166 Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J., Florescu, Elizabeth (2010): 2010 State of the Future. The Millennium Project, Washington, D.C.
167 Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (1997): 1997 State of the Future. Implications for Action Today. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

168 Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (1998): 1998 State of the Future. Issues and Opportunities. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

169 Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (1999): 1999 State of the Future. Challenges We Face at the Millennium. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

170 Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (2000): State of the Future at the Millennium. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

171 Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (2001): 2001 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

172 Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (2002): 2002 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

- Stav budúcnosti 2003 - 2003 State of the Future¹⁷³,
- Stav budúcnosti 2004 - 2004 State of the Future¹⁷⁴,
- Stav budúcnosti 2005 - 2005 State of the Future¹⁷⁵,
- Stav budúcnosti 2006 - 2006 State of the Future¹⁷⁶,
- Stav budúcnosti 2007 - 2007 State of the Future¹⁷⁷,
- Stav budúcnosti 2008 - 2008 State of the Future¹⁷⁸,
- Stav budúcnosti 2009 - 2009 State of the Future¹⁷⁹,
- Stav budúcnosti 2010 – 2010 State of the Future¹⁸⁰,
- Stav budúcnosti 2011 – 2011 State of the Future¹⁸¹,
- Stav budúcnosti 2012 – 2012 State of the Future¹⁸².
- Stav budúcnosti 2013–2014 – 2013-2014 State of the Future¹⁸³.

Zvláštne vydanie mileniálnej správy Stav budúcnosti - Global Challenges for Humanity¹⁸⁴ bolo vydané pre potreby Milleniálneho Valného zhromaždenia OSN, ktoré sa konalo v roku 2000 za účasti hláv štátov celého sveta. Editormi a autormi správ sú špičkoví americkí futurológovia Jerome C. Glenn a Theodore J. Gordon, ktorí zároveň celý projekt riadia a autormi správ je viac ako 3000 expertov z celého sveta.

Globálne výzvy projektu Milénium

Správy Stav budúcnosti obsahujú 15 výziev, ktorým musí čeliť ľudstvo na prahu nového milénia a 237 akcií, ktoré identifikovali a odporúčali experti participujúci na vypracovaní správy. Týchto 15 výziev bolo vyselektovaných na základe troch rokov práce na vypracovávaní globálnych výhľadových štúdií. Ako prvý krok v rokoch 1996-1997 bolo expertmi vybraných spolu 182 rozvojových oblastí, z ktorých bolo vyselektovaných 15 problémov a 131 akcií odporúčaných expertmi. V rokoch 1997-1998 bolo expertmi vybraných 180 rozvojových oblastí, z ktorých bolo vyselektovaných 15 príležitostí a 213 akcií odporúčaných expertmi. A v rokoch 1998-1999 bolo 15 problémov a 15 príležitostí zlúčených do 15 výziev, ktorým musí čeliť ľudstvo na prelome milénia a 237 akcií, ktoré odporúčali experti k jednotlivým výzvam.

Následovný prehľad ukazuje 15 globálnych problémov a 15 globálnych príležitostí spojených do 15 globálnych výziev, ktorým musíme čeliť na prahu nového milénia:

- Ako môže byť dosiahnutý trvalo udržateľný rozvoj pre všetkých ? Dosahovanie trvalo udržateľného rozvoja (príležitosť č.1), Rast populácie a jednotlivé ekonomiky sa nepriaznivo ovplyvňujú s kvalitou životného prostredia a prírodnými zdrojmi (problém č.7), Ekonomický rast prináša ako príslušby tak aj hrozivé následky (problém č.12)
- Ako predchádzať konfliktom o vodu a urobiť vodu dostupnú pre každého ? Čerstvá voda sa stáva vzácnosťou v určitých lokalizovaných oblastiach sveta (problém č.2)
- Ako môžu byť uvedené do rovnováhy populačný rast a využívanie zdrojov. Svetová populácia rastie najviac tam, kde ľudia môžu uspokojovať svoje životné potreby najmenej (problém č.1), Redukcia miery populačného rastu (príležitosť č.6)
- Ako skutočná demokracia vyrastá z autoritárskych režimov ? Transformácia autoritárskych režimov na demokracie (príležitosť č.4)
- Ako môžu byť dlhodobé perspektívy častejšie využívané pri politickom rozhodovaní ? Vzrast akceptácie globálnych dlhodobých perspektív do politického rozhodovania (príležitosť č.2)
- Ako môžu byť globalizácia a konvergencia informačných a komunikačných technológií využité pre dobro všetkých ? Globalizácia konvergencie informačných a komunikačných technológií (príležitosť č.9), Informačné technológie zahrňujú ako príslušby tak aj hrozby (problém č.10)

¹⁷³ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (2003): 2003 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

¹⁷⁴ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (2004): 2004 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

¹⁷⁵ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (2005): 2005 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

¹⁷⁶ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (2006): 2006 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

¹⁷⁷ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (2007): 2007 State of the Future. The Millennium Project World Federation of UN Associations WFUNA, Washington, D.C.

¹⁷⁸ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J., Florescu, Elizabeth (2008): 2008 State of the Future. The Millennium Project World Federation of UN Associations WFUNA, Washington, D.C.

¹⁷⁹ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J., Florescu, Elizabeth (2009): 2009 State of the Future. The Millennium Project, Washington, D.C.

¹⁸⁰ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J., Florescu, Elizabeth (2010): 2010 State of the Future. The Millennium Project, Washington, D.C.

¹⁸¹ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J., Florescu, Elizabeth (2011): 2011 State of the Future. The Millennium Project, Washington, D.C.

¹⁸² Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J., Florescu, Elizabeth (2012): 2012 State of the Future. The Millennium Project, Washington, D.C.

¹⁸³ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J., Florescu, Elizabeth (2014): 2013-2014 State of the Future. The Millennium Project, Washington, D.C.

¹⁸⁴ Glenn, Jerome C., Gordon, Theodore J. (2000): Global Challenges for Humanity. UN Millennium Summit and Forum 2000 - Special Edition. American Council for the United Nations University, Washington, D.C. 2000

- Ako môžu etické trhy podniesť ekonomický rozvoj k redukcii medzery medzi bohatými a chudobnými ? Medzera v životnej úrovni medzi bohatými a chudobnými vyzerá byť viac extrémna a viac rozdeľujúca /problém č.3/, Podporovanie ekonomickeho rozvoja prostredníctvom etických trhových ekonomík (príležitosť č.11)
- Čo môže byť urobené pre redukciu hrozby nových a znova objavujúcich sa chorôb a rastúceho počtu imúnnych mikroorganizmov ? Hrozba nových chorôb a znova objavovanie sa chorôb a imúnnych mikroorganizmov narastá (problém č.4), Pandémia HIV sa rozširuje (problém č.14)
- Ako môže byť zdokonalená schopnosť robiť správne rozhodnutia, tak ako sa inštitúcie a podstata práce mení ? Schopnosť rozhodovania vyzerá byť menšia, tak ako problémy sa stávajú viac globálnymi a komplexnými v podmienkach narastania neistoty a rizika (problém č.5), Zdokonaľovanie inštitúcií (príležitosť č.15), Zmysel práce, nezamestnanosť, voľný čas, a podzamestnanosť sa menia (problém č.15)
- Ako môžu zdieľané hodnoty a nové bezpečnostné stratégie redukovať etnické konflikty a terorizmus ? Terorizmus narastá čo do intenzity, rozsahu a hrozby (problém č.6), Krutosť náboženských, etnických a rasových konfliktov narastá (problém č.9), Podpora diverzity a zdieľaných etických hodnôt (príležitosť č.5), Využívanie stratégii pre svetový mier a bezpečnosť (príležitosť č.7)
- Ako môže vzrastajúca autonómia žien zdokonaľovať ľudské podmienky ? Postavenie žien sa mení (problém č.8), Vzrastá ekonomická autonómia žien a iných skupín (príležitosť č.12)
- Ako možno predísť tomu aby sa zločin stal silnejším a sofistikovanejším globálnym podnikaním ? Organizované kriminálne skupiny sa stávajú sofistikovanými globálnymi podnikmi (problém č.11)
- Ako možno bezpečnejšie uspokojovať rastúci dopyt po energii? Jadrové elektrárne po sveta zastarávajú (problém č.13), Rozvíjanie alternatívnych zdrojov energie (problém č.8)
- Aké sú najefektívnejšie cesty urýchlenia vedeckých objavov a technologických aplikácií pre zdokonalenie ľudských podmienok ? Rozšírovanie potenciálu pre vedecké a technologicke objavy (príležitosť č.3), Vzrastajúci pokrok v biotehnológiach (príležitosť č.10), Pokračovanie slibných kozmických projektov (príležitosť č.14),
- Ako môžu byť etické ohľady viac ruginne inkorporované do globálnych rozhodnutí? Vytvorenie globálnej etiky.

Globálne výzvy, vytvorené v rámci The Millennium Project, predstavujú najkomplexnejšiu výpoved' o smeroch vývoja, ktorými sa bude v najbližších 25 až 50 rokoch uberať globálna civilizácia.

Samotný koncept výzvy v sebe zahŕňa slobodu voľby reagovať na danú problémovú oblasť a znamená vlastne problemové pole, ktoré sa v závislosti na zvládnutí resp. nezvládnutí problémov, ktoré sú v ňom zahrnuté, mení buď na rozvojovú príležitosť alebo na hrozbu ďalšiemu rozvoju.

Globálne výzvy boli vytvorené v priebehu rokov 1996 až 2010 viac ako 3000 expertami z celého sveta vrátane expertov zo Slovenska a z Českej republiky a sú permanentne aktualizované.

Globálne výzvy projektu Milénium zahŕňajú:

- **Udržateľný rozvoj - Ako môže byť dosiahnutý udržateľný rozvoj pre každého ?** Neudržateľný rast je dnes najväčšou hrozobou pre budúnosť ľudstva po odstránení hrozby jadrovej vojny. V súčasnej dobe miliardy ľudí sú odsúdené žiť v chudobe bez udržateľného rastu a veľká časť civilizácie bude čeliť hrozbe kolapsu. Svet si vo vzrastajúcej miere uvedomuje nepriaznivé interakcie medzi populáciou a ekonomickým rastom na jednej strane a kvalitou životného prostredia a prírodnými zdrojmi na strane druhej. Následkom toho, veľa politických a intelektuálnych lídrov z celého sveta považuje udržateľný rozvoj - zahrňujúci dimenzie environmentálne, ekonomicke, sociálne a kultúrnej diverzity - za najvýznamnejší cieľ pre zjednotenie ľudstva a jeho inštitúcií.
- **Voda - ako môže mať každý zabezpečený dostatok čistej vody bez konfliktu?** Približne 450 miliónov ľudí v 29 krajinách žije v lokalitách s nedostatom vody, pričom tento počet sa môže do roku 2050 zvýšiť na 2.5 miliardy. Viac ako 1 miliarda ľudí nemá dostatok nezávadnej čistej vody. Takmer polovica sveta nemá výhovujúcu kanalizáciu a 80 % všetkých chorôb v rozvojovom svete je spojených s vodom. Okolo 40 % ľudstva žije v povodniach riek zdieľaných viac ako dvomi krajinami. Ak budú súčasné trendy pokračovať, potom v roku 2025 dve tretiny ľudí na Zemi budú žiť v regiónoch poznačených stresom spojeným s vodom. Vodné systémy sú zraniteľné industriálnymi katastrofami, poľnohospodárskym znečistením a teroristickými útokmi. Bývnis tak, ako funguje dnes bude viest' k svetovej vodnej kríze, spojenej s masovou migráciou, chorobami a vojnami.
- **Populácia a zdroje - Ako môžu byť uvedené do rovnováhy populačný rast a zdroje ?** Svetová populácia rastie najrýchlejšie tam, kde si ľudia môžu najmenej zabezpečiť svoje životné potreby. Viac ako 1 miliarda ľudí po celom svete žije v slumoch a squatterských komunitách. Z 83 miliónového každoročného prírastku ľudskej populácie, iba 1 milión žije v industriálnom svete. Napriek tomu, že miera rastu populácie začala klesať, očakáva sa vzrast súčasnej populácie zo 6.2 miliardy na 9 miliárd v roku 2050, pričom 98 % tohto rastu bude v najchudobnejších krajinách. Približne polovica sveta žijúca v mestách na 2% pôdy spotrebováva približne 75% zdrojov a produkuje približne rovnaké množstvo znečistenia. Počas jednej generácie približne 3 miliardy obyvateľov miest vzrástú na 5 miliárd, čím sa stane urbanizácia jedným z najsilnejších trendov dneška. Prírodné zdroje podporujúce tento rast sa scvrkávajú. Svetová populácia starne a presúva sa do miest: v roku 2050 bude viac starších ľudí ako deti a najviac z nich bude žiť v preplnených mestách. Industriálny svet sa stal bohatším predtým ako zostarol, ale úspech programov kontroly pôrodnosti bude znamenať, že rozvojový svet zostane skôr ako sa stane bohatým.
- **Demokratizácia - Ako sa môže skutočná demokracia vytvárať z autoritárskych režimov ?** Prvý krát v historii žije viac ľudí v demokraciach ako v diktatúrach. Podľa Freedom House 120 krajín je parlamentnými demokraciami, čo zahŕňa asi 63 % svetovej populácie. Pretože demokracie nesmerujú k vzajomnému vojnovým konfliktom a vznik humanitárnych kríz je omnoho viac pravdepodobný v rámci autoritárskych režimov, trend k demokracii by mal viest' k mierovejšej budúcnosti. Vytváranie demokracie však nie je hladký proces. Mnohé súčasné demokracie nemajú

konsolidované svoje demokratické inštitúcie a kultúrne zmeny. Počas prechodu veľa ľudí môže stratiť svoje príjmy a sociálne postavenie. Mladé demokracie, vytvárajúce sa z autoritárskych režimov, potrebujú dlhodobú ekonomickú stabilitu, určité skúsenosti s pluralizmom a väčšinu prodemokratických účastníkov aby sa stali skutočnými demokraciami. Dramatické zmeny ako viacstranné voľby, slobodná tlač, písané ústavy, právne reformy a nezávislé súdniestvo nevytvárajú simultánne kultúre demokracie s občianskou zodpovednosťou. Vzrástajúca schopnosť manipulácie s informáciami všade ohrozenie slobodu voľby.

- **Globálne dlhodobé perspektívy - Ako sa môže politické rozhodovanie stať viac citlivým ku globálnym dlhodobým perspektívam ?** Komplexnosť, akcelerácia zmeny, a globalizácia na prelome milénia podnetili vzrástajúcu pozornosť k budúcim možnostiam. Mnoho politických lídrov však pozerá iba na najbližšie voľby a tí z viac autoritárskych režimov zameriavajú svoje úsilie na krátkodobé riešenia pre udržanie sa pri moci. Denná zložitosť politík a potreba riešiť bežné problémy nechávajú málo času pre zaoberanie sa dlhodobými perspektívami a následkami. Korporatívni podielníci chcú rýchly zisk, tlačiac tak korporatívnych lídrov k akciám, ktoré môžu zlepšiť zisk v ďalšom štvrťroku. Lídri neziskových organizácií, ktorí môžu pozeráť na dlhšie časové horizonty, tak robia iba z perspektívy jedného problému. Potrebujeme vytvoriť participatívny proces informovaný výskumom budúcnosti, podporiť tréning a vzdelávacie kurzy v myšlení o budúcnosti, konvertovať metódy výskumu budúcnosti do vyučovacích metód. Potrebujeme tiež organizovať údaje pre ľahšie použitie v predvídaní a politických analýzach, inkorporovať metódy výskumu budúcnosti ako napr. scenáre do všetkých úrovni politického rozhodovania a výcviku decizorov.
- **Globalizácia informačnej technológie - Ako môžu byť globalizácia a konvergencia informačných a komunikačných technológií prospešnými pre každého ?** Internet rastie rýchlejšie ako akýkoľvek fenomén v histórii a stáva jednou z najmocnejších sôr zmeny. Dnes stimuluje otázky, učenie a vytváranie nových organizačných forem, o ktorých ešte pred pár rokmi nebolo počut'. Niektorí dokonca tvrdia, že sa stane samoorganizujúcim mechanizmom pre vznikajúci globálny mozog zdokonalujúci kolektívnu inteligenciu ľudstva. Počitačové komunikácie sa stávajú tepnami byznisu s 2 biliónmi dolárov obiehajúcimi okolo sveta každý deň. V priebehu pár rokov viac 1 miliarda ľudí môže byť pripojená k vytvárajúcemu sa „planetárному nervovému systému“, vytvoriac tak z kyberpriestoru bezprecedentné médium pre civilizáciu. Čoskoro uvidíme kompletný gigabytový počítač na jednom čípe. Aplikácie informačných technológií vo vzdelávaní môžu byť najväčším vyrovnanáčom medzi chudobnými a bohatými krajinami. Napriek tomu, že kybertechnológie môžu priniesť mier a hojnosť, treba mať na zreteli hrozbu informačnej vojny, kyberterorizmus, citlivosť finančných trhov, podvody, stratu kultúrnej diverzity a znalostnú medzeru. Mohli by sme urobiť prístup k Internetu ľudským právom, ukončiť národné telekomunikačné monopoly, vynájsť podnety pre poskytovanie výcviku pre každého, vytvoriť nízkocenové Internetové zariadenia s priamym satelitným prístupom, využiť existujúci softvér k zablokovaniu urážlivých materiálov, podporiť tele-dobrovoľníkov pre pomoc chudobným regiónom, vyuvinúť štandardy vzťahujúce sa k obsahu, grafiku pre jednoduchšie užívanie Internetu a súhlasiť s pravidlami správania na globálnej informačnej diaľnici.
- **Medzera medzi bohatými a chudobnými - Ako môže etická trhová ekonomika podporiť redukciu medzery medzi bohatými a chudobnými ?** Svetová ekonomika vzrástla za posledných 50 rokov z 3 biliónov dolárov na viac ako 30 biliónov dolárov. Počas posledných 40 rokov očakávaná dĺžka života v rozvojových krajinách vzrástla zo 46 na 64 rokov, miera detskej úmrtnosti bola zredukovaná o 50 %, podiel detí zapísaných do základnej školy vzrástol o viac ako 80 % a prístup k bezpečnej pitnej vode a kanalizácii sa zdvojnásobil. Napriek tomu Svetová Banka odhaduje, že počet ľudí žijúcich z 1 až 2 dolárov na deň by mohol vzrástť z 2 miliárd na 4 miliardy v priebehu budúcich 25 rokov. Z 1,3 miliardy ľudí, ktorí spotrebovávajú menej ako 1 dolár za deň, 44 % žije v Južnej Ázii, po približne 24 % v Sub-Saharskej Afrike a Východnej Ázii a 6,2 % v Latinskej Amerike a Karibiku. Podľa UNDP najbohatších 20 % sveta je zodpovedných za 86 % spotreby, pričom najchudobnejších 20 % spotrebováva iba 1 % globálnej produkcie. Rozdiel v príjmoch na osobu medzi 20 % najbohatšími a 20 % najchudobnejšími bol 30 ku 1 v roku 1960, tento pomer vyskočil na 78 k 1 v roku 1994 a trochu poklesol na 74 k 1 v roku 1999. The Asia Foundation odhaduje, že tento pomer môže dosiahnuť 100 k 1 pred rokom 2015. Účastníci vo všetkých trhových ekonomikách by sa mali správať viac eticky a viac prispievať k sociálnym potrebám a cieľom ako ich ignorovať. Etické trhové ekonomiky sú podporované, keď „úroveň hracieho poľa“, je garantovaná spravodlivým súdnym systémom a vládami, ktoré zabezpečujú politickú stabilitu, šancu participovať na lokálnych rozvojových rozhodnutiach, obchodnými podnetmi, ktoré vyhovujú sociálnym a environmentálnym cieľom a prístupom k pôde, kapitálu a informáciám.
- **Zdravie - Ako môže byť redukovaná hrozba nových a znovuobjavujúcich sa chorôb a imúnnych mikroorganizmov ?** Infekčné choroby sú príčinou asi 30 % úmrтí na svete. Veľký pokrok bol dosiahnutý v boji proti týmto podmienkám uspalo mnohých ľudí falošným pocitom bezpečnosti. V posledných 20 rokoch viac ako 30 nových a vysokoinfekčných chorôb ako napr. Ebola a AIDS bolo identifikovaných, pre mnohé z nich neexistuje liečba, liek alebo vakcina. Okrem toho, počas posledných 20 rokov, 20 známych druhov chorôb ako TBC a malária si vyvinulo antimikrobiálne rezistenciu zapŕšením rozšíreným používaním a zneužívaním liekov. Zároveň staré choroby ako cholera, mor, meningítida, hemoragická horúčka, difteria a žltá horúčka sa znova objavili ako ohrozenia verejného zdravia po rokoch úpadku. Efekty tohto vývoja sú znásobované takými faktormi ako prudký vzrasť leteckej dopravy, veľkou populáciou podvýživených a nevzdelaných ľudí žijúcich v podštandardných podmienkach, nezdravým prostredím a neadekvátnymi zdravotnými službami a zlým zásobovaním vodou a kanalizáciou. Globalizácia obchodu rovnako ako najnovšie zmeny v produkcií, obchodovanie a spracovanie potravy zvyšujú riziko chorôb vznikajúcich z potravy. Environmentálne faktory tiež vystavujú ľudí predtým neznámym chorobám. Nakoniec aktivity ako odlesňovanie, turizmus, konflikt a migrácia do vzdialených osídlení podporujú ohrozenie chorobami.
- **Kapacita pre rozhodovanie - Ako môže byť zdokonalovaná kapacita pre rozhodovanie v nádväznosti na zmeny práce a inštitucionálne zmeny ?** Mnoho ľudí verí, že je možné vytvárať budúcnosť viac ako jednoduchej príprave na

budúcnosť, ktorá je lineárnom extrapoláciu súčasnosti alebo produkt šance alebo osudu. Vzrastajúca komplexnosť vyžaduje informované rozhodovanie, efektívnu akciu a rýchle výsledky. Ale rastúce množstvo a zložitosť volieb, ktoré musia byť rozhodnuté, sa zdá rášť nad naše schopnosti analyzovať a robiť rozhodnutia. Počet ľudí zapojených do rozhodovania taktiež vzrástá vzhľadom na väčšiu komplexnosť v rozhodovacom procese. Problémy ako globálne otepľovanie a etika a aplikácie genetického inžinierstva majú sklon byť náročnejšími ako problémy v minulosti. Morálna zodpovednosť je zriedkavo braná do úvahy pri rozhodovaní. Spolu s rozširovaním demokracie viac ľudí je zapojených do rozhodovania robiac závery viac obtiežnejšími. Je samozrejme, že neistota a riziko budú vysoké pri niektorých významných rozhodnutiach, pretože tieto budú musieť byť robené bez plnej znalosti faktorov, ktoré budú ovplyvňovať ich výstupy.

- **Mier a konflikt- Ako môžu zdieľané hodnoty a nové bezpečnostné stratégie redukovať etnické konflikty, terorizmus, a použitie zbraní hromadného ničenia ?** Na začiatku nového milénia etnické konflikty stále pokračujú a terorizmus je v neustále vzrastajúcej miere destruktívny, má široký záber a je ľahké mu zabrániť. Krutosť náboženských a etnických konfliktov taktiež vzrástá, tak ako aj počet štátov so zbraňami hromadného ničenia. Podľa komisára UNHCR 21.5 milióna ľudí je utečencami. Zbrane chemickej, biologickej a informačnej vojny sú tiež lacné a ľahko použiteľné malými skupinami. V rovnakom čase sú vytvárané stratégie pre svetový mier a bezpečnosť a rastie globálne úsilie podporujúce rešpekt k diverzite a zdieľané etické hodnoty. Je študovaná transkulturna etika a dialógy medzi rozdielnymi pohľadmi na svet narastajú. Rast demokracie, medzinárodný obchod a globálne zviditeľňovanie uskutočňované novými médiami, Internetom a satelitným dohľadom spolu so zlepšením svetového cestovania a životných štandardov podporujú vzrastajúcu akceptáciu bezpečnostných podmienok, ktoré robia možnou viac mierovú evolúciu ľudstva. Niekedy bolo otroctvo široko akceptované ako prirodzená inštitúcia, dnes je skoro zlikvidované pretože ľudia zmenili svoje mysele a inštitúcie. Ak sa to podarilo pri otroctve, potom prečo nie pri vojne a terorizme ? V dlhodobých časových horizontoch riešením týchto problémov je lepšie vzdelávanie lídrov. Musíme porozumieť základným príčinam terorizmu, nie iba následkom a vytvoriť sociálny marketing alebo verejné vzdelávacie programy podporujúce rešpekt k diverzite a rovnakým právam.
- **Ženy - Ako môže zmenené postavenie žien pomôcť zlepšiť ľudské podmienky ?** Zmenené postavenie žien bolo dosiahnuté prostredníctvom Konvencie o eliminácii všetkých foriem diskriminácie žien, priatej Valným zhromaždením OSN pred 20 rokmi a akceptovanej 167 štátmi sveta, ktoré súhlasili s adaptáciou národných akčných plánov a politík pre umožnenie rovnosti žien. Lepšia vzdelenosť, zníženie detskej úmrtnosti, dokonalejšia a cenovo prístupná antikoncepcia, efektívne programy plánovaného rodičovstva, hnutia za ženské práva a využívanie Internetu dohromady zvýšili participáciu žien v hotovostných ekonomikách a ich sociálny štatút v priebehu niekoľkých posledných generácií. Tam, kde bol štatút žien posilnený, tam sa znížila pôrodnosť a všebecký blahobyt sa zvýšil. Vzdelané ženy vychovávajú zdravšie deti, majú nižšie percento pôrodnosti a efektívnejšie prispievajú k pracovnej sile. V posledných 20 rokoch sa ženy v rozvojových krajinách zdokonalili dvojnásobne rýchlejšie ako muži vo vzdelanosti a školskej dochádzke. Miera ženskej úmrtnosti sa znížila celosvetovo o 50 %. Keď ženy kontrolujú príjmy, potom väčšia časť týchto príjmov je vynakladaná na potravu a iné vstupy pre zlepšenie výživy a zdravia. Z tohto dôvodu rozvoj detí je závislý na ekonomickej sile žien a ich postavení v spoločnosti a to je jasná odpoveď na otázku ako zmenená role žien pomáha zlepšovať ľudské podmienky. Zlepšenie štatútu žien by mohlo byť najlepšou cenovo efektívou stratégou ktorá by reagovala na väčšinu ostatných globálnych výziev.
- **Transnacionálny zločin - Ako možno zabrániť organizovanému zločinu aby sa stával silnejším a sofistikovanejším globálnym podnikom ?** Transnacionálny organizovaný zločin by sa mohol stať narýchlejšie rastúcim priemyslom sveta. Medzinárodný menový fond odhaduje, že viac ako 5 % globálnej ekonomiky približne 1.5 bilióna dolárov za rok je prepierané prostredníctvom medzinárodného finančného systému. To je viac ako svetový naftový a plynárenský priemysel dohromady. Medzinárodné siete drogových kartelov, bývalá mafia a bývalí pracovníci spravodajských služieb z rôznych krajín zhromažďujú obrovské sumy peňazí z ilegálnych drog a iných zdrojov, umožňujúc svojim členom kupovať poznatky a technológie pre vytváranie nových foriem kriminality pre generovanie vyšších ziskov a stávanie sa hrozivou globálnou silou. S dennými medzinárodnými transférmi 2 biliónov dolárov prostredníctvom počítačovej komunikácie potenciál pre korupciu je mimoriadny. Potenciálna synergia medzi organizovaným zločinom, korupciou a terorizmom sa môže vyvinúť do významnej sily ohrozujúcej vládne rozhodovanie a verejnú záujmy.
- **Energia - Ako môže byť bezpečne a efektívne uspokojený rastúci dopyt po energii ?** Svetová spotreba energie sa počas posledných 20 rokov zvýšila o viac ako 50 % a do roku 2050 sa zdvojnásobí alebo strojnásobí. Fosílné palivá by mohli zaplniť medzeru, avšak za neakceptovateľnú environmentálnu cenu. Všetky hlavné projekcie ukazujú nárast skleníkových plynov počas nasledujúcich 50 rokov. Počas nasledujúcich 10 až 15 rokov sa počítá s uzavretím viac ako 300 jadrových elektrárn. Následkom toho nové zdroje budú potrebné nielen pre rastúci dopyt, ale aj pre pokrytie strát elektriny z odstavených jadrových elektrárn. Alternatívne zdroje energie ako fotovoltaické články, solárna termálna energia, geotermálna energia, vodík, veterná energia, prílivová energia, biomasa, oceánové termické rozdiely, fúzia a satelia na solárnu energiu sa nevyvíjajú dostatočne rýchlo aby zaplnili medzeru a uspokojili budúci dopyt. Musíme zvýšiť financovanie vývoja alternatívnych zdrojov energie a s tým spojených zmien. Energetické problémy môžu vyvoláť požiadavku vytvorenia Svetovej organizácie pre energiu pre koordináciu výskumu energie, vývoj a asistenciu pri implementačných politikách.
- **Veda a technológia - Ako môžu byť urýchlené vedecké a technologické objavy pre zdokonalenie ľudských podmienok ?** Rýchlosť vedeckých objavov a technologických aplikácií rýchlosť mení ľudské podmienky. Znalostná báza pre tento rast je kumulatívna a v rastúcej miere interdisciplinárna, neukazuje žiadne náznaky spomalenia, ale naopak vytváranie nových hraníc. Nanotechnológie budú v širokej miere urýchľovať technologickú efektívnosť. Biotechnológie

vytvoria lepšie zdravotníctvo a výživnejšiu potravu pri použití menej pôdy a vody. Kognitívne vedy zdokonalia vzdelávanie a mentálne zdravie. Umelá inteligencia s kvantovými počítačmi podporia vzrast kolektívnej inteligencie. Kozmické vedy otvoria nové technologické a spoločenské hranice. Synergia medzi vedami sa urychľuje globálnou konvergenciou komunikačnej a informačnej technológie.

- **Globálna etika - Ako môžu byť etické aspekty viac ruginuté do globálneho rozhodovania ?** Vzrast vzájomnej prepojenosti sveta a spravodajstvo sofistikovaných médií znemožňujú uskutočnenie neetických rozhodnutí bez povšimnutia. Následkom toho sme zaplavení omnoho viac dôsledkami pochybných rozhodnutí, než aké je schopný súčasný systém odvrátiť. Toto viedie k novému pocitu kolektívnej zodpovednosti po akom je volané vo Všeobecnej deklarácií práv človeka. Na dôvažok samoorganizácia prostredníctvom Internetu umožňuje jednotlivcom stavať sa silnejšou morálou silou. Think tanky, komisie OSN a medzináboženské dialógy navrhujú vytvorenie globálnej etiky. Globálna etika musí korešpondovať nielen s hlavnými náboženskými morálkami, mala by tiež spojiť veriacich a neveriacich do novej aliancie. Musíme nájsť efektívne politiky proti korupcii, podporiť vôleu konáť, kontrolovať lobbying a redukovať pýchu a zahľadenie do seba, podporovať česť a poctivosť, podporovať rodičovské vedenie pri vytváraní pocitu hodnôt, redukovať bariéry slobodného prístupu k informáciám, vytvoriť spoločnú dohodu o etike.

Štúdie a prognózy projektu Milénium

SOFI - State of the Future Index - Index stavu budúcnosti

Ako súčasť každej z 15 globálnych výziev bola expertami vybrata sada indikátorov, ktorá by odrážala vývoj v oblasti prislúšiacej k danej výzve. Z týchto indikátorov bol potom zostavený súhrnný kompozitný index SOFI - State of the Future Index - Index stavu budúcnosti, ktorý umožňuje modelovať variantný vývoj a identifikovať potenciálne problémové oblasti, ktoré budú v danom časovom horizonte tento vývoj ohrozovať.

Globálne normatívne scenáre do roku 2050

Súčasťou správ State of the Future sú Globálne normatívne scenáre do roku 2050 - Global Normative Scenarios 2050.

Globálne exploratívne scenáre do roku 2025

Globálne expolratívne scenáre do roku 2025 - Global Explorative Scenario 2025.

Antiteroristické scenáre

11 antiteroristických scenárov - Counter - Terrorism Scenarios, ktoré boli spracované ako reakcia na teroristický útok na USA 11.9.2001.

Mierové scenáre pre Blízky východ

V roku 2004 bola spracovaná štúdia Mierové scenáre pre Blízky východ, obsahujúca alternatívne scenáre možnej mierovej budúcnosti na Blízkom východe.

Štúdia environmentálnej bezpečnosti a prognóza environmentálnej bezpečnosti do roku 2025

Štúdie environmentálnej bezpečnosti, prognóza environmentálnej bezpečnosti do roku 2025 - Future International Environmental Security Issues and Potential Military Requirements over the Period of 2010 to 2025.

Anotovaná bibliografia scenárov

Veľmi zaujímavá a informatívna anotovaná bibliografia viac ako 700 scenárov vývoja jednotlivých štátov, krajín a regiónov, ktorá je permanentne aktualizovaná.

Prognóza vývoja vedy a technológie do roku 2025 - Future Issues of Science and Technology

Súčasťou The Millennium Project je Prognóza vývoja vedy a technológie do roku 2025 - Future Issues of Science and Technology. Je to trojročná štúdia, v rámci ktorej boli vypracované scenáre vývoja vedy a technológie do roku 2025.

Štúdia budúcnosti nanotechnológií

V roku 2005 bola spracovaná štúdia zaoberejúca sa budúnosťou nanotechnológií a ich možnými dopadmi.

Štúdia Government Future Strategic Units

V rokoch 2007 - 2008 sa robila štúdia Government Future Strategy Units and Some Potentials for International Strategic Coordination, ktorá bola zameraná na zmapovanie existencie strategických inštitúcií charakteru Government Future Strategic Units cv jednotlivých krajinách a v nadnárodných zoskupeniach.

Scenáre vývoja civilizácie do roku 3000 - Very Long-Term Scenarios

Experimentálnej súčasťou The Millennium Project je aj šesť veľmi dlhodobých scenárov vývoja ľudskej civilizácie do roku 3000. Tieto scenáre boli vypracované skupinou 78 expertov z celého sveta. Scenáre vývoja ľudskej civilizácie boli vypracované v spolupráci s americkou Nadáciou pre budúcnosť - Foundation for the Future a sú zároveň súčasťou futurológického projektu Humanity 3000.

Metodológia výskumu budúcnosti - Future Research Methodology

Významnou súčasťou The Millennium Project je aj vydanie najnovšej metodológie výskumu budúcnosti na CD-ROM v rozsahu asi 1500 strán. Boli vydané verzie Future Research Methodology Version 1.0, Version 2.0 doplnená o najnovšie metodologické poznatky plus Index stavu budúcnosti – SOFI a Version 3.0.

Záver

Prognózy, vízie a dlhodobé stratégie, ktoré sú vypracovávané v súčasnej dobe, sa vo významnej miere líšia od prognóz, vízí a stratégii, ktoré boli vypracovávané pred 30 a viac rokmi. To, čo sa zmenilo je najmä prostredie, kde nastal výrazný posun od relatívne stabilného k rýchlo sa meniacemu prostrediu. V rýchlo sa meniacom svete človek, organizácia, spoločnosť i celá civilizácia viac participujú na vytváraní vlastnej budúcnosti, pričom nie vždy si túto skutočnosť uvedomujú.

Americký futurológ Gerald Darsh tvrdí, že najlepší spôsob, ako predpovedať budúcnosť, je vynájsť ju. Môžeme ho parafrázovala a doplniť v zmysle, že najlepší spôsob predvídania budúcnosti je ten, že si ju sami vytvoríme ako vo svojej

mysli, tak aj svojou každodennou činnosťou. A keďže si skutočne svoju budúcnosť každodenne vytvárame, či už na úrovni jedinca, organizácie, spoločnosti alebo civilizácie, je je dôležité pochopiť akú úlohu má futurológia a vytváranie dlhodobých prognóz, výzív a stratégijí v meniacom sa svete.

Kým v stabilnom svete, stabilnej dobe a stabilnej spoločnosti bolo možné sa riadiť dlhodobými prognózami, v čase zmien si človek, organizácia, spoločnosť i civilizácia vytvárajú vlastnú budúcnosť ako reakciu na meniacu sa prostredie. Tu ako napr. človek reaguje na neustály prúd zmien, takú budúcnosť si vytvára. Ak si to neuvedomíme, potom je človek, organizácia alebo spoločnosť vlečená rýchlym prúdom zmien a vývojovými trendami meniacich sa prostredia. To je napr. prípad postkomunistických krajín po roku 1989, keď abstrahovanie od trendov civilizačného vývoja, ignorovanie výziev globalizácie a civilizačnej zmeny spôsobilo, že ekonomiky i spoločnosti týchto krajín sú vlečené smerom, ktoré sami môžu ovplyvňovať v pomerne malej mieri.

Aby sme mohli lepšie reagovať na civilizačné výzvy a potom aj sami vytvárať svoju vlastnú žiaducú budúcnosť, je potrebné poznať trendy vývoja civilizácie na globálnej úrovni i možné scenáre budúceho vývoja našich ekonomík i spoločností v dlhodobých časových horizontoch.

Samotnú civilizačnú zmenu je potrebné chápať ako výzvu v zmysle ako ju chápe The Millennium Project teda ako určitý problémový priestor, v ktorom ak človek či spoločnosť zvládnu riešenie daných problémov, potom tento priestor premenia na priestor rozvojových príležitostí, v opačnom prípade sa tento problémový priestor premení na hrozbu pre budúci vývoj.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] ABELLA, ALEX (2008): Soldiers of Reason. The RAND Corporation and the Rise of the American Empire. Orlando, Florida: Harcourt, Inc.
- [2] ADELSON, MARVIN-ARONI, SAMUEL (1975): Differential Images of the Future. In: LINSTONE, HAROLD A.-TUROFF, MURRAY (editors) (1975): The Delphi Method. Techniques and Applications. With Foreword by Olaf Helmer. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishers, Inc.
- [3] ADELSON, MARVIN (1968): Decisions, Decisions, Decisions: Is Education Important Enough ? Report SP-3120/000/01. Santa Monica, California: System Development Corporation, April 1968
- [4] ADELSON, MARVIN (1968): The Technology of Forecasting and the Forecasting of Technology. Report SP-3151/000/01. Santa Monica, California: System Development Corporation, April 1968
- [5] ADELSON, MARVIN (1966): Toward a Future dor Planning. Report SP-2022. Santa Monica, California: System Development Corporation, June 1966
- [6] AGEL, JEROME (1973): Herman Kahnsciousness. The megaton ideas of the one-man think tank. New York, New York: New American Library
- [7] AGUILAR-MILLAN, STEPHEN-FEENEY, ANN-OBERG, AMY-RUDD, ELIZABETH (2010): The Post-Scarcity World of 2050-2075. In: The Futurist, January-February 2010
- [8] Aktuální problémy prognostiky '90. Praha: Dům techniky ČSVTS, 1990
- [9] Aktuální problémy prognostiky. Seminár Praha 1988. Dům techniky CSVTS. (Sborník referátu). Úvod František Petrášek. Praha: Dům techniky ČSVTS, 1988
- [10] ALIGICA, PAUL DRAGOS-WEINSTEIN, KENNETH R. (editors) (2009): The Essential Herman Kahn. In Defense of Thinking. Lexington Books
- [11] ALIGICA, PAUL DRAGOS (2007): Prophecies of Doom and Scenarios of Progress. Herman Kahn, Julian Simon, and the Prospective Imagination. New York, New York: Continuum International Publishing Group, ISBN 9780826428721, 160 str.
- [12] ALIGICA, PAUL DRAGOS (2004): The Challenge of the Future and the Institutionalization of Interdisciplinarity: Notes on Herman Kahn's Legacy. In: Futures. Volume 36, Issue 1, February 2004
- [13] AMARA, ROY (1991): Views on futures research methodology. In: Futures July/August 1991
- [14] AMARA, ROY (1985): Hľadanie vymedzenia a hraníc výskumu budúcnosti. In: Teoretické a metodologické problémy prognózovania (Zborník prekladov). Prognostické informácie č.4/1986. Bratislava: Výpočtové stredisko SAV, kabinet teórie vedy a prognóz, apríl 1985
- [15] AMARA, ROY C. (1981): The Futures Field: Which Direction Now ? Futurist, June 1981
- [16] AMARA, ROY C. (1981): The Futures Field: How to Tell Good Work from Bad. Futurist, April 1981
- [17] AMARA, ROY C. (1981): The Futures Field: Searching for Definitions and Boundaries. Futurist, February 1981
- [18] AMARA, ROY C. (1978): Probing the Future. In: FOWLES, JIB (editor) (1978): Handbook of Futures Research. Westport, Connecticut: Greenwood Press, Inc.
- [19] ANTÓN, PHILIP S.-SILBERGLITT, RICHARD-SCHNEIDER, JAMES (2001): The Global Technology Revolution. Bio/Nano/Materials Trends and Their Synergies with Information Technology by 2015. Santa Monica, California: RAND, National Defense Reseach Institute
- [20] ARON, RAYMOND (1968): Předmluva. In: KAHN, HERMAN (1966): Přemýšlení o nemyslitelném. Naše vojsko, Praha
- [21] BAADE, FRITZ (1965): Ráj nebo zničení lidstva ? (Sotčené k roku 2000). Nakladatelství politické literatúry, Praha
- [22] BAADE, FRITZ (1965): Der Wettlauf zum Jahre 2000. Gerhard Stalling Verlag, Oldenburg und Hamburg
- [23] BACON, FRANCIS (1980): Nová Atlantída a Eseje. Mladá fronta, Praha
- [24] BACON, FRANCIS (1980): Nová Atlantída. In: BACON, FRANCIS (1980): Nová Atlantída a Eseje. Mladá fronta, Praha
- [25] BAREŠ, GUSTAV (1968): Možnost a meze. Úvahy o budoucím vývoji naší spoločnosti. Nakladatelství Svoboda, Praha
- [26] BARNEY, GERALD O.-BLEWETT, JANE-BARNEY, KRISTEN R. (1998): Threshold 2000. Critical Issues and Spiritual Values for a Global Age. Millennium Institute, Arlington, CoNexus Press, Grand Rapids

- [27] BARNEY, GERALD O.-BLEWETT, JANE-BARNEY, KRISTEN R. (1993): Global 2000 Revisited. What shall we do ? The Critical Issues of the 21st Century. Millennium Institute, Arlington
- [28] BARNEY, GERALD O. (Study Director) (1980): The Global 2000. Report to the President. Entering the Twenty-First Century. Volume 1., 2. And 3. The Council on Environmental Quality and the Department of State. U.S. Government Printing Office, Washington, D.C.
- [29] BAŤA, JAN A. (1937): Budujme stát pro 40,000.000 lidí. Vydalo nakladatelství „Tisk“, Zlín, za redakce A. Cekoty k 1. máji 1937
- [30] BAZERMAN, MAX H.-WATKINS, MICHAEL D. (2008): Predictable Surprises. The Disasters You Should Have Seen Coming, and How to Prevent Them. Harvard Business Press, Boston, Massachusetts
- [31] BEARD, CHARLES A. (editor) (1928): Whither Mankind. A Panorama of Modern Civilization. Longmans, Green and Co., New York, London, Toronto
- [32] BECK, DON EDWARD-COWAN, CHRISTOPHER C. (2006): Spiral Dynamics. Mastering Values, Leadership and Change. Exploring the New Science of Memetics. Malden, MA: Blackwell Publishing, ISBN 1-4051-3356-2
- [33] BELL DANIEL (1999): The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Special Anniversary Edition With a New Foreword by the Author. Basic Books, New York
- [34] BELL, DANIEL (1999): The Axial Age of Technology Foreword: 1999. In: BELL DANIEL (1999): The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Special Anniversary Edition With a New Foreword by the Author. Basic Books, New York
- [35] BELL, DANIEL (1999): Kulturní rozporы капитализма. Sociologické nakladatelství, Praha
- [36] BELL, DANIEL (1988): Svět v roce 2013. In: Spektrum č.63 / 1988, Veřvyslanectvo USA, Praha
- [37] BELL, DANIEL (1986): Introduction: Reflections at the End of an Age. In: KURIAN, GEORGE THOMAS-MOLITOR GRAHAM T. T. (editors): Encyclopedia of the Future. Volume 1. Macmillan Library Reference USA, New York, New York: Simon and Schuster Macmillan
- [38] BELL, DANIEL (1973): The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. New York, New York: Basic Books
- [39] BELL, DANIEL (1971): Foreword. In: PERLOFF, HARVEY S. (1971): The Future of the United States Government. Toward the Year 2000. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Prefaced by Daniel Bell. George Braziller, New York
- [40] BELL, DANIEL (1967): Introduction. In: KAHN, HERMAN-WIENER, ANTHONY J. with contributions from other staff member of the Hudson Institute (1967): The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York
- [41] BELL, WENDELL (1998): Foundations of Futures Studies. Human Science for a New Era. Volume 1: History, Purposes, and Knowledge. Transaction Publishers, New Brunswick, London
- [42] BELL, WENDELL (1998): Foundations of Futures Studies. Human Science for a New Era. Volume 2: Values, Objectivity, and the Good Society. Transaction Publishers, New Brunswick, London
- [43] BELL, WENDELL (2002): A community of futurists and the state of the futures field. In: Futures 34
- [44] BELL, WENDELL (2001): Futures studies comes of age: twenty-five years after The limits to growth. In: Futures 33
- [45] BELL, WENDELL (1993). H. D. Lasswell and futures field. Facts, predictions, values and policy sciences. In: Futures, September 1993
- [46] BELLAMY, EDWARD (1960): Looking Backward 2000 – 1887. With a Foreword by Erich Fromm. A Signet Classic from New American Library, Inc., New York, New York
- [47] BELLAMY, EDWARD (1897). Equality. Aplleton, New York
- [48] BERGER, PETER L. (editor) (1998): The Limits of Social Cohesion. Conflict and Mediation in Pluralist Societies. A Report of the Bertelsmann Foundation to the Club of Rome. Westview Press, Boulder, Colorado, ISBN-10: 0813334012, ISBN-13: 978-0813334011
- [49] BEZOLD, CLEM-BETTLE, CRAIG-MEADE, ERIC-WILKINS, KATI (2009): Workshop Compendium Wiser Futures: Using Futures Tools to Better Understand and Create the Future. Explore. Aspire. Create. Evolve. Institute for Alternative Futures, Alexandria, Virginia
- [50] BEZOLD, CLEMENT (2009): Aspirational Futures. In: Journal of Futures Studies. Epistemology, Methods, Applied and Alternative Futures. Vol. 13, No. 4, May 2009
- [51] BEZOLD, CLEMENT (editor) (1978): Anticipatory Democracy. People in Politics of the Future. Random House, New York, New York
- [52] BISHOP, PETER (2010): Scenario Development, Epistemology and Methods. In: NOVÁČEK, PAVEL-SCHAUER, THOMAS (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., str. 11 – 23, ISBN 978-80-244-2682-2
- [53] BISHOP, PETER C.-STRONG, KAY E. (2010): Why Teach the Future ? In: Journal of Futures Studies. Epistemology, Methods, Applied and Alternative Futures. Vol. 14, No. 4, June 2010
- [54] BISHOP, PETER-HINES, ANDY (editors) (2006): Thinking about the Future. Guidelines for Strategic Foresight. Social Technologies, LLC, Washington, D.C.
- [55] BISHOP, PETER C. (2005): Framework Forecasting. Managing Uncertaintyand Influencing the Future. In: POTUČEK, MARTIN-SLINTÁKOVÁ, BARBORA (editors) (2005): The Second Prague Workshop on Futures Studies Methodology. CESSES Papers 10/2005, CESSES FSV UK, Prague
- [56] BISHOP, PETER C.-MILLS, ALAN (2000): Applied Futurism. An Introduction for Actuaries. Education and Examination Committee of the Society of Actuaries, Schaumburg, Illinois

- [57] BISHOP, PETER (1998): Thinking Like a Futurist. 15 Questions to Stretch Your Mind. The Futurist June - July 1998
- [58] BISHOP, PETER C. (1998): An Introduction to Visioning: Part II. Actuarial Futures. January 1998
- [59] BISHOP, PETER C. (1996): An Introduction to Visioning: Part I. Actuarial Futures. June 1996
- [60] BLAŽEK, BOHUSLAV (2001): Jak spolu vytvářet novou civilizaci (Předmluva k českému vydání). In: TOFFLER ALVIN-TOFFLEROVÁ HEIDI (2001): Nová civilizace. Třetí vlna a její důsledky. Nakladatelství Dokořán, Praha
- [61] BOLZANO, BERNARD (1981): O nejlepším státě. Mladá fronta, Praha
- [62] BOLZANO, BERNARD (1952): O nejlepším státě. Vyšehrad, Praha
- [63] BORGES, ELISABETH MANN (1998): The Oceanic Circle. Governing the Seas as a Global Resource. A Report to the Club of Rome. United Nations University Press, Tokyo, Japan, New York, New York, ISBN-10 9280810286, ISBN-13 9789280810288
- [64] BORGES, ELISABETH MANN (1985): The Future of Oceans. A Report to the Club of Rome. Harvest House, Montreal, Canada, ISBN-10 0887722202, ISBN-13 978-0887722202
- [65] BOTKIN, JAMES W.-ELMANDJRA, MAHDİ-MALITZA, MİRCEA (1979): No Limits to Learning. Bridging the Human Gap. A Report to the Club of Rome. Pergamon Press, Oxford, United Kingdom, ISBN 0080247059
- [66] BOULDING, KENNETH E. (1980): The Economy of the Coming Spaceship Earth. In: DALY, HERMAN E. (editor) (1980): Economics, Ecology, Ethics. Essays Toward a Steady-State Economy. W.H.Freeman and Company, San Francisco, California
- [67] BOULDING, KENNETH E. (1980): Spaceship Earth Revisited. In: DALY, HERMAN E. (editor) (1980): Economics, Ecology, Ethics. Essays Toward a Steady-State Economy. W.H.Freeman and Company, San Francisco, California
- [68] BOYD, J. KIRK (2010): 2048. Humanity's Agreement to Live Together. The International Movement for Enforceable Human Rights. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers
- [69] BROWN, BERNICE B. (1968): DELPHI PROCESS: A Methodology Used for the Elicitation of Opinions of Experts. P-3925. RAND Corporation, Santa Monica, California, September 1968
- [70] BROWN, BERNICE-HELMER, OLAF (1966): Improvement in the Reliability of a Consensus through the Use of Self-Rating. In: HELMER, OLAF (1966): Social Technology. Contributions by Brown, Bernice and Gordon, Theodore J. Basic Books, Inc., New York, New York, London, Great Britain
- [71] BROWN, BERNICE B.-HELMER, OLAF (1964): Improving the Reliability of Estimates Obtained from a Consensus of Experts. P-2986. RAND Corporation, Santa Monica, California, September 1964
- [72] BRUCE-BRIGGS, BARRY (2005): Supergenius. The Mega-Worlds of Herman Kahn. Lulu, 490 str.
- [73] BRUCE-BRIGGS, BARRY (2000): Supergenius. The Mega-Worlds of Herman Kahn. New York, New York: North American Policy Press, ISBN 1-4116-3196-X, 490 str.
- [74] BRUCKMANN, GERHART (Editor) (1977): Input-Output Approaches in Global Modeling. Proceedings of the Fifth IIASA Symposium on Global Modelling, September 26-29, 1977. IIASA Proceedings Series. Volume 9, Pergamon Press, Oxford, New York
- [75] BRUCKMANN, GERHART (Editor) (1977): MOIRA: Food and Agriculture Model. Proceedings of the Third IIASA Symposium on Global Modelling, September 22-25, 1975. CP-77-1. International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria, February 1977
- [76] BRUCKMANN, GERHART (Editor) (1976): SARUM and MRI. Description and Comparison of a World Model and a National Model. Proceedings of the Fourth IIASA Symposium on Global Modelling, September 20-23, 1976. IIASA Proceedings Series. Volume 2, Pergamon Press, Oxford, New York
- [77] BRUCKMANN, GERHART (Editor) (1976): Latin American World Model. Proceedings of the Second IIASA Symposium on Global Modelling. October 7-10, 1975. CP-76-8. International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria, November 1976
- [78] Budoucnost strojové civilisace. Vydal, předmluvou a doslovem opatřil Charles A. Beard. Symposion. Nákladem Ústředního dělnického knihkupectví a nakladatelství (Ant. Svěcený) v Praze II, Praha, 1933
- [79] BURT, GEORGE (2006): Pre-determined elements in the business environment: Reflections on the legacy of Pierre Wack. In: Futures 38 / 2006
- [80] BUSH, VANNEVAR (1945): Science The Endless Frontier. A Report to the President. United States Government Printing Office, Washington, D.C.
- [81] CABET, ETIENNE (1950): Cesta do Ikarie. Nakladatelství Orbis, Praha
- [82] CAMPANELLA, THOMMASO (1951): Sluneční stát. Nakladatelství Rovnost, Praha
- [83] CAMPBELL, VIRGINIA (2004): How RAND Invented the Postwar World. Satellites, Systems analysis, Computing, the Internet-Almost All the Defining Features of the Information Age Were Shaped in Part at the RAND Corporation. In: Invention and Technology, Summer 2004
- [84] CAPRA, FRITJOF-HENDERSON HAZEL (2009): Qualitative Growth. A conceptual framework for finding solutions to our current crisis that are economically sound, ecologically sustainable, and socially just. Outside Insights. London, UK: The Institute of Chartered Accountants in England and Wales, Tomorrow's Company, October 2009
- [85] CAPRA, FRITJOF (2007): The Science of Leonardo. Inside the Mind of the Great Genius of the Renaissance. New York, New York: Doubleday
- [86] CAPRA, FRITJOF (2002): The Hidden Connections. Integrating The Biological, Cognitive, And Social Dimensions Of Life Into A Science Of Sustainability, New York: Doubleday
- [87] CAPRA, FRITJOF (1999): Foreword. In: PAULI, GUNTER (1999): Upsizing. The Road to Zero Emissions, More Jobs, More Income and No Pollution. Sheffield, UK: Greanleaf Publishing, 220 str.

- [88] CAPRA, FRITJOF (1996): The Web of Life. A New Scientific Understanding of Living Systems. New York, New York: Anchor Books, Doubleday
- [89] CAPRA, FRITJOF-PAULI, GUNTER (Editors) (1995): Steering Business Toward Sustainability. Tokyo, New York, Paris: United Nations University Press, ISBN 92-808-0909-1, 192 str.
- [90] CAPRA, FRITJOF-PAULI, GUNTER (1995): The Challenge. In: CAPRA, FRITJOF-PAULI, GUNTER (Editors) (1995): Steering Business Toward Sustainability. Tokyo, New York, Paris: United Nations University Press, ISBN 92-808-0909-1, 192 str., str. 1-14
- [91] CAPRA, FRITJOF-STEINDL-RAST, DAVID-MATUS, THOMAS (1991): Belonging to the Universe. Explorations on the frontiers of science and spirituality. San Francisco: Harper and Row
- [92] CAPRA, FRITJOF (1982): The Turning Point. Science, Society and the Rising Culture, London: Flamingo
- [93] CAPRA, FRITJOF (1975): The Tao of Physics. An Exploration of the Parallels Between Modern Physics and Eastern Mysticism. Colorado: Shambhala Publications
- [94] CEBRIAN, JUAN LUIS (1999): Im Netz. Die hypnotisierte Gesellschaft. Der neue Bericht an den Club of Rome, With prefaces of Don Tapscott and Ricardo Díez Hochleitner, Deutsche Verlags Anstalt (DVA), Stuttgart, ISBN 3421053073
- [95] COATES, JOSEPH-MAHAFFIC, JOHN, B.-HINES, ANDY (1997): 2025. Scenarios of US and Global Society Reshaped By Science and Technology. Coates and Jarratt, Inc., Oakhill Press, Greensboro
- [96] COATES, JOSEPH F.-JARRAT, JENNIFER (1989): What Futurists Believe. World Future Society, Bethesda, Maryland
- [97] COLE, SAM (2008): The Zeitgeist of Futures ? In: Futures. The journal of policy, planning and futures studies. Volume 40, Number 10, December 2008
- [98] COLOMBO, UMBERTO-TURANI, GIUSEPPE (1989): Der Zweite Planet. Bericht des Club of Rome. Rastatt: Moewig, ISBN 3811833960, 253 str.
- [99] COLOMBO, UMBERTO-TURANI, GIUSEPPE (1986): Der Zweite Planet. The Club of Rome Information Series. Contribution to Understanding of the World Problematique. Vol. 2. Wien, Munchen, Zurich: Europaverlag, ISBN 3203509512, 253 str.
- [100] CONDORCET, ANTOINE (1968): Náčrt historického obrazu pokroku lidského ducha. Dodatek: ukázka ze statí: Úvahy o otoctví černochu. Academia, Nakladatelství Československé akademie věd, Praha
- [101] CONDORCET, MARIE-JEAN-ANTOINE-NICOLAS CARITAT MARQUIS DE (1796): Outlines of an historical view of the progress of the human mind. Lang and Uftick, Philadelphia
- [102] CORDEIRO, JOSÉ L. (2010): From Biological to Technological Evolution. In: NOVÁČEK, PAVEL-SCHAUER, THOMAS (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., str. 151 – 167, ISBN 978-80-244-2682-2
- [103] CORNISH, EDWARD (2007): Future Shock and the Magic of the Future. The Search for Foresight. In: The Futurist, November-December 2007
- [104] CORNISH, EDWARD (2007): Adventures in Organization Building: Adding Star Power to Futuring. The Search for Foresight. In: The Futurist, September-October 2007
- [105] CORNISH, EDWARD (2007): Futuring and World Peace. The Search for Foresight. In: The Futurist, July-August 2007
- [106] CORNISH, EDWARD (2007): The World Future Society's First Conference. The Search for Foresight. In: The Futurist, May-June 2007
- [107] CORNISH, EDWARD (2007): The World Future Society's Emergence from Dream to Reality. The Search for Foresight. In: The Futurist, March-April 2007
- [108] CORNISH, EDWARD (2007): How the Futurist Was Born. The Search for Foresight. In: The Futurist, January-February 2007
- [109] CORNISH, EDWARD S. (2004): Futuring. The Exploration of the Future. World Future Society, Bethesda, Maryland
- [110] CORNISH, EDWARD (editor) (2000): Exploring Your Future. Living, Learning, and Working in the Information Age. World Future Society, Bethesda, Maryland
- [111] CORNISH, EDWARD S. (1992): Foreword. In: WAGAR, W. WARREN (1992): The Next Three Futures. Paradigms of Things to Come. Foreword by Edward Cornish. Adamantine Studies on the 21st Century. Adamantine Press Limited, London, UK
- [112] CORNISH, EDWARD S., with the members and staff of the World Future Society (1977): The Study of the Future. An Introduction to the Art and Science of Understanding and Shaping Tomorrow's World. World Future Society, Bethesda, Maryland
- [113] CORNISH, EDWARD S. (1969): The Professional Futurist. In: JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [114] DALKEY, NORMAN C.-BROWN, BERNICE B. (1971): Comparison of Group Judgement Techniques with Short-Range Predictions and Almanac Questions. A Report prepared for Advanced Research Projects Agency. R-678-ARPA. RAND Corporation, Santa Monica, California, May 1971
- [115] DALKEY, NORMAN C. (1971): An Elementary Cross-Impact Model. A Report prepared for Advanced Research Projects Agency. R-677-ARPA. RAND Corporation, Santa Monica, California, May 1971
- [116] DALKEY, NORMAN C.-BROWN, BERNICE B.-COCHRAN, S. W. (1970): The Delphi Method, VI: Effect of Percentile Feedback and Feed-In on Relevant Facts. Prepared for United States Air Force Project RAND. Memorandum RM-6118-PR. RAND Corporation, Santa Monica, California, March 1970

- [117] DALKEY, NORMAN C.-BROWN, BERNICE B.-COCHRAN, S. W. (1969): The Delphi Method, III: Use of Self Ratings to Improve Group Estimates. Prepared for United States Air Force Project RAND. RM-6115-PR. RAND Corporation, Santa Monica, California, November 1969
- [118] DALKEY, NORMAN C.-BROWN, BRIAN-COCHRAN, S. W. (1969): The Delphi Method, II: Structure of Experiments. RM-5957-PR. RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1969
- [119] DALKEY, NORMAN C. (1969): The Delphi Method: An Experimental Study of Group Opinion. Prepared for United States Air Force Project RAND. RM-5888-PR. RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1969
- [120] DALKEY, NORMAN C. (1968): Predicting the Future. P-3948. RAND Corporation, Santa Monica, California, October 1968
- [121] DALKEY, NORMAN C. (1968): Simulation. In: QUADE, E.S.-BOUCHER, W.I. (editors) (1968): System Analysis and Policy Planning: Applications in Defense. A Report Prepared for United States Air Force Project RAND. R-439-PR (Abridged). RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1968, American Elsevier Publishing Company, Inc., New York, New York
- [122] DALKEY, NORMAN C. (1968): Experiments in Group Predictions. P-3820. RAND Corporation, Santa Monica, California, March 1968
- [123] DALKEY, NORMAN C. (1967): Operations Research. P-3705. RAND Corporation, Santa Monica, California, October 1967
- [124] DALKEY, NORMAN C. (1967): Delphi. P-3704. RAND Corporation, Santa Monica, California, October 1967
- [125] DALKEY, NORMAN C.-HELMER, OLAF (1962): An Experimental Application of the Delphi Method to the Use of Experts. Prepared for United States Air Force Project RAND. Memorandum RM-727/1 Abridged. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 1962
- [126] DALY, HERMAN E. (editor) (1980): Economics, Ecology, Ethics. Essays Toward a Steady-State Economy. W.H.Freeman and Company, San Francisco, California
- [127] DATOR, JIM (2008): Futures, volume one and two: Then and now. In: Futures. The journal of policy, planning and futures studies. Volume 40, Number 10, December 2008
- [128] DAVIS, JACQUELYN K.-SWEENEY, MICHAEL J. (1999): Strategic Paradigms 2025. U.S. Security Planning for a New Era. Brassey's, Inc.
- [129] DIEREN, WOUTER VAN (editor) (1995): Taking Nature into Account. A Report to the Club of Rome. Copernicus, Springer Verlag New York, Inc., New York, New York, ISBN 0387945334
- [130] DIGBY, JAMES (1989). Operations Research and Systems Analysis at RAND, 1948-1967. RAND Corporation, Santa Monica, California
- [131] DIGBY, JAMES (1988). Operations Research and Systems Analysis at RAND, 1948-1967. In: OR/MS Today, Vol. 15, No. 5, December 1988
- [132] DROR, YEHEZKEL (2001): The Capacity to Govern. A Report to the Club of Rome. Foreword by Ricardo Diez-Hochleitner. Frank Cass, London, Routledge, London, ISBN-10 0714683140, ISBN-13 9780714683140
- [133] DROR, YEHEZKEL (1995): Ist die Erde noch regierbar. Ein Bericht and en Club of Rome. Bertelsmann, München, ISBN-10: 3570121828, ISBN-13: 9783570121825
- [134] DROR, YEHEZKEL (1968): Futures in Government. RAND Corporation, Santa Monica, California, August 1968
- [135] DROR, YEHEZKEL (1970): A Policy Sciences View of Future Studies: Alternative Futures and Present Action. P-4305. The Harry S. Truman Center for the Advancement of Peace, The Hebrew University of Jerusalem, Jerusalem, RAND Corporation, Santa Monica, California, February 1970
- [136] DUFFKOVÁ, JANA (1988): Zkománi budoucnosti. Nakladatelství Svoboda, Praha
- [137] EBERSPRÄCHER, ACHIM RUDOLF (2011): Zukunftsforcher in Anführungszeichen. Grundwerte in Robert Jungk Entwürfen vom Umgang mit Zukunft (von den 1950er- bis zu den 1980er-Jahren). Arbeitspapier. In der Reihe „S:Z:D Arbeitspapiere Theorie“ der Robert-Jungk-Stiftung. Robert-Jungk-Bibliothek für Zukunftsfragen, SalzburgerZukunfts:Dialoge, Salzburg, April 2011, 35 str.
- [138] ELLIOTT, JANICE-HEESTERBEEK, SARA-LUKE NSMEYER, CAROLYN J.-SLOCUM, NIKI (2005): Participatory Methods Toolkit. A practitioner's manual. Delphi. King Baudouin Foundation, September 2005
- [139] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1985): Intimacy In A Fluid World. Our new historical conditions offer fresh options for relationships. In: In Context. A Quarterly of Human Sustainable Culture. Number 10, Summer 1985
- [140] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1981): Up-Wing Priorities. In: Future Life. Number 27, June 1981
- [141] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1980): Beyond Reindustrialism. In: The New York Times. December 30, 1980
- [142] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1979): Old Planet, New World. In: The New York Times. October 12, 1979
- [143] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1977): Telespheres. Popular Library, CBS Publications, New York, New York
- [144] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1975): Homo Sapiens, the Manna Maker. In: The New York Times. August 9, 1975
- [145] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1974): Sorry, We're Here for Eternity. In: The New York Times. September 24, 1974
- [146] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1973): Gaining Perspective. In: The New York Times. June 28, 1973
- [147] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1973): Up-Wingers. A Futurist Manifesto. John Day Company, New York, New York
- [148] ESFANDIARY, FEREIDOUN M. (1970): Optimism One. The Emerging Radicalism. W.W.Norton & Company, Inc. , New York, New York
- [149] FAIFR, VLADIMÍR-GÁL, FEDOR-POTUČEK, MARTIN (1984): Forecasting Modelling by means of the KPM method. In: World Futures. Journal of General Evolution. Volume 20, Issue 1 and 2, May 1984
- [150] FAIFR, VIADIMÍR-GAL, FEDOR-POTUČEK, MARTIN-ZEMAN, MILOŠ (1981): Modelování společenských systémů metodou KPM. DÚ SPEV 901-505-04. Praha: Oddelení komplexního modelovaní. Sportpropag

- [151] FENNER, CHRISTIAN-BLANKE, BERNHARD (Hrsg.) (1975): Systemwandel und Demokratisierung. Festschrift fur Ossip K. Flechtheim. Herausgegeben von Christian Fenner und Bernhard Blanke. Europäische Verlagsanstalt, Frankfurt am Main, Köln, ISBN 343406257X, 462 str.
- [152] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1995): Ist die Zukunft noch zu retten ? Weltförderung – Der Dritte Weg ins 21. Jahrhundert. Herausgegeben von Stefan Mögle-Stadel. Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, Wien, ISBN 3-631-47865-8, 352 str.
- [153] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1991): Vergangenheit in Zeugnissen der Zukunft 1937 – 1974. Herausgegeben und mit einem Nachwort von Egbert Joos. Dietz Verlag Berlin GmbH, Berlin, ISBN 3-320-01628-8, 552 str.
- [154] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1990): Ist die Zukunft noch zu retten ? Mit einem Vorwort von Oskar Lafontaine. Wilhelm Heyne Verlag GmbH und Co.KG., München
- [155] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1984): Futurologie. In: Blickpunkt Zukunft. Zeitschrift mit Beiträgen und Zeitdokumenten zur Friedens- und Zukunftsdebatte. März 1984 – Ausgabe 9
- [156] FLECHTHEIM, OSSIP K.-MITTELSTEADT, WERNER (1983): Blickpunkt Zukunft – Gespräch. Professor Dr. Ossip K. Flechtheim im Gespräch mit Blickpunkt Zukunft Redakteur Werner Mittelsteadt. In: Blickpunkt Zukunft. Zeitschrift mit Beiträgen und Zeitdokumenten zur Friedens- und Zukunftsdebatte. Januar 1983 – Ausgabe 6
- [157] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1980): Der Kampf um die Zukunft. Grundlagen der Futurologie. J. H. W. Dietz Nach Verlag, Bonn, Berlin
- [158] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1974): Ausblick in die Gegenwart. Mit einem Vorwort von Prof. Dr. Robert Jungk. Paul List Verlag KG, München, ISBN 3471665595, 169 str.
- [159] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1972): Der Prager Frühling und die Zukunft. Einleitung. In: RICHTA, RADOVAN und Kollektiv (1972): Technischer Fortschritt und Industrielle Gesellschaft. Eingeleitet von Ossip K. Flechtheim. Makol Verlag, Frankfurt am Main
- [160] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1971): Futurologie. Der Kampf um die Zukunft. Verlag Wissenschaft und Politik, Köln
- [161] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1969): Is Futurology the Answer to the Future ? In: JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [162] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1969): In: Discussion on Future Research. In: JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [163] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Verlag Anton Hein KG, Meisenheim an Glan
- [164] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1964): Ein Welt oder Keine ? Beiträge zur Politik, Politologie und Philosophie. Europäische Verlagsanstalt, Frankfurt am Main
- [165] FLECHTHEIM, OSSIP K. (1945): Teaching the Future. A Contribution to the Intellectual and Moral Growth of the Participants. In: Journal of Higher Education Vol. XVI, No. 9, December 1945
- [166] FLEK, MIROSLAV (editor) (1983): Metodologické problémy společenskovoředního výzkumu budoucnosti. Sborník statí. Studie k dílčímu úkolu SPEV 601-504-04 "Metody modelování vybraných odvětví nevýrobní sféry". Praha : Sportpropag. Oddělení komplexního modelování
- [167] FM-2030 (2011): Countdown to Immortality. Edited by Flora Schnall. Foreword by Aubrey de Grey. The Amagansett Press, Amagansett, New York
- [168] FM-2030 (1998): The Future Demands Attitude Adjustment. In: Los Angeles Times, February 16, 1998
- [169] FM-2030 (1995): The Only Real Trend Is Fast-Forward: Zeitgeist: During an age in which traditions are discarded daily, even the religious right can't be termed conservative. In: Los Angeles Times, December 1, 1995
- [170] FM-2030 (1994): Why Worry About Government ? We're on Automatic Fast Forward: Future: The direction of the country is set by forces bigger, stronger than all of Washington. In: Los Angeles Times, November 25, 1994
- [171] FM-2030 (1992): Perspective on Government: Our Political Process Suits the 18th Century: Technology has changed but decision-making has not. Our out-of-sync 'democracy' is slow, costly and exclusionary. In: Los Angeles Times, May 15, 1992
- [172] FM-2030 (1989): Are You a Transhuman ? Monitoring and Stimulating Your Personal Rate of Growth in a Rapidly Changing World. Warner Books, New York, New York
- [173] Foreign Policy Association (editors) (1968): Toward the Year 2018. A Dozen Eminent Leaders in Science and Technology Look 50 Years Into Future. Cowles Education Corporation, New York
- [174] FORRESTER, JAY (1980): World Dynamics. Wright-Allen Press, Cambridge, Massachusetts
- [175] FOURASTIÉ, JEAN (1969): 40 000 hodin. Mladá fronta, Praha
- [176] FOURIER, CHARLES (1983): Velká metamorfóza. Mladá fronta, Praha
- [177] FOWLES, JIB (editor) (1978): Handbook of Futures Research. Greenwood Press, Inc., Westport, Connecticut
- [178] FRIČ, PAVOL-VESELÝ, ARNOŠT (editori) (2010): Riziková budoucnost: Devět scénářů vývoje české společnosti. Autoři scénářů: Miloš Balabán, Vladimír Benáček, Pavol Frič, Jitka Kloudová, Martin Nekola, Markéta Nekolová, František Ochrana, Martin Potůček, Antonín Rašek, Arnošt Veselý Praha: MATFYZPRESS vydavatelství Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze
- [179] FRIČ, PAVOL a kolektív (2004): Česká sonda v Evropské unii. Scénáře strategického chování ČR v EU. Centrum pro sociální a ekonomické strategie CESES, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství G plus G, Praha

- [180] FRIČ, PAVOL a kolektív (2003): Češi na cestě za svojí budoucností. Budoucnost a modernizace v postojích a očekávaných obyvatelstva. Centrum pro sociální a ekonomické strategie CESES, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství G plus G, Praha
- [181] FRIEDERICH, GUNTER-SCHAFF, ADAM (Hrsg.) (1982): Auf Gedeih und Verderb. Mikroelektronik und Gesellschaft. Bericht and en Club of Rome. Wien, München, Zurich: Europaverlag, ISBN 3-203-50799-4
- [182] FRIEDERICH, GUNTER-SCHAFF, ADAM (Editors): Microelectronics and Society: For Better or for Worse. A Report to the Club of Rome. Pergamon Press, Oxford, England, 1982, ISBN-10 0080289568, ISBN-13 978-0080289564
- [183] FRIEDMAN, GEORGE (2009): The Next 100 Years. A forecast for the 21st century. Doubleday, Random House, Inc., New York, New York
- [184] From Mysticism to Multinational: How Some of the Largest Corporations Began to Think the Unthinkable. In: Financial Times, July 15, 2003
- [185] FUERTH, LEON S. (2009): Foresight and anticipatory governance. In: Foresight. Volume 11, Issue 4
- [186] FUERTH, LEON S. (2007): Congress and the Climate Research: A Case for Forward Engagement. Research Brief – Number 3, NYU Wagner, Robert F. Wagner Graduate School of Public Service, John Brandemar Center for the Study of Congress, March 2007
- [187] FUERTH, LEON S. (2006): Strategic Myopia. The Case for Forward Engagement. In: The National Interest. Number 83, Spring 2006
- [188] FUERTH, LEON S. (2004). Creation of a National Commission for Strategic Planning under the direction and guidance of Leon Fuerth. In: Futures Research Quarterly. Winter 2004, Volume 20, Number 4
- [189] FUERTH, LEON S. (2002): Networking and the Future of Democracy: Mastering the Future Before it Master Us. November 2002
- [190] FULLER, R. BUCKMINSTER (1992): Cosmography. A Posthumous Scenario for the Future of Humanity. Adjuvant: Kiyoshi Kuromiya. Macmillan, New York, New York
- [191] FULLER, R. BUCKMINSTER (1983): Grunch of Giants. St. Martin's Press, New York, New York
- [192] FULLER, R. BUCKMINSTER (1983): Inventions. The Patented Works of R. Buckminster Fuller. New York, New York: St. Martin's Press
- [193] FULLER, R. BUCKMINSTER (1982): Tetrascroll. Goldilocks and the Three Bears. A Cosmic Fairy Tale. ST. Martin's Press, New York, New York, ISBN 0-312-79363-4, ISBN 0-312-79362-6
- [194] FULLER, R. BUCKMINSTER in collaboration with E. J. APPLEWHITE with preface and contribution by ARTHUR L. LOEB (1982): Synergetics. Explorations in the Geometry of Thinking. Collier Book, Macmillan Publishing Company, New York, New York, Collier Macmillan Publishers, London, ISBN 0-02-065320-4
- [195] FULLER, R. BUCKMINSTER (1981): Critical Path. Adjuvant: Kiyoshi Kuromiya. St. Martin's Press, New York, NY 1981, ISBN 0-312-17491-8
- [196] FULLER R. BUCKMINSTER (1974): Guinea Pig B. The 56 Year Experiment. With an Introduction of Allegra Fuller Snyder. Critical Path Publishing, Clayton, California
- [197] FULLER, R. BUCKMINSTER, MARKS, ROBERT L. (1973): The Dymaxion World of R. Buckminster Fuller. New York, New York: Doubleday and Company
- [198] FULLER, R. BUCKMINSTER (1973): Earth, Inc. Garden City, New York: Anchor Press
- [199] FULLER, R. BUCKMINSTER (1973): Intuition. Anchor Books, Anchor Press/Doubleday, Garden City, New York 1973, ISBN 0-385-01244-6
- [200] FULLER, R. BUCKMINSTER (1972): 4D Timelock. Albuquerque, New Mexico: Lama Foundation
- [201] FULLER, R. BUCKMINSTER (1972): Intuition. Doubleday and Co., Inc. 1972
- [202] FULLER, R. BUCKMINSTER (1969): Utopia or Oblivion. The Prospects for Humanity. A Bantam Book, Bantam Books, Inc., New York, New York, ISBN 553 02883 095
- [203] FULLER, R. BUCKMINSTER (1968): Operating Manual for Spaceship Earth. Carbondale, Illinois: Southern Illinois University Press
- [204] FULLER, R. BUCKMINSTER-MCHALE, JOHN (1963): World Design Science Decade 1965-1975. Five Two Year Phases of World Retooling Design Proposed to the International Union of Architects for Adaptation by World Architectural Schools. Phase I (1963). Document 1. Inventory of World Resources Human Trends an Needs. World Resources Inventory, Southern Illinois University, Carbondale, Illinois, USA
- [205] FULLER, R. BUCKMINSTER (1963): No More Secondhand God and Other Writings. Carbondale, Illinois: Southern Illinois University Press
- [206] FULLER, R. BUCKMINSTER (1938): Nine Chains to the Moon. An Adventure Story of Thought. Philadelphia: Lippincott
- [207] Futurology. Thinking ahead is just the easy part. In: Financial Times, July 15, 2003
- [208] GABEL, MEDARD-WALKER, JIM (2006): The Anticipatory Leader: Buckminster Fuller's Principles for Making the World Work. In: The Futurist. A magazine of forecasts, trends, and ideas about the future. September-October 2006, World Future Society, Bethesda, Maryland, USA
- [209] GABOR, DENNIS-COLOMBO, UMBERTO u.a. (1976): Das Ende der Verschwendungen. Zur materialien Lage der Menschheit – Ein Tatsachen bericht and en Club of Rome.Mit Beiträgen von Eduard Pestel. Deutsche Verlag-Anstalt GmbH, Stuttgart, ISBN 3-421-02690-4, 252 str.
- [210] GABOR, DENNIS-COLOMBO, UMBERTO (1976): Vorwort. In: GABOR, DENNIS-COLOMBO, UMBERTO u.a. (1976): Das Ende der Verschwendungen. Zur materialien Lage der Menschheit – Ein Tatsachen bericht and en Club of Rome.Mit Beiträgen von Eduard Pestel. Deutsche Verlag-Anstalt GmbH, Stuttgart, ISBN 3-421-02690-4, 252 str., str. 16-18

- [211] GABOR, DENNIS-COLOMBO, UMBERTO, with KING, ALEXANDER AND GALLI, RICARDO (1978): Beyond the Age of Waste. A Report to the Club of Rome. Pergamon Press, Oxford, England, 1978, ISBN 0080218350
- [212] GABOR, DENNIS (1963): Inventing the Future. Secker and Warburg, London
- [213] GÁL, FEDOR-FRIČ, PAVOL (1989): Problémovo orientovaný participatívny prístup. In: Sociologický časopis č. 3/1989
- [214] GÁL, FEDOR-FRIČ, PAVOL (1987): Problem Oriented Participative Forecasting: Theory and Practice. In: Futures. Volume 10, Issue 6, December 1987
- [215] GALTUNG, JOHAN (1993): Eurotopia. Die Zukunft eines Kontinents. Herausgegeben von Wilfried Graf und Dieter Kinkelbur. Promedia Druck- und Verlagsgesellschaft m.b.H., Wien
- [216] GALTUNG, JOHAN (1969): On the Future of the International System. In: JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [217] GALTUNG, JOHAN-JUNGK, ROBERT (1969): Postscript: A warning and a hope. In: JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [218] GARRETT, MARTHA J.-BARNEY, GERALD O.-HOMMEL, JENNIE M.-BARNEY, KRISTEN R. (1991): Studies for the 21st Century. Institute for 21st Century, Inc., Arlington, Virginia, Molndal, Sweden, December 1991
- [219] GARRET, MARTHA J. (1991): Looking at the Future: Lessons Learned from 21st Century Studies. In: GARRET, MARTHA J.-BARNEY, GERALD O.-HOMMEL, JENNIE M.-BARNEY, KRISTEN R. (1991): Studies for the 21st Century. Institute for 21st Century, Inc., Arlington, Virginia, Molndal, Sweden, December 1991
- [220] GHAMARI-TABRIZI, SHARON (2005): The Worlds of Herman Kahn. The Intuitive Science of Thermonuclear War. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, England
- [221] GIARINI, ORIO-LIEDTKE, PATRICK M. (2006): The Employment Dilemma and the Future of Work. Report to the Club of Rome. The Geneva Association Risk and Insurance Economics, Geneva, The International Association for the Study of Insurance Economics, Risk and Insurance Economics, Geneva, ISBN-10 2970033925, ISBN-13 9782970033925
- [222] GIARINI, ORIO-MALITZA, MIRCEA (2003): The Double Helix of Learning and Work. A Report to the Club of Rome. CEPES – UNESCO, Bucharest, ISBN 9290691764
- [223] GIARINI, ORIO-STAHEL, WALTER R. with contribution from GENEVIEVE REDAY-MULVEY (1993): Limits to Certainty. Facing Risks in the New Service Economy. 2nd Revised Edition. A Volume of the Information Series of the Club of Rome. International Studies in the Service Economics. Preface by ILYA PRIGOGINE. Foreword by ALEXANDER KING. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Netherland, ISBN-10 0792321677, ISBN-13 9780792321675
- [224] GIARINI, ORIO-STAHEL, WALTER R. (1989): Limits to Certainty. Facing Risks in the New Service Economy. International Studies in the Service Economics. Springer Verlag, LLC, New York, ISBN-10 0792304683, ISBN-13 9780792321675
- [225] GIARINI, ORIO (1980): Dialogue on Wealth and Welfare. An Alternative View of World Capital Formation. A Report to the Club of Rome. Elsevier Science and Technology, ISBN-10 0080260888, ISBN-13 9780080260884, Pergamon Press, Oxford, England, New York, ISBN 008026087X
- [226] GINGRICH, NEWT (2001): Průvodce občana do jednadvacátého století. In: TOFFLER, ALVIN-TOFFLEROVÁ, HEIDI (2001): Nová civilizace. Třetí vlna a její důsledky. Nakladatelství Dokořán, Praha
- [227] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J.-FLORESCU, ELIZABETH (2011): 2011 State of the Future. The Millennium Project, Washington, D.C.
- [228] GLENN, JEROME C. (2010): Global Challenges We Face in the 21st Century. In: NOVÁČEK, PAVEL-SCHAUER, THOMAS (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., str. 91 – 100, ISBN 978-80-244-2682-2
- [229] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J.-FLORESCU, ELIZABETH (2010): 2010 State of the Future. The Millennium Project, Washington, D.C.
- [230] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J.-FLORESCU, ELIZABETH (2009): 2009 State of the Future. The Millennium Project, Washington, D.C.
- [231] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (editors) (2009): Future Research Methodology. Version 3.0. With support from the Rockefeller Foundation. The Millennium Project, Washington, D.C.
- [232] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J.-FLORESCU, ELIZABETH (2008): 2008 State of the Future. The Millennium Project World Federation of UN Associations WFUNA, Washington, D.C.
- [233] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2007): Stav budoucnosti. Vybrané kapitoly z let 1997-2007. The Millennium Project. World Federation of UN Associations. Editor českého vydání Pavel Nováček. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc
- [234] GLENN, JEROME C. (2007): Global Prospects. In: MACK, TIMOTHY C. and the Staff of the World Future Society (editors) (2007): Hopes and Visions for the 21st Century. World Future Society, Bethesda, Maryland
- [235] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2007): 2007 State of the Future. The Millennium Project World Federation of UN Associations WFUNA, Washington, D.C.
- [236] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2006): 2006 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [237] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2005): 2005 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

- [238] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2004): 2004 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [239] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (editors) (2003): Future Research Methodology. Version 2.0. The Millennium Project of AC/UNU, American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [240] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2003): 2003 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [241] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2003): 2003 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [242] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2002): 2002 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [243] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2001): The Future International Security Issues and Potential Military Requirements over the Period of 2010 to 2025. AEPI-IFP-1201A. Army Environmental Policy Institute, Atlanta, Georgia
- [244] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2001): 2001 State of the Future. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [245] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2000): Global Challenges for Humanity. UN Millennium Summit and Forum 2000 - Special Edition. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [246] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (2000): State of the Future at the Millennium. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [247] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (1999): Factors Required for Successful Implementation of Futures Research in Decision Making. Army Environmental Policy Institute, Atlanta, Georgia
- [248] GLENN, JEROME C. (editor) (1999): Futures Research Methodology. Version 1.0. The Millennium Project Of American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [249] GLENN, JEROME C. (1999) : Introduction to Futures Research Methodology Series. In: GLENN, JEROME C. (editor) (1999): Futures Research Methodology. Version 1.0. The Millennium Project Of American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [250] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (1999): 1999 State of the Future. Challenges We Face at the Millennium. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [251] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J.-PERELET, RENAT (1998): Defining Environmental Security: Implications for the U.S. Army. Army Environmental Policy Institute, Atlanta, Georgia
- [252] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (co-editors) (1998): 1998 State of the Future. Issues and Opportunities. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [253] GLENN, JEROME C.-GORDON, THEODORE J. (co-editors) (1997): 1997 State of the Future. Implications for Action Today. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.
- [254] GLENN, JEROME CLAYTON (1986): Future Mind: Artificial Intelligence. Merging the Mystical and the Technological in the 21st Century. Acropolis Books Ltd., Washington, D.C.
- [255] Global Governance 2025: At a Critical Juncture. National Intelligence Council, Washington, D. C., European Union Institute for Security Studies. Paris, 2010, ISBN 978-92-9198-175-5, 94 str.
- [256] Global Governance 2025: At a Critical Juncture. National Intelligence Council, Washington, D. C., European Union Institute for Security Studies. Paris, NIC 2010-08, September 2010, 82 str.
- [257] Global Trends 2015. A Dialogue About the Future With Nongovernment Experts. National Intelligence Council, Washington, D.C. 2000
- [258] GNESOTTO, NICOLE-GREVI, GIOVANNI (2006): The New Global Puzzle. What World for the EU in 2025 ? European Union Institute for the Security Studies, Paris
- [259] GORDON, THEODORE J.-HELMER, OLAF (1966): Report on a Long-Range Forecasting Study. In: HELMER, OLAF (1966): Social Technology. Contributions by Brown, Bernice and Gordon, Theodore J. Basic Books, Inc., New York, New York, London, Great Britain
- [260] GORDON, THEODORE J.-HELMER, OLAF (1964): Report on a Long-Range Forecasting Study. P-2982. RAND Corporation, Santa Monica, California, September 1964
- [261] GREVI, GIOVANNI (2009): The interpolar world: a new scenario. Occasional Paper 79, June 2009, European Union Institute for the Security Studies, Paris
- [262] GUERNIER, MAURICE (1981): Die Dritte Welt: drei Viertel der Welt. Bericht an den Club of Rome. Vorwort Eduard Pestel. München, Zürich: R. Piper & Co. Verlag, ISBN 3-492-02681-8, 180 str.
- [263] GUERNIER, MAURICE (1980): Tiers-Monde: Trois Quarts du Monde. Rapport au Club de Rome. Paris: Dunod-Bordas, ISBN 2040105662
- [264] GUYAU, JEAN MARIE (1926): Zánik náboženství. Vydatelství Volné Myšlenky československé v Praze, Praha
- [265] GUYAU, JEAN-MARIE (1910): Der Irreligion der Zukunft. Soziologisch Studie. Verlag von Dr. Werner Klinkhardt, Leipzig
- [266] GUYAU, JEAN-MARIE (1897): The Non-Religion of the Future. A Sociological Study. Henry Holt and Company, New York
- [267] HARRINGTON, JAMES (1985): Republika Oceana. Mladá fronta, Praha
- [268] HAWRYLYSHYN, BOHDAN (1980): Road Maps to the Future. Towards More Effective Societies. A Report to the Club of Rome. Pergamon Press, Oxford, United Kingdom, ISBN 0080261159

- [269] HELMER, OLAF (1975). Foreword. In. Linstone, Harold A., Turoff, Murray (editors) (1975): The Delphi Method. Techniques and Applications. With Foreword by Olaf Helmer. Addison-Wesley Publishers, Inc., Reading, Massachusetts
- [270] HELMER, OLAF (1967): Methodology of Societal Studies. P-3611. RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1967
- [271] HELMER, OLAF (1967): Analysis of the Future: The Delphi Method. P-3558. RAND Corporation, Santa Monica, California, March 1967
- [272] HELMER, OLAF (1966): Social Technology. Contributions by Brown, Bernice and Gordon, Theodore J. Basic Books, Inc., New York, New York, London, Great Britain
- [273] HELMER, OLAF (1966): The Use of Simulation for the Study of Future Values. P-3443. RAND Corporation, Santa Monica, California, September 1966
- [274] HELMER, OLAF (1960): Strategic Gaming. P-1902. RAND Corporation, Santa Monica, California, 10 February 1960
- [275] HENDERSON, HAZEL-HOUSTON, JEANE-HUBBARD, BARBARA MARX (2007): The Power of Yin. Celebrating Female Consciousness. Edited by Barbara Delaney. Cosimo Books, New York, New York
- [276] HENDERSON, HAZEL (2007): Ethical Markets. Growing the Green Economy. With SIMRAN SETI. Foreword by HUNTER LOVINS. Based on the Acclaimed Public Television Series. Chelsea Green Publishing Company, White River Junction, Vermont, ISBN 978-1-933392-23-3
- [277] HENDERSON, HAZEL-IKEDA, DAISAKU (2004): Planetary Citizenship. Your Values, Beliefs and Actions Can Shape a Sustainable World. Middleway Press, Santa Monica, California, ISBN 0-972-32672-3
- [278] HENDERSONOVÁ, HAZEL (2001): Za horizontem globalizace. Utvárení udržitelné globální ekonomiky. DharmaGaia, Praha
- [279] HENDERSON, HAZEL-LICKERMAN, JON-FLYNN, PATRICIE (editors) (2000): Calvert-Henderson Quality of Life Indicators. A New Tool for Assesssing National Trends. Calvert Group, Ltd., Bethesda, Maryland
- [280] HENDERSON, HAZEL (1999): Beyond Globalization. Shaping a Sustainable Global Economy. Kumarian Press Inc., West Hartford, Connecticut
- [281] HENDERSON, HAZEL (1996): Building a Win-Win World. Life Beyond Global Economic Warfare. Berrett-Koehler Publishers, Inc., San Francisco, California
- [282] HENDERSON, HAZEL (1996): Creating Alternative Futures. The End of Economics. Foreword by E.F.Schumacher. New Foreword by Elise Boulding. Kumarian Press, New York, New York
- [283] HENDERSON, HAZEL (1991): Paradigms in Progress. Life Beyond Economics. Knowledge Systems, Inc., Indianapolis
- [284] HENDERSON, HAZEL (1990): Redefining Wealth and Progress. New Ways to Measure Economic, Social and Environmental Change. The Caracas Report on Alternative Development Indicators. TOES Books, New York, New York
- [285] HENDERSON, HAZEL (1989): Redefining Wealth and Progress. New Ways to Measure Economic, Social and Environmental Change. The Caracas Report on Alternative Development Indicators. Knowledge Systems, Indianapolis
- [286] HENDERSON, HAZEL (1981): The Politics of the Solar Age. Alternatives to economics. Dobleday, Anchor, New York, New York
- [287] HENSHEL, RICHARD L. (1981): Evolution of controversial fields: lessons from the past for futures. In: Futures. October 1981
- [288] HETMAN, FRANCOIS (1969): Le Langage de la Prévision. The Language of Forecasting. Avec un vocabulaire français-anglais-allemand. With a French-English-German vocabulary. Mit einem französisch-englisch-deutschen Wörterbuch. Futuribles, S.É.D.É.I.S., Paris
- [289] HOOS, IDA R. (1983): System Analysis in Public Policy. A Critique. Revised Edition. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London
- [290] HORX, MATTHIAS (2009): Das Buch des Wandels. Wie Menschen Zukunft gestalten. Deutsche Verlags-Anstalt, München
- [291] HUBBARD, BARBARA MARX (1998): Conscious Evolution. Awaking the Power of Our Social Potential. New World Library, Novato, California
- [292] HUGHES, JAMES (2004): Citizen Cyborg. Why Democratic Societies Must Respond to the Redesigned Human of the Future. Westview Press
- [293] HUXLEY, ALDOUS (2001): Ostrov. DharmaGaia, Maťa, Praha
- [294] HUXLEY, ALDOUS (1996): Brány vnímaní. DharmaGaia, Maťa, Praha
- [295] HUXLEY, ALDOUS (1994): The Doors of Perception and Heaven and Hell. With a foreword by J. G. Ballard and a biographical introduction by David Bradshaw. Flamingo, An Imprint of HarperCollins Publishers, London
- [296] HUXLEY, ALDOUS (1994): The Perennial Philosophy. With an Introduction by David Bradshaw. Flamingo, An Imprint of HarperCollins Publishers, London
- [297] HUXLEY, ALDOUS (1994): Brave New World Revisited. With an Introduction by David Bradshaw. Flamingo, An Imprint of HarperCollins Publishers, London
- [298] HUXLEY, ALDOUS (1970): Prekrásny nový svet. Tatran, Bratislava
- [299] HUXLEY, ALDOUS (1970): Konec civilizace. SNTL-Nakladatelství technické literatury, Praha
- [300] HUXLEY, ALDOUS (1970): The Perennial Philosophy. Harper Colophon Books, Harper and Row Publishers, New York, New York

- [301] HUXLEY, ALDOUS (1947): Science, Liberty and Peace. Chatto and Windus, London
- [302] HUXLEY, ALDOUS (1946): Ends and Means. An Enquiry into the Nature of Ideals and into the Methods employed for their Realization. Chatto and Windus, London
- [303] HYKISCH, ANTON (2001): Nebojme sa sveta. Sprievodca globálnym myslením. Bratislava: Lizard
- [304] INTERFUTURES (1979): Facing the Future. Mastering the probable and managing the unpredictable. Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris
- [305] JARDINI, DAVID R. (1998): Out of the Blue Yonder. How RAND Diversified into Social Welfare Research. In: RAND Review. Special Commemorative Issue. 50 Years of Looking Forward. Fall 1998, Vol. 22, No. 1
- [306] JOSEPH, EARL C.: Forecasting 4: Scenario Forecasting. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [307] JOSEPH, EARL C.: Forecasting 2: Theoretical Foundations - 1. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [308] JOSEPH, EARL C.: Forecasting – 1. Introduction to a Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [309] JOSEPH, EARL C.: Futuring 14: Road Mapping Futures. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [310] JOSEPH, EARL C.: Futuring 13: Road Mapping Futures. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [311] JOSEPH, EARL C.: Futuring 13: Future Histories. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [312] JOSEPH, EARL C.: Futuring 12: Manufacturing Futures. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [313] JOSEPH, EARL C.: Futuring 11: Business Forecasting. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [314] JOSEPH, EARL C.: Futuring 10: Systems and Organizations. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [315] JOSEPH, EARL C.: Futuring 8: Technological Forecasting. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [316] JOSEPH, EARL C.: Futuring 7: Trends versus Fads. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [317] JOSEPH, EARL C.: Futuring 6: Strategic Planning. A Course for University of St. Thomas, ppt presentation
- [318] JOSEPH, EARL C.: Futuring 1: Introduction to Forecasting. A Course for Minnesota Futurists. ppt presentation
- [319] JOUVENEL, BERTRAND DE (1965): Futuribles. P-3045. RAND Corporation, Santa Monica, California, January 1965
- [320] JOUVENEL, BERTRAND DE (1964): L'art de la conjecture. Futuribles, Éditions du Rocher: Monaco
- [321] JUNGK, ROBERT-MÜLLERT, NORBERT R. (1981): Zukunftswerkstätten. Wege zur Wiederbelebung der Demokratie. Hoffman und Campe, Hamburg
- [322] JUNGK, ROBERT-LUTZ, RÜDIGER-MÜLLERT, NORBERT R.-ZIEGLER, BERNHARD (Hrsg.) (1978): Enzyklopädie der Zukunft. Eine Anstiftung zur praktischen Zukunftsgestaltung. Band 1. IVA – Verlag Bernd Polke GmbH, Tübingen
- [323] JUNGK, ROBERT (1974): Vorwort. In: FLECHTHEIM, OSSIP K. (1974): Ausblick in die Gegenwart. Mit einem Vorwort von Prof. Dr. Robert Jungk. Paul List Verlag KG, München, ISBN 3471665595, 169 str.
- [324] JUNGK, ROBERT (1969): Imagination and the future. In: International Social Science Journal. Futurology. UNESCO, Paris, Volume XXI, Number 4, 1969
- [325] JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [326] JUNGK, ROBERT (1969): Preface. In: JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [327] JUNGK, ROBERT (1965): Foreword. December 15, In: Flechtheim, Ossip K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Verlag Anton Hein KG, Meisenheim an Glan
- [328] JUNGK, ROBERT-MUNDT, HANS JOSEF (Hrsg.) (1964): Modelle für eine neue Welt. Band III. Deutschland ohne Konzeption ?. Kurt Desch Verlag, München
- [329] JUNGK, ROBERT-MUNDT, HANS JOSEF (Hrsg.) (1964): Modelle für eine neue Welt. Band II. Wege ins neue Jahrtausend. Kurt Desch Verlag, München
- [330] JUNGK, ROBERT-MUNDT, HANS JOSEF (Hrsg.) (1964): Modelle für eine neue Welt. Band I. Der Griff nach der Zukunft. Kurt Desch Verlag, München
- [331] JUNGK, ROBERT (1954): Tomorrow is Already Here. Translated by Marguerite Waldman with an Introduction by Herbert Agar. Simon and Schuster, Inc., New York, New York
- [332] JUNGK, ROBERT (1952): Die Zukunft hat schon begonnen. Amerikas Allmacht und Ohnmacht. Sherz und Govert, Stuttgart
- [333] KAHN, HERMAN (2010): On Escalation. Metaphors and Scenarios. With new introduction by Thomas C. Schelling. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey
- [334] KAHN, HERMAN (2007): On Thermonuclear War. With a new introduction by Evan Jones. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey, 2007
- [335] KAHN, HERMAN (1985): Nachdenken über den Atomkrieg. Konflikt-Szenarios mit simulierten Situationen im Dienst der Friedensstrategie. München: Scherz Verlag, ISBN 3502163618, 317 str.
- [336] KAHN, HERMAN-REDEPENNING, MICHAEL (1982): Die Zukunft Deutschlands. Niedergang oder neuer Aufstieg der Bundesrepublik. Stuttgart: Poller Verlag, ISBN 3879591903, 368 str.
- [337] KAHN, HERMAN-BROWN, WILLIAM-MARTEL, LEON with the assistance of the Staff of the Hudson Institute (1979): The Next 200 Years. A Scenario for America and the World. William Morrow and Company, Inc., New York, New York
- [338] KAHN, HERMAN-BROWN, WILLIAM M. (1978): The Optimistic Outlook. In: FOWLES, JIB (editor) (1978): Handbook of Futures Research. Greenwood Press, Westport, Connecticut, London, England
- [339] KAHN, HERMAN-BRUCE-BRIGGS, B. (1972): Things to Come. Thinking about the 70's and 80's. The Macmillan Company, New York, New York

- [340] KAHN, HERMAN (1971): The Military. In: PERLOFF, HARVEY S. (1971): The Future of the United States Government. Toward the Year 2000. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Prefaced by Daniel Bell. George Braziller, New York
- [341] KAHN, HERMAN-WIENER, ANTHONY J. with contributions from other staff member of the Hudson Institute (1967): The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York
- [342] KAHN, HERMAN (1966): Přemýšlení o nemyslitelném. Naše vojsko, Praha
- [343] KAHN, HERMAN (1962): Thinking about the Unthinkable. Horizon, Weidenfeld and Nicolson, London
- [344] KAHN, HERMAN (1960): The Nature and Feasibility of War and Deterrence. P-1888-RC. RAND Corporation, Santa Monica, California, January 20, 1960, (Second Printing April, 1960)
- [345] KAHN, HERMAN (1958): Some Specific Suggestions for Achieving Early Non-Military Defense Capabilities and Initiating Long-Range Programs, Reasearch Memorandum RM-2206-RC. RAND Corporation, Santa Monica, California, January 2, 1958, Revised July 1, 1958
- [346] KAHN, HERMAN-MANN, IRWIN (1957): War Gaming. P-1167. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 30, 1957
- [347] KAHN, HERMAN-MANN, IRWIN (1957): Game Theory. P-1166. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 30, 1957
- [348] KAHN, HERMAN-MANN, IRWIN (1957): Monte Carlo. P-1165. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 30, 1957
- [349] KAHN, HERMAN-MANN, IRWIN (1957): Ten Common Pitfalls. U.S. Air Force RAND Research Memorandum RM-1937. RAND Corporation, Santa Monica, California, July 17, 1957
- [350] KAHN, HERMAN-MANN, IRWIN (1957): Techniques of Systems Analysis. Memorandum RM-1829-1-PR. Prepared for: United States Air Force RAND Project. RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1957
- [351] KAHN, HERMAN (1955): Use of Different Monte Carlo Sampling Techniques. P-766. RAND Corporation, Santa Monica, California, 30 November 1955
- [352] KAHN, HERMAN (1954): Applications of Monte Carlo. Research Memorandum RM-1237-AEC. RAND Corporation, Santa Monica, California, 19 april 1954, Revised 27 April 1956
- [353] KAPITZA, SERGEY (2006): Global Population Blow-Up and After. The Democratic Revolution and Information Society. Report to the Club of Rome. Report to the Global Marshall Plan Initiative. P. L. Kapitza Institute for Physical Problems, Russian Academy of Sciences, Moscow, Russia, Global Marshall Plan Initiative, Hamburg, ISBN 3980972356
- [354] KAPLAN, ABRAHAM-SKOGSTAD, A. L.-GIRSHICK, M. A. (1950): The Prediction of Social and Technological Events. In: Public Opinion Quarterly, Volume 14, Number 1, 1950
- [355] KAPLAN, ABRAHAM-SKOGSTAD, A. L.-GIRSHICK, M. A. (1949): The Prediction of Social and Technological Events. P-93. RAND Corporation, Santa Monica, California
- [356] KAPLAN, FRED (1991): The Wizards of Armageddon. New Foreword by Martin J. Sherwin. Stanford University Press, Stanford, California
- [357] KESSLER, MARIO (2007): Ossip K. Flechtheim. Politischer Wissenschaftler und Zukunftsdenker (1909-1998). Zeithistorische Studien. Herausgegeben vom Zentrum für Zeithistorische Forschung Potsdam. Band 41. Bohlau Verlag GmbH and Cie, Köln Weimar Wien, Köln
- [358] KICKER, DARELL (2009): Wendell Bell and Oliver W. Markley: Two Futurists' Views of the Preferable, the possible and the Probable. In: Journal of Futures Studies. Epistemology, Methods, Applied and Alternative Futures. Vol. 13, No. , June 2009
- [359] KING, ALEXANDER (2006): Let the Cat Turn Round. One Man's Traverse of the Twentieth Century. London: CPTM
- [360] KING, ALEXANDER (2005): The Launch of a Club. In: MALASKA PENTTI-VAPAAVUORI (Editors) (2005): Club of Rome. Dossiers 1965-1984. Finnish Association for the Club of Rome (FICOR), European Support Centre of the Club of Rome, Vienna, ISBN 952-99114-1-6, 62 str., str. 55-59
- [361] KING, ALEXANDER (2005): The Club of Rome – Reaffirmation of a Mission. In: MALASKA PENTTI-VAPAAVUORI (Editors) (2005): Club of Rome. Dossiers 1965-1984. Finnish Association for the Club of Rome (FICOR), European Support Centre of the Club of Rome, Vienna, ISBN 952-99114-1-6, 62 str., str. 47-54
- [362] KING, ALEXANDER (2005): The Club of Rome: A Case Study of Institutional Innovation. In: MALASKA PENTTI-VAPAAVUORI (Editors) (2005): Club of Rome. Dossiers 1965-1984. Finnish Association for the Club of Rome (FICOR), European Support Centre of the Club of Rome, Vienna, ISBN 952-99114-1-6, 62 str., str. 34-38
- [363] KING, ALEXANDER (1993): Foreword. In: Giarini, Orio-Stahel, Walter R. with contribution from Genevieve Reday-Mulvey (1993): Limits to Certainty. Facing Risks in the New Service Economy. 2nd Revised Edition. A Volume of the Information Series of the Club of Rome. International Studies in the Service Economics. Preface by Ilya Prigogine. Foreword by Alexander King. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Netherland
- [364] KING, ALEXANDER-SCHNEIDER, BERTRAND (1991): První globální revoluce. Svět na prahu nového tisíciletí. BRADLO, Bratislava
- [365] KING, ALEXANDER-SCHNEIDER, BERTRAND (1991): King, Alexander, Schneider, Bertrand: The First Global Revolution. A Report by the Council of the Club of Rome. Pantheon, ISBN-10 0679738258, ISBN-13 978-0679738251
- [366] KING, ALEXANDER (1990): O první globální revoluci. Sir A. King hovoří s časopisem Wirtschafts Woche. In: Hospodářské noviny č. 48 / 1990

- [367] KLEIN, OTA (1972): Die wissenschaftlich-technische Revolution und die Gestaltung des Lebensstils. In: RICHTA, RADOVAN und Kollektiv (1972): Technischer Fortschritt und Industrielle Gesellschaft. Eingeleitet von Ossip K. Flechtheim. Makol Verlag, Frankfurt am Mein
- [368] KLEIN, OTA (1969): Krize emocionality. In: Sociologický časopis č.2 / 1969
- [369] KLEIN, OTA (1969): Životní styl a moderní civilizace. Vydavatelství Symposium, Praha
- [370] KLEIN, OTA (1969): Perspektiva vědecko-technické revoluce (Spoluautoři I.Dubská, B.Levčík a R.Richta). Referát pro první mezinárodní kongres o výzkumu budoucnosti, který se konal v Oslo ve dnech 11.-16.září 1967. In: KLEIN, OTA (1969): Životní styl a moderní civilizace. Vydavatelství Symposium, Praha
- [371] KLEIN, OTA (1966): Vědeckotechnická revoluce a životní sloh (Několik myšlenek k problematice). In: Sociologický časopis č. 2 / 1966
- [372] KLEINER, ART (1996): The Age of Heretics. Heroes, Outlaws, and the Forerunners of Corporate Change. A Currency Book, New York, New York
- [373] KLINEC, IVAN (2010): Future Economics: Creative Design of Unified Economic Theory. In: NOVÁČEK, PAVEL-SCHAUER, THOMAS (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., str. 206 – 218, ISBN 978-80-244-2682-2
- [374] KLINEC, IVAN (2009): Ako si naša civilizácia vytvára nástroje pre budúcnosť. Referát na 10. medzinárodnom kolokviu Koncipování budoucnosti v Evropě'09, Občanská futurologická spoločnosť, Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 11. – 13. júna 2009
- [375] KLINEC, IVAN (2004): Strategic Thinking in the Information Age and the Art of Scenario Designing. The First Prague Workshop on Futures Studies Methodology, CESES, Charles University, Prague, September 16-18, 2004, Institute for Forecasting, Slovak Academy of Sciences, Bratislava, ppt presentation
- [376] KLINEC, IVAN (2003): Na prahu civilizácie Tretej vlny. Futurologické reflexie 1991-2002. Milan Štefanko – Vydavateľstvo IRIS, Bratislava
- [377] KLINEC, IVAN (2002): Globálne prognózy, globálne vízie, globálne stratégie na prahu 3. tisícročia. In: Koncipování budoucnosti v Evropě 2001. Sborník príspěvku z 6. mezinárodního kolokvia Koncipování budoucnosti v Evropě pořádaného Občanskou futurologickou společností s podporou Vysoké školy ekonomické v Praze, ve dnech 10. až 12. září 2001 v Praze. Občanská futurologická společnost, Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 2002
- [378] KLINEC, IVAN (2002): Slovensko 21 – Vízia pre 21. storočie. In: Koncipování budoucnosti v Evropě 2001. Sborník príspěvku z 6. mezinárodního kolokvia Koncipování budoucnosti v Evropě pořádaného Občanskou futurologickou společností s podporou Vysoké školy ekonomické v Praze, ve dnech 10. až 12. září 2001 v Praze. Občanská futurologická společnost, Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 2002
- [379] KLINEC, IVAN-MAJTÁN, MICHAL (editori) (1996): Civilizácia a budúcnosť. Almanach FSS 1990-1996. Futurologická spoločnosť na Slovensku, Bratislava
- [380] KLINEC, IVAN (1996): Globálna ekonomika, globálne myšlenie. Globalizácia svetovej ekonomiky a základné charakteristiky novej civilizačnej etapy. Prognostický ústav SAV, Bratislava
- [381] KOMENSKÝ, JAN ÁMOS (1992): De Rerum humana rum Emendatione. Obecná porada o nápravě věci lidských. Svazek 3. Nakladatelství Svoboda, Praha, MCMXCII
- [382] KOMENSKÝ, JAN ÁMOS (1992): De Rerum humana rum Emendatione. Obecná porada o nápravě věci lidských. Svazek 2. Nakladatelství Svoboda, Praha, MCMXCII
- [383] KOMENSKÝ, JAN ÁMOS (1992): De Rerum humana rum Emendatione. Obecná porada o nápravě věci lidských. Svazek 1. Nakladatelství Svoboda, Praha, MCMXCII
- [384] Koncipování budoucnosti v Evropě 2001. Sborník príspěvku z 6. mezinárodního kolokvia Koncipování budoucnosti v Evropě pořádaného Občanskou futurologickou společností s podporou Vysoké školy ekonomické v Praze, ve dnech 10. až 12. září 2001 v Praze. Občanská futurologická společnost, Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 2002
- [385] KOSTA, JIRI (1972): Der Mensch und die Gesellschaftin der wissenschaftlich-technischen Revolution. In: RICHTA, RADOVAN und Kollektiv (1972): Technischer Fortschritt und Industrielle Gesellschaft. Eingeleitet von Ossip K. Flechtheim. Makol Verlag, Frankfurt am Mein
- [386] KREIBICH, ROLF (2009): Die Zukunft der Zukunftsfororschung. Ossip K. Flechtheim – 100 Jahre. ArbetsBericht Nr. 32/2009. Institut fur Zukunftsstudien und Technologiebewertung, Institute for Futures Studies and Technology Assessment, Berlin, Juni 2009
- [387] KREIBICH, ROLF (2006): Zukunftsfororschung. ArbetsBericht Nr. 23/2006. Institut fur Zukunftsstudien und Technologiebewertung, Institute for Futures Studies and Technology Assessment, Berlin, Marz 2006
- [388] KUKLINSKI, ANTONI-MUSZYNSKY, JANISLAW-ROMAN, GRZEGORZ-WASKIEWICZ, JAN (Editors): Europa Quo Vadis ? Wroclaw: Lower Silesian Conference. Marshal's Office of Lower Silesia, Lower Silesian Foundation for Regional Development, ISBN 978-83-932287-0-6, 321 str.
- [389] KUOSA, TUOMO (2009): Towards the Dynamic Paradigm of Futures Research. How to grasp a complex futures problems with multiple phases and multiple methods. Sarja / Series A-8:2009, Turun Kauppakorkeakoulu, Turku School of Economics, Turku
- [390] KURIAN, GEORGE THOMAS-MOLITOR GRAHAM T. T. (editors): Encyclopedia of the Future. Volume 1. New York, New York: Macmillan Library Reference USA, Simon and Schuster Macmillan
- [391] KURIAN, GEORGE THOMAS-MOLITOR GRAHAM T. T. (editors): Encyclopedia of the Future. Volume 2. New York, New York: Macmillan Library Reference USA, Simon and Schuster Macmillan

- [392] LAFONTAINE, OSKAR: Von der Neuen Unubersichtlichkeit. In: FLECHTHEIM, OSSIP K. (1990): Ist die Zukunft noch zu retten ? Mit einem Vorwort von Oskar Lafontaine. Wilhelm Heyne Verlag GmbH und Co.KG., Munchen
- [393] LASZLO, ERVIN (1987): Evolution- Die neue Synthese. Wege in die Zukunft. The Club of Rome Information Series. Contribution to Understanding of the World Problematique. Vol. 3., Wien, Munchen, Zurich: Europaverlag, ISBN 3-203-50968-7, 224 str.
- [394] LASZLO, ERVIN et al. (1977): Goals for Mankind. A Report to the Club of Rome On the New Horizons of Global Community. New American Library, Signet Hutchinson, ISBN-10 0525034552, ISBN-13 978-0525034551
- [395] LASZLO, ERVIN, BIERMAN, JUDAH (editors) (1977): Goals in a Global Community. The Original Background Studies for the Goals for Mankind. A Report to the Club of Rome. Volume 1. Studies on the Conceptual Foundations. Pergamon Press, Elmsford, New York, ISBN 0080222218
- [396] LASZLO, ERVIN, BIERMAN, JUDAH (editors) (1977): Goals in a Global Community. The Original Background Studies for the Goals for Mankind. A Report to the Club of Rome. Volume 2. The International Values and Goals Studies. Pergamon Press, Elmsford, New York, ISBN 008229735
- [397] LEM, STANISLAW (2008): Sex wars. Nakladatelství Akropolis, Praha
- [398] LEM, STANISLAW (2008): Moje dobrodružství s futurologií. In: Lem, Stanislaw (2008): Sex wars. Nakladatelství Akropolis, Praha
- [399] LEM, STANISLAW (1999): Tajemství čínského pokoje. Mladá fronta, Praha
- [400] LEM, STANISLAW (1995): Summa Technologiae. Magne-Press, Praha
- [401] LEM, STANISLAW (1977): Futurologický kongres. Nakladatelství Svoboda, Praha
- [402] LEMMA, AKILU-MALASKA, PENTI (editors) (1989): Africa Beyond Famine. A Report to Club of Rome. Tycooly Publishers, London, New York, ISBN 1851480390
- [403] LEMPERT, ROBERT J.-POPPER, STEVEN-BANKES, STEVEN C. (2003): Shaping the Next One Hundred Years. New Methods for Quantitative, Long-Term Policy Analysis. RAND, Santa Monica, California
- [404] LENOIR, RENÉ (1984): Le Tiers Monde Peut se Nourrir. Rapport au Club de Rome. Fayard, ISBN-10 2213013853, ISBN-13 978-2213013855
- [405] LEVČÍK, BEDŘICH-KLEIN, OTA (1968): Futurologický kongres v Oslo. In: Sociologický časopis č.2/1968
- [406] LINSTONE, HAROLD A.-TUROFF, MURRAY (editors) (1975): The Delphi Method. Techniques and Applications. With Foreword by Olaf Helmer. Addison-Wesley Publishers, Inc., Reading, Massachusetts
- [407] LONDON, JACK (1924): Železná pata II. Nakladatelství B. Kočí, Praha
- [408] LONDON, JACK (1924): Železná pata I. Nakladatelství B. Kočí, Praha
- [409] Long-Term Demographic Trends. Reshaping the Geopolitical Landscape. Central Intelligence Agency, Washington, D. C. 2001
- [410] LOMBARDO, THOMAS (2010): Multidisciplinary and Interdisciplinary Approaches to Futures Education. In: Journal of Futures Studies. Epistemology, Methods, Applied and Alternative Futures. Vol. 14, No. 4, June 2010
- [411] LOMBARDO, THOMAS (2008): Contemporary Futurist Thought. Science Fiction, Future Studies and Theories and Visions of the Future in the Last Century. AuthorHouse, Bloomington, IN, Milton Keynes, UK
- [412] LOMBARDO, THOMAS (2008): The Evolution of Future Consciousness. The Nature and Historical Development of the Human Capacity to think about the Future. AuthorHouse, Bloomington, IN, Milton Keynes, UK
- [413] LORENZO GARCIA, RAFAEL DE (2002): The Future of People with Disability in the World. Human Development and Disability. Report to the Club of Rome. Fundacio Oncé, Ankara
- [414] MACK, TIMOTHY C. and the Staff of the World Future Society (editors) (2007): Hopes and Visions for the 21st Century. World Future Society, Bethesda, Maryland
- [415] MALASKA, PENTI-HOLSTIUS, KARIN (2007): From Strategic Thinking to Vision for Europe. In: NADOLNY, ANDRZEJ J.-SCHAUER, THOMAS (editors) (2007): The Future of Europe. Sustainable Development and Economic Growth ? Proceedings of the International Symposium. Vienna, September 12-13, 2007. Scientific Centre of the Polish Academy of Sciences in Vienna, Vienna
- [416] MALASKA, PENTTI-VIRTANEN, ILKKA (2005): Theory of Futuribles. In: Futura. Journal of Finish Society for Futures Studies. Vol. 2-3 / 2005
- [417] MALASKA PENTTI-VAPAAVUORI (Editors) (2005): Club of Rome. Dossiers 1965-1984. Finnish Association for the Club of Rome (FICOR), European Support Centre of the Club of Rome, Vienna, ISBN 952-99114-1-6, 62 str.
- [418] MALASKA, PENTTI (2005): A Rebellion Against Ignorance. A commemoration of the life's work of Aurelio Peccei. (1984) In: MALASKA PENTTI-VAPAAVUORI (Editors) (2005): Club of Rome. Dossiers 1965-1984. Finnish Association for the Club of Rome (FICOR), European Support Centre of the Club of Rome, Vienna, ISBN 952-99114-1-6, 62 str., str. 60-62
- [419] MALASKA, PENTTI (2001): A futures research outline of a post-modern idea of progress. In: Futures 33
- [420] MALASKA, PENTI (2000): Knowledge and information in futurology. In: Foresight. The Journal of Futures Studies, strategic Thinking and Policy. Vol. 02, No. 02
- [421] MALITA, MIRCEA (1972): Kronika roku 2000. ALFA Vydavateľstvo technickej literatúry, Bratislava
- [422] MALTHUS, THOMAS ROBERT (1798): An Essay on the Principle of Population. An Essay on the Principle of Population, as it Affects the Future Improvement of Society with Remarks on the Speculations of Mr. Godwin, M. Condorcet, and Other Writers. Printed for J. Johnson, in St. Paul's Church-Yard, London
- [423] Mapping the Global Future. Report of the National Intelligence Council's 2020 Project Based on the Consultations With Nongovernmental Experts Around the World. NIC 2004-13. National Intelligence Council, Washington, D. C., December 2004, 123 str.

- [424] MARIEN, MICHAEL (2010): Futures-thinking and identity: Why „Futures Studies“ is not a field, discipline, or discourse. A response to Ziauddin Sardar's 'the namesak'. In: *Futures* 42 / 2010
- [425] MARKLEY, OLIVER W. (1983): Preparing for the Professional Futures Field: Observations from the UHCLC futures program. In: *Futures*, February 1983
- [426] MARKLEY, OLIVER W.-HARMAN, WILLIS W. (editors) (1982): *Changing Images of Man*. By the following staff of and consultants to The Center for the study of Social Policy / SRI International: Joseph Campbell, Duane Elgin, Willis Harman, Arthur Hastings, O. W. Markley, Floyd Matson, Brendan O'Regan and Leslie Schneider. Pergamon Press, Oxford, England, New York, New York
- [427] MARKS, ROBERT L. (1960): *The Dymaxion World of R. Buckminster Fuller*. New York, New York: New York Reinhold Publishing Corporation 1960
- [428] MASINI, ELEONORA BARBIERI (2010): The past and possible futures of Futures Studies: Some thoughts on Ziauddin Sardar's "the namsake". In: *Futures* 42/2010
- [429] MASINI, ELEONORA BARBIERI (2009): Luis de Molina as a Precursor of the Basis for Philosophical and Ethical Thinking in Futures Studies. In: *Futura. Journal of Finish Society for Futures Studies. Philosophical Essays of Knowledge of the Future*. Vol. 1 / 2009
- [430] MASINI, ELEONORA BARBIERI (2008): How I have lived and live the past and present of Futures and how I see its futures. In: *Futures. The journal of policy, planning and futures studies*. Volume 40, Number 10, December 2008
- [431] MASINI, ELEONORA BARBIERI (2006): The Legacy of Aureli Peccei and the Continuing Relevance of his Anticipatory Vision. European Support Centre of the Club of Rome, Protex Verlag, Vienna
- [432] MASINI, ELEONORA (2006): Rethinking futures studies. In: *Futures* 38
- [433] MASINI, ELEONORA BARBIERI-VASQUEZ, JAVIER MEDINA (2000): Scenarios as Seen from a Human and Social Perspective. In: *Technological Forecasting and Social Change*, Volume 65, Issue 1, September 2000
- [434] MASINI, ELEONORA BARBIERI (1999): Rethinking Futures Studies. In: Sardar, Ziauddin (editor) (1999): *Rescuing All Our Futures. The Future of Futures Studies*. Adamantine Press Limited, Twickenheim, England
- [435] MASINI, ELEONORA BARBIERI (1994): *Why Futures Studies?* Grey Seal, London
- [436] MASINI, ELEONORA BARBIERI (1978): The Global Diffusion of Futures Research. In: FOWLES, JIB (editor) (1978): *Handbook of Futures Research*. Greenwood Press, Inc., Westport, Connecticut
- [437] MASUDA, YONEJI (1980): The Information Society as the Post-Industrial Society. Japan Institute for the Information Society, Tokyo
- [438] MAYNARD, HERMAN BRYANT, JR.-MEHRTEENS, SUSAN E. (1993): *The Fourth Wave. Business in the 21st Century*. Berrett-Koehler Publishers, San Francisco
- [439] MAZARR, MICHAEL J. (1999): *Global Trends 2005. An Owners Manual for Next Decade*. St. Martin's Press, New York
- [440] MAZARR, MICHAEL J. (1997): *Global Trends 2005. The Challenge of a New Millennium*. Center for Strategic and International Studies, Washington, D.C.
- [441] MCRAE, JOHN (1978): The Emergence of Futures Research. In: FOWLES, JIB (editor) (1978): *Handbook of Futures Research*. Greenwood Press, Inc., Westport, Connecticut
- [442] MCRAE, JOHN (1969): *The Future Of the Future*. George Braziller, Inc., New York, New York
- [443] MCRAE, JOHN (1969): Future Research: Some Integrative and Communicative Aspects. In: JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): *Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen*, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [444] MEADOWS, DENNIS-SWEENEY, LINDA BOOTH (2010): *The System Thinking Playbook. Exercises to Stretch and Build Learning and System Thinking Capabilities*. Chelsea Green Publishing Company, White River Junction, Vermont, ISBN 978-1-60358-258-2
- [445] MEADOWS, DENNIS L. (2007): Preparing Europe for a Successful Future with More Heat and Less Oil. In: NADOLNY, ANDRZEJ J.-SCHAUER, THOMAS (editors) (2007): *The Future of Europe. Sustainable Development and Economic Growth ? Proceedings of the International Symposium*. Vienna, September 12-13, 2007. Scientific Centre of the Polish Academy of Sciences in Vienna, Vienna
- [446] MEADOWS, DENNIS-MEADOWS, DONELLA-ZAHN, ERICH-MILLING, PETER (1973): *Die Grenzen des Wachstums. Bericht des Club of Rome zur Lage der Menschheit*. Deitsche Verlag-AnstaltGmbH Stuttgart, 1972, Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg, ISBN 3499168251
- [447] MEADOWS, DONELLA H. (2008): *Thinking in Systems. A Primer*. Edited by DIANA WRIGHT, Sustainability Institute. Post Mills, Vermont: Chelsea Green Publishing Company
- [448] MEADOWS, DONELLA H.-RANDERS, JORG-MEADOWS, DENNIS (2005): Tools for the Transition to Sustainability. In: *The System Thinker. Building Share Understanding*. Volume 16, Number 9, November 2005, str. 2-9
- [449] MEADOWS, DONELLA H.-RANDERS, JORG-MEADOWS, DENNIS (2004): A Synopsis Limits to Growth. The 30-Year Update. Chelsea Green Publishing Company, White River Junction, Vermont
- [450] MEADOWS, DONELLA H.-RANDERS, JORG-MEADOWS, DENNIS (2004): Limits to Growth. The 30-Year Update. Chelsea Green Publishing Company, White River Junction, Vermont, ISBN-10 1931498512, ISBN-13 978-1931498517
- [451] MEADOWS, DONELLA-MEADOWS, DENNIS-RANDERS, JORG (1992): *Beyond The Limits. Envisioning a Sustainable Future Confronting Global Collapse*. Post Mills, Vermont: Chelsea Green Publishing Company
- [452] MEADOWS, DONELLA-RICHARDSON, JOHN-BRUCKMANN, GERHART (1982): *Groping in the Dark. The first decade of global modelling*. Chichester: John Wiley and Sons

- [453] MEADOWS, DONELLA H.-MEADOWS, DENNIS L.-RANDERS, JORGEN-BEHRENS III., WILLIAM W. (1972): The Limits to Growth. A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind. Potomac Associates Books, Washington, D.C., New American Library, Universe Books, New York, New York, ISBN 0876631650
- [454] MENAND, LOUIS (2005): Fat Man. Herman Kahn and the nuclear age. In: The New Yorker, June 27, 2005
- [455] MESAROVIC, MIHAJLO D.-PESTEL, EDUARD (editors) (1974): Multilevel Computer Model of World Development System. April 29-May 3, 1974. Summary of the Proceedings. Conference Proceedings CP-74-1. International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria
- [456] MESAROVIC, MIHAJLO D.-PESTEL, EDUARD (editors) (1974): Multilevel Computer Model of World Development System. IIASA Collaborative Paper CP-74-004. International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria, 1200 str.
- [457] MESAROVIC, MIHAJLO D.-PESTEL, EDUARD (1974): Mankind at the Turning Point. The Second Report to the Club of Rome. E. P. Dutton and Co., Inc., Reader's Digest Press, New York, New York, ISBN-10 052515230X, ISBN-13 978-0525152309
- [458] Metódy prognostiky. (Zborník prekladov). Preložené z knihy „Curs de progoza“, Bokurešť, CIDSP. Kultúra v zahraničí. Ročník XXI, č.3. Výskumný ústav kultúry a verejnej mienky, Bratislava, 1975
- [459] MILANI, BRIAN (2000): Designing the Green Economy. The Postindustrial Alternative to Corporate Globalization. Foreword by Thomas Berry. Rowman and Littlefield Publishers, Inc., Lanhan, Boulder, New York, Oxford
- [460] MITTELSTEADT, WERNER (2009): Ossip K. Flechtheim (1909 – 1998). In: Blickpunkt Zukunft. Zeitschrift mit Beiträgen und Zeitdokumenten zur Zukunfts- und Friedensdiskussion. Ausgabe 52, Dezember 2009
- [461] MITTELSTEADT, WERNER (1998): Ossip K. Flechtheim – ein grosser Vordenker humanistischer Zukunftsvisionen. Anmerkung zum Tode von Ossip K. Flechtheim. In: Blickpunkt Zukunft. Zeitschrift mit Beiträgen und Zeitdokumenten zur Zukunfts- und Friedensdiskussion. Ausgabe 33, August 1998
- [462] MITTELSTEADT, WERNER (1995): Robert Jungk – einer, der sichtbare Spuren der Hoffnung hinterlassen hat. Anmerkung zum Tode von Robert Jungk. In: Blickpunkt Zukunft. Zeitschrift mit Beiträgen und Zeitdokumenten zur Zukunfts- und Friedensdiskussion. Ausgabe 27, Januar 1995
- [463] MOHN, REINHARD (2000): Menschlichkeit gewinnt. Eine Strategie für Fortschritt und Führungsfähigkeit. Ein Bericht an den Club of Rome. Verlag Bertelsmann Stiftung, Gütersloh, ISBN 3892044821
- [464] MOLINA, LUIS DE (2004): On Divine Foreknowledge. Part IV of Concordia. Translated, with an Introduction and Notes, by Alfred J. Freddoso. Cornell University Press, Ithaca, New York, 2004
- [465] MOLINARI, GUSTAVE DE (1904): The Society of Tomorrow. A Forecast of Its Political and Economic Organisation. T. Fisher Unwin Paternoster Square, London
- [466] MOLINARI, GUSTAVE DE (1899): Esquisse de l'organisation politique et économique de la Société future, Guillaumin, Paris
- [467] MONTBRIAL, THIERRY DE (1979): Energy. The Countdown. A Report to the Club of Rome. Recommendations by Lattes, Robert and Wilson, Carroll L. Pergamon Press, Oxford, England, New York, New York, ISBN-10 0080242243, ISBN-13 9780080242248
- [468] MORE, THOMAS (1978): Utopie. Mladá fronta, Praha
- [469] MORE, TOMÁŠ (1950): Utopie. Nakladatelství Orbis, Praha
- [470] MORRIS, WILLIAM (1926): Novinky z utopie. Několik kapitol z utopického románu. Nákladem Družstevní práce, Praha MCMXXVI
- [471] MUMFORD, LEWIS (1970): The Myth of the Machine. The Pentagon of Power. Harcourt Brace Jovanovich, Inc., New York
- [472] MUMFORD, LEWIS (1947): Technika a civilisace. Nakladatelství Práce, Praha
- [473] NADOLNY, ANDRZEJ J.-SCHAUER, THOMAS (editors) (2007): The Future of Europe. Sustainable Development and Economic Growth ? Proceedings of the International Symposium. Vienna, September 12-13, 2007. Scientific Centre of the Polish Academy of Sciences in Vienna, Vienna
- [474] NAISBITT, JOHN-NAISBITT NANA-PHILIPS, DOUGLAS (1999): High Tech - High Touch. Technology and Our Search for Meaning. Broadway Books, New York
- [475] NAISBITT, JOHN (1996): Megatrends Asia. Eight Asian Megatrends That Are Reshaping Our World. Simon and Schuster, New York
- [476] NAISBITT, JOHN (1994): Global Paradox. The Bigger the World Economy, the More Powerful Its Smallest Players. William Morrow and Company, Inc., New York
- [477] NAISBITT, JOHN-ABURDENE, PATRICIA (1992): Megatrendy 2000. Desať nových smerov na deväťdesiate roky. Bradlo, Bratislava
- [478] NAISBITT, JOHN-ABURDENE, PATRICIA (1990): Megatrends 2000. Ten New Directions for the 1990's. William Morrow and Company, Inc. New York
- [479] NAISBITT, JOHN (1987): Re-Inventing the Corporations. Transforming Your Job and Your Company for the Next Information Society. Warner Books, New York
- [480] NAISBITT, JOHN (1984): Megatrends. Ten New Directions Transforming Our Lives. Warner Books, New York
- [481] New World Coming. American Security in the 21st Century. The Phase I Report on the Emerging Global Security Environment for the First Quarter of the 21st Century. U.S. Commission on National Security in the 21st Century, Washington, D.C. 1999
- [482] NOVÁČEK, PAVEL-SCHAUER, THOMAS (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., ISBN 978-80-244-2682-2

- [483] NOVÁČEK, PAVEL (2010): Learning from the Futures – 2015 and Beyond. In: NOVÁČEK, PAVEL-SCHAUER, THOMAS (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., str. 7 – 8, ISBN 978-80-244-2682-2
- [484] NOVÁČEK, PAVEL-MEDERLY, PETER-ARMAND, PIERRE C.-SKÁCELOVÁ, IRENA (2007): Partnership for Development of Haiti. In: MACK, TIMOTHY C. and the Staff of the World Future Society (editors) (2007): Hopes and Visions for the 21st Century. World Future Society, Bethesda, Maryland
- [485] NOVÁČEK, PAVEL (2003): Global Partnership for Development. AC / UNU Millennium Project Central European Node. American Council for United Nations University, Washington, D.C.
- [486] NOVÁČEK, PAVEL-MEDERLY, PETER (2002): Global Partnership for Development. AC / UNU Millennium Project Central European Node. American Council for The United Nations University, CESES Univerzita Karlova FSV, Palacky University in Olomouc, Olomouc
- [487] NOVÁČEK, PAVEL (2002): Stav světa na přelomu tisíciletí. Výběr z článku publikovaných v letech 1995 - 2001. RNDr. Boris Vystavěl - Nakladatelství Geoda, Prostějov
- [488] NOVÁČEK, PAVEL (1999): Křížovatky budoucnosti. Směrování k udržitelnému rozvoji a globálnímu řízení. Nakladatelství G plus G, Praha
- [489] NOVÁČEK, PAVEL-MEDERLY, PETER a kol. (1996): Strategie udržitelného rozvoje. Nakladatelství G plus G, Praha
- [490] OERKE, ANDREW (2010): The Future of Microfinance: From Sustainability to a Generative Paradigm, the GCEF Microfinance Agenda. In: NOVÁČEK, PAVEL-SCHAUER, THOMAS (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., str. 142 – 151, ISBN 978-80-244-2682-2
- [491] OERKE, ANDREW (2010): The Four Invisible Horsemen of the Apocalypse and Poetic Thought (Long-Term Issues Behind the “Global Problematique”). In: NOVÁČEK, PAVEL-SCHAUER, THOMAS (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., str. 80 – 90, ISBN 978-80-244-2682-2
- [492] ONG, WALTER J. (editor) (1968): Knowledge and the Future of Man. An International Symposium. Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, Chicago, San Francisco
- [493] O’NEILL, PAUL H.-THOMSON, JAMES A. (1998): Toward the Next 50 Years. In: RAND Review. Special Commemorative Issue. 50 Years of Looking Forward. Fall 1998, Vol. 22, No. 1
- [494] ONUF, NICHOLAS GREENWOOD (1983): Reports to the Club of Rome. In: World Politics, Vol. 36, No. 1, October 1983
- [495] ORWELL, GEORGE (1971): Nineteen Eighty-Four. Penguin Books in Association with Secker and Warburg, Middlesex, England
- [496] PAULI, GUNTER (2011): Zen and the Art of Blue. Der verbindung der eigenen Lebensqualität mit dem Blauen Planeten Erde. Deutsche Ausgabe. Berlin: Konvergenta Publishing UG, ISBN 978-3-942276-02-3, 238 str.
- [497] PAULI, GUNTER-KHOSLA, ASHOK (2010): Opportunities for Bhutan. A pragmatic approach to innovations and economic development in harmony with GNH. July 2010, 29 str.
- [498] PAULI, GUNTER (2010): Zen and the Art of Blue. How to connect the quality of your life to the Blue Planet Earth. Berlin: Konvergenta Publishing UG, ISBN 978-3-942276-01-6, 248 str.
- [499] PAULI, GUNTER (2010): Neues Wachstum. Wenn grüne Ideen nachhaltig „blau“ werden. Die ZERI Methodik als Startpunkt einer Blue Economy. Berlin: Konvergenta Publishing UG, ISBN 978-3-942276-00-9, 204 str.
- [500] PAULI, GUNTER (2010): The Blue Economy. 10 Years 100 Innovations 100 Million Jobs. Report to the Club of Rome. Taos, New Mexico: Paradigm Publications, ISBN 9780912111902, 336 str.
- [501] PAULI, GUNTER (2010): The Blue Economy. In: Our Planet. The Magazine of the United Nations Environment Programme. February 2010, ISSN 101-7394, str. 24-26
- [502] PAULI, GUNTER (2009): We must let nature inspire us. In: MakingIt. Industry for Development. Number 1, November 2009, UNIDO, Vienna International Centre, Vienna, str. 22-29
- [503] PAULI, GUNTER (2007): Out of Box. ZERI Management Stories. Marion, Massachusetts: Marion Institute, ISBN 9781920019402, 146 str.
- [504] PAULI, GUNTER (1999): UpCycling. Wirtschaften nach dem Vorbild dem Nature fur mehr Arbeitsplätze und eine saubere Umwelt. Vorwort von Ernst Ulrich von Weiszäcker. Nachwort von Fritjof Capra. München: Riemann Verlag, ISBN 978-3570500064, 348 str.
- [505] PAULI, GUNTER (1999): Upsizing. The Road to Zero Emissions, More Jobs, More Income and No Pollution. Sheffield, UK: Greenleaf Publishing, 220 str.
- [506] PAULI, GUNTER (1995): Industrial Clusters of the Twenty-first Century. In: CAPRA, FRITJOF-PAULI, GUNTER (Editors) (1995): Steering Business Toward Sustainability. Tokyo, New York, Paris: United Nations University Press, ISBN 92-808-0909-1, 192 str., STR. 145-162
- [507] PAULI, GUNTER (1987): Crusader for the Future. A Portrait of Aurelio Peccei, Founder of the Club of Rome. Oxford, England, Elmsford, New York: Pergamon Press, ISBN 0080348610, 138 str.
- [508] PECCEI, AURELIO (2005): The Club of Rome: Agenda for the End of the Century. In: MALASKA PENTTI-VAPAAVUORI (Editors) (2005): Club of Rome. Dossiers 1965-1984. Finnish Association for the Club of Rome (FICOR), European Support Centre of the Club of Rome, Vienna, ISBN 952-99114-1-6, 62 str., str. 39-46
- [509] PECCEI, AURELIO (2005): The Challenge of 1970s for the World of Today. From a lecture given at the National Military College, Buenos Aires, 27th September, 1965. In: MALASKA PENTTI-VAPAAVUORI (Editors) (2005): Club of Rome. Dossiers 1965-1984. Finnish Association for the Club of Rome (FICOR), European Support Centre of the Club of Rome, Vienna, ISBN 952-99114-1-6, 62 str., str. 5-16
- [510] PECCEI, AURELIO (1984): One Hundred Pages for the Future. Reflections of the President of the Club of Rome. Pergamon Press, Oxford, New York

- [511] PECCEI, AURELIO (1977): The Human Quality. Pergamon Press, Oxford, New York
- [512] PECCEI, AURELIO (1969): The Chasm Ahead. The Macmillan Company, New York, New York, Collier Macmillan Ltd, London
- [513] PENTY, ARTHUR JOSEPH (1922): Post-Industrialism. Allen and Unwin, London
- [514] ERLOFF, HARVEY S. (1971): The Future of the United States Government. Toward the Year 2000. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Prefaced by Daniel Bell. George Braziller, New York
- [515] PESTEL, EDUARD (1989): Beyond the Limits to Growth. A Report to the Club of Rome. Universe Publishing, Universe Books, New York, New York, ISBN-10 0876636989, ISBN-13 9780876636985
- [516] PESTEL, EDUARD (1981): Vorwort. In: GUERNIER, MAURICE (1981): Die Dritte Welt: drei Viertel der Welt. Bericht and en Club of Rome. Vorwort Eduard Pestel. München, Zürich: R. Piper & Co. Verlag, ISBN 3-492-02681-8, 180 str., str. 9-11
- [517] PESTEL, EDUARD (1976): Vorwort. In. GABOR, DENNIS-COLOMBO, UMBERTO u.a. (1976): Das Ende der Verschwendungen. Zur materialien Lage der Menschheit – Ein Tatsachen bericht and en Club of Rome. Mit Beiträgen von Eduard Pestel. Deutsche Verlag-Anstalt GmbH, Stuttgart, ISBN 3-421-02690-4, 252 str., str. 7-15
- [518] PESTEL, ROBERT-RADERMACHER, FRANZ JOSEF (Hrsg.) (2004): Information Society, Globalisation and Sustainable Development. The promise of a 'European Way'. Ergebnisband Konferenz EXPO 2000 Hannover. Ulm: Universitäts-Verlag Ulm GmbH, ISBN 3-89559-055-X, 426 str.
- [519] PETERSEN, JOHN L. (2008): A Vision for 2012. Planning for Extraordinary Change. Fulcrum Publishing, Golden, Colorado
- [520] PETERSEN, JOHN L.-KHAN, HUMERA (2008): Wildcards, Weak Signals and Trends. Preliminary Report on Research Findings. The Arlington Institute, 26 February 2008
- [521] PETERSEN, JOHN L. (2008): Predicting the Future: It's Not Possible. In: TAN HONG NGOH, EDNA-TIANG BOON, HU (editors) (2008): Thinking about the Future. Strategic Anticipation and RAHS. Volume published in conjunction with the second International Risk Assessment and Horizon Scanning Symposium 2008. RAHS Risk Assessment and Horizon Scanning, National Security Coordination Secretariat, Singapore, S. Rajaratnam School of International Studies, Nanyang Technological University, Singapore
- [522] PETERSEN, JOHN L.-ERICKSON, DANA-KHAN, HUMERA (2004): A Strategy: Moving America Away From Oil. Technology - Fuel – Efficiency. Office of Net Assessment, Office of the Secretary of Defense, Department of Defense, The Arlington Institute, Arlington, Virginia
- [523] PETERSEN, JOHN L. (1999): Out of Blue. How to Anticipate Big Future Surprises. Madison Books, Lanham, New York, Oxford
- [524] PETERSEN, JOHN L. (1994): The Road to 2015. Profiles of the Future. Waite Group Press, Corte Madera, California
- [525] PETERSEN, JOHN L. (1993): The Road to 2012: Looking Toward The Next Two Decades. The Arlington Institute, Arlington, Virginia
- [526] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK (2010): Designing the Future in Europe: a story of one international colloquium. In: KUKLINSKI, ANTONI-MUSZYNSKY, JANISLAW-ROMAN, GRZEGORZ-WASKIEWICZ, JAN (Editors): Europa Quo Vadis ? Wrocław: Lower Silesian Conference. Marshal's Office of Lower Silesia, Lower Silesian Foundation for Regional Development, ISBN 978-83-932287-0-6, 321 str., str. 193-202
- [527] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK (2009): Futurologická studia. Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, Praha
- [528] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK-SLINTÁKOVÁ, BARBORA-KLINEC, IVAN (editori) (2008): Koncipování budoucnosti v Evropě 2007. Sborník příspěvků z 9. mezinárodního kolokvia Koncipování budoucnosti v Evropě 2008 pořádaného Občanskou futurologickou společností ve dnech 1.-2. února 2008 v budově Vysoké školy ekonomické v Praze. Občanská futurologická společnost, Praha
- [529] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK (2008): Futurologická studia jako pramen informací pro formulaci politických problémů. In: PETRÁŠEK, FRANTIŠEK-SLINTÁKOVÁ, BARBORA-KLINEC, IVAN (editori) (2008): Koncipování budoucnosti v Evropě 2007. Sborník příspěvků z 9. mezinárodního kolokvia Koncipování budoucnosti v Evropě 2008 pořádaného Občanskou futurologickou společností ve dnech 1.-2. února 2008 v budově Vysoké školy ekonomické v Praze. Občanská futurologická společnost, Praha
- [530] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK (2002): O kulturním významu představ o budoucnosti. In. Koncipování budoucnosti v Evropě 2001. Sborník příspěvku z 6. mezinárodního kolokvia Koncipování budoucnosti v Evropě pořádaného Občanskou futurologickou společností s podporou Vysoké školy ekonomické v Praze, ve dnech 10. až 12. září 2001 v Praze. Občanská futurologická společnost, Praha. Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 2002
- [531] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK (1989): Kde jsou základy prognostického umění? Prognostika č.6 / 1989 Studijní texty a aktuální informace pro potřeby odborné sekce prognostiky MV Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS Praha a pro učastníky jejich akcí. Odborná sekce pro prognostiku Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS, Praha
- [532] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK (1988): Úvod. In: Aktuální problémy prognostiky. Seminář Praha 1988. Dům techniky ČSVTS. (Sborník referátu). Úvod František Petrášek. Praha: Dům techniky ČSVTS
- [533] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK (1987): Zpusob myšlení a prognózování. Prognostika č.3 / 1987 Studijní texty a aktuální informace pro potřeby odborné sekce prognostiky MV Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS Praha a pro učastníky jejich akcí. Odborná sekce pro prognostiku Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS, Praha

- [534] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK (1987): Je prognostika zvláštní profesí ? Prognostika č.1 / 1987 Studijní texty a aktuální informace pro potřeby odborné sekce prognostiky MV Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS Praha a pro učastníky jejich akcí. Odborná sekce pro prognostiku Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS, Praha
- [535] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK-ZEMAN, MILOŠ-MĚKUTOVÁ, HERMINA (redaktoři) (1986): Aktuální problémy prognostiky. Zpracoval kolektiv auturu. Praha: Dum techniky ČSVTS
- [536] PETRÁŠEK, FRANTIŠEK (1969): Prognostika empirických věd. In: Sociologický časopis č. 2 / 1969
- [537] PIGANIOL, PIERRE (1969): Introduction: futurology and prospective study. In: International Social Science Journal. Futurology. UNESCO, Paris, Volume XXI, Number 4, 1969
- [538] POLAK, FRED L. (1973): The Image of the Future. An abridged version by Elise Boulding. Elsevier / Jossey – Bass, San Francisco, California
- [539] POLAK, FRED L. (1971): Prognostics. A Science in Making Surveys the Future. Elsevier Publishing Company, Amsterdam
- [540] POLAK, FRED L. (1961): The Image of the Future. Enlightening the Past, Orienting the present, Forecasting the Future. Volume 2. Iconoclasm of the Images of the Future, Demolition of Culture. Oceana Publications, New York, New York
- [541] POLAK, FRED L. (1961): The Image of the Future. Enlightening the Past, Orienting the present, Forecasting the Future. Volume 1. The Promised Land Source of Living Culture. Oceana Publications, New York, New York
- [542] POTŮČEK, MARTIN a kolektív (2011): Poznávaní budoucnosti jako výzva. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha, 154 str., ISBN 978-80-246-1897-5
- [543] POTŮČEK, MARTIN-MUSIL, JIŘÍ-MAŠKOVÁ, MIROSLAVA (editoři) (2008): Strategické volby pro českou společnost. Teoretická východiska. Sociologické nakladatelství SLON, Praha
- [544] POTŮČEK, MARTIN a kol. (2007): Strategické vládnutí a Česká republika. CESES FSV UK, Grada Publishing, a.s.
- [545] POTŮČEK MARTIN (2007): Koncepruální základy strategického vládnutí. In: Potůček, Martin a kol. (2007): Strategické vládnutí a Česká republika. CESES FSV UK, Grada Publishing, a.s.
- [546] POTŮČEK MARTIN-PŘIKRYL, JÁN (2007): Strategické vládnutí a Česká republika po roce 1989. In: POTŮČEK, MARTIN a kol. (2007): Strategické vládnutí a Česká republika. CESES FSV UK, Grada Publishing, a.s.
- [547] POTŮČEK, MARTIN a kol. (2003): Putování českou budoucností. Centrum pro sociální a ekonomické strategie CESES, Fakulta socialních věd, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Gutenberg, Praha
- [548] POTŮČEK, MARTIN a kol. (2002): Průvodce krajinou pririt pro Českou republiku. Centrum pro sociální a ekonomické strategie CESES, Fakulta socialních věd, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Gutenberg, Praha
- [549] POTŮČEK, MARTIN a kol. (2001): Vize rozvoje České republiky do roku 2015. Centrum pro sociální a ekonomické strategie CESES, Fakulta socialních věd, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Gutenberg, Praha
- [550] POTŮČEK, MARTIN (editor) (2006): Manuál prognostických metod. Sociologické nakladatelství SLON, Praha
- [551] POTŮČEK, MARTIN-SLINTÁKOVÁ, BARBORA (editors) (2005): The Second Prague Workshop on Futures Studies Methodology. CESES Papers 10/2005, CESES FSV UK, Prague
- [552] POTŮČEK, MARTIN-NOVÁČEK, PAVEL-SLINTÁKOVÁ, BARBORA (editors) (2004): The First Prague Workshop on Futures Studies Methodology. CESES Papers 11/2004, CESES FSV UK, Prague
- [553] POTŮČEK, MARTIN (2004): 3. Prognózovanie ve svete a u nás. Třetí lekce kurz Zkoumani budoucnosti České republiky. Přednáška v rámci kurzu Zkoumání budoucnosti, FSV UK Praha 2004/2005, ppt prezentácia
- [554] POTŮČEK, MARTIN (1988): A teleonomic explanatory scheme. In: World Futures. Journal of General Evolution, Volume 25, Issue 3 and 4, August 1988
- [555] POTŮČEK, MARTIN (1983): Dialog o zobrazení příčin a cílu v prognostickém modelování. In: Ekonomicko-matematický obzor č.1/1983, Československá akademie věd, Praha
- [556] POTŮČEK, MARTIN (1980): Zobrazení cílu v modelech systémové dynamiky. In: Ekonomicko-matematický obzor č.16/1980, Československá akademie věd, Praha
- [557] QUADE, E.S.-BOUCHER, W.I. (editors) (1968): System Analysis and Policy Planning: Applications in Defense. A Report Prepared for United States Air Force Project RAND. R-439-PR (Abridged). RAND Corporation, Santa Monica, California, June 1968, American Elsevier Publishing Company, Inc., New York, New York
- [558] RADERMACHER, FRANZ JOSEF-RIEGLER, JOSEF-WEIGER, HUBERT (2011): Ökosoziale Marktwirtschaft. Historie, Programm und Perspektive eines zukunftsähigen globalen Wirtschaftssystems. Mit einem Vorwort von Klaus Töpfer. München: Oekom Verlag
- [559] RADERMACHER, FRANZ JOSEF-BEYERS, BERT (2011): Welt mit Zukunft. Die ökosoziale Perspektive. 7. aktualisierte Auflage, Hamburg: Murmann Verlag GmbH
- [560] RADERMACHER, FRANZ JOSEF (2010): Weltklimapolitik nach Kopenhagen – Umsetzung der neuen Potentiale. FAW/n Report. Ulm: Forschungsinstitut für anwendungsorientierte Wissensverarbeitung (FAW/n)
- [561] RADERMACHER, FRANZ JOSEF-OBERMÜLLER, MARIANNE-SPIEGEL, PETER (2009). Global Impact. Der neue Weg zur globalen Verantwortung. München: Carl Hanser Verlag
- [562] RADERMACHER, FRANZ JOSEF-BEYERS, BERT (2007): Welt mit Zukunft. Überleben im 21. Jahrhundert. Hamburg: Murmann Verlag GmbH
- [563] RADERMACHER, FRANZ JOSEF (2006): Globalisierung gestalten. Die neue zentrale Aufgabe der Politik. Das Wirken des Bundesverbands für Wirtschaftsförderung und Außenwirtschaft für eine globale Rahmenordnung einer Ökosozialen Marktwirtschaft. Berlin: Horizonte Verlag, Terra Media

- [564] RADERMACHER, FRANZ JOSEF, Global Marshall Plan Initiative (editor) (2004): Global Marshall Plan. A Planetary Contract. For a Worldwide Eco-Social Market Economy. Hamburg: Global Marshall Plan Initiative, July 2004, ISBN 3-9809723-0-5, 192 str.
- [565] RADERMACHER, FRANZ JOSEF (2004): Global Marshall Plan / Planetary Contract. In: RADERMACHER, FRANZ JOSEF, Global Marshall Plan Initiative (editor) (2004): Global Marshall Plan. A Planetary Contract. For a Worldwide Eco-Social Market Economy. Hamburg: Global Marshall Plan Initiative, July 2004, ISBN 3-9809723-0-5, 192 str., str. 30-188
- [566] RADERMACHER, FRANZ JOSEF (2002): Balance oder Zerstörung. Ökosoziale Marktwirtschaft als Schlüssel zu einer weltweiten nachhaltigen Entwicklung. Wien: Ökosoziales Forum Europa
- [567] RAIFFA, HOWARD (1992): History of IIASA. Edited transcript of a talk he gave at IIASA on September 232, 1992. International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA). Last updated: 24 February 2011, <http://www.iiasa.ac.at/docs/history.html>
- [568] RAND Review. Special Commemorative Issue. 50 Years of Looking Forward. Fall 1998, Vol. 22, No. 1
- [569] RESCHER, NICHOLAS (1998): Predicting the Future. An Introduction to the Theory of Forecasting. State University of New York Press, Albany, New York
- [570] RIFKIN, JEREMY (2010): The Empathic Civilization: The Race to Global Consciousness In a World In Crisis, New York, New York: Jeremy P. Tarcher
- [571] RIFKIN, JEREMY (2005): Evropský sen. Jak evropská vize budoucnosti potichu zastiňuje americký sen. Praha: Evropský literární klub
- [572] RIFKIN, JEREMY (2004): Globální prázdniny. Rozhovor s Jeremym Rifkinem. In: ZAKOWSKI, JACEK (2004): Obavy a naděje. Rozhovory o budoucnosti. Mladá fronta, Praha
- [573] RIFKIN, JEREMY (2004): The European Dream. How Europe's Vision of the Future Is Quietly Eclipsing American Dream. New York, New York: Jeremy P. Tarcher
- [574] RIFKIN, JEREMY (2002): Hydrogen Economy. The Creation of the Worldwide Energy Web and the Redistribution of Power on Earth. New York: Jeremy P.Tarcher/Putnam
- [575] RIFKIN, JEREMY (2000): The Age of Access. The New Culture of Hypercapitalism, Where all of Life is a Paid-For Experience, New York: Jeremy P.Tarcher/Putnam
- [576] RIFKIN, JEREMY (1995): The End of Work. The Decline of the Global Labour Force and the Dawn of the Post-Market Era, New York: Jeremy P.Tarcher/Putnam
- [577] RICHTA, RADOVAN und Kollektiv (1972): Technischer Fortschritt und Industrielle Gesellschaft. Eingeleitet von Ossip K. Flechtheim. Makol Verlag, Frankfurt am Mein
- [578] RICHTA, RADOVAN (1972): Die wissenschaftlich-technische Revolution und die alternativen der modernen Zivilisation. In: RICHTA, RADOVAN und Kollektiv (1972): Technischer Fortschritt und Industrielle Gesellschaft. Eingeleitet von Ossip K. Flechtheim. Makol Verlag, Frankfurt am Mein
- [579] RICHTA, RADOVAN und Kollektiv (1972): Fur ein neues Modell des Sozialismus. In: RICHTA, RADOVAN und Kollektiv (1972): Technischer Fortschritt und Industrielle Gesellschaft. Eingeleitet von Ossip K. Flechtheim. Makol Verlag, Frankfurt am Mein
- [580] RICHTA, RADOVAN-ŠULC, OTA (1969): Forecasting and the scientific and technological revolution. In: International Social Science Journal. Futurology. UNESCO, Paris, Volume XXI, Number 4, 1969
- [581] RICHTA, RADOVAN-KLEIN, OTA-LEVČÍK, BEDŘICH-DUBSKÁ, IRENA (1969): The Prospective of the Scientific and Technological Revolution. In: JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [582] RICHTA RADOVAN a kolektív (1969): Civilizace na rozcestí. Společenské a lidské souvislosti veděckotechnické revoluce. Svoboda, Praha
- [583] RICHTA, RADOVAN (1968): Vědeckotechnická revoluce a alternativy moderní civilizace. In: Sociologický časopis č.5 / 1968
- [584] RICHTA RADOVAN a kolektív (1967): Civilizace na rozcestí. Společenské a lidské souvislosti veděckotechnické revoluce. Nakladatelství Svoboda, Praha
- [585] RICHTA, RADOVAN (1966): Povaha a souvislosti vědeckotechnické revoluce. In: Sociologický časopis č.2 / 1966
- [586] Road Map for National Security. Imperative for Change. The Phase III Report of the U.S. Commission on National Security in 21st Century, Washington, D. C. 2001
- [587] ROCCA, GORDON L. (1981): "A Second Party in Our Midst": The History of the Soviet Scientific Forecasting Association. In: Social Studies of Science. SAGE Publications, Ltd., London, UK, Beverly Hills, California, Volume 11, No.2, May 1981
- [588] ROSENHOHN, NICOLE-SCHNEIDER, BERTRAND (1993): For a Better World Order. The message from Kuala Lumpur. Club of Rome in collaboration with Fundacion Banco Bilbao Vizcaya BBV, Bilbao, ISBN-10 848856208X, ISBN-13 9788488562081
- [589] ROSTOW, WALT W. (1965): The Stages of Economic Growth. A Non-Communist Manifesto. Cambridge University Press, London, New York, New York
- [590] RUBIN, ANITA (1998): The Images of the Future of Young Finish People. Turku School of Economics and Business Administration, Turku
- [591] SAINT-GEOURS, JEAN (1981): L'impératif de coopération Nord-Sud. La synergie des mondes. Dunod, Paris

- [592] SAMET, ROBERT H. (2010): Futurists and their schools: A response to Ziauddin Sardar's 'the namesake'. In: *Futures* 42 / 2010
- [593] SAMET, ROBERT H. (2008): Long-Range Futures Research. An Application of Complexity Science. BookSurge Publishing, North Charleston, South Carolina
- [594] SARDAR, ZIAUDDIN (2010): The Namesake: Futures, futures studies, futurology, futuristic, foresight – What's in a name ? In: *Futures* 42
- [595] SARDAR, ZIAUDDIN (2008): Symposium Futures at forty. In: *Futures. The journal of policy, planning and futures studies.* Volume 40, Number 10, December 2008
- [596] SARDAR, ZIAUDDIN (editor) (1999): Rescuing All Our Futures. The Future of Futures Studies. Adamantine Press Limited, Twickenheim, England
- [597] Seeking a National Strategy. A Concert for Preserving Security and Promoting Freedom. The Phase II Report on U.S. National Security Strategy for the 21st Century
- [598] SELIGMAN, DAN (2001): Know-It-All. Book Review of Supergenius: The Mega Worlds of Herman Kahn by B. Bruce-Briggs. In: *Commentary.* April 2001
- [599] SHERWIN, MARTIN J. (1991): Foreword. In: KAPLAN, FRED (1991): The Wizards of Armageddon. New Foreword by Martin J. Sherwin. Stanford University Press, Stanford, California
- [600] SCHAFF, ADAM (1987): Wohin fuhr der Weg ? Überleben in der Informationsgesellschaft. Bericht fur den Club of Rome. Goldman Genehmigte Taschenausgabe, Munchen: Goldman, ISBN 3442114349, 181 str.
- [601] SCHAFF, ADAM (1985): Wohin fuhr der Weg ? Die gessellschaftlichen Folgen der zweitenindustriellen Revolution. The Club of Rome Information Series. Contribution to Understanding of the World Problematique. Vol. 1. Vorwort von Alexander King Präsident des Club of Rome. Wien, Munchen, Zurich: Europaverlag, ISBN 3-203-50909-1
- [602] SCHAUER, THOMAS (2010): Sustainable Future – the Role of Information Technology. In: In: Nováček, Pavel-Schauer, Thomas (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., str. 59 – 66, ISBN 978-80-244-2682-2
- [603] SCHELLING, THOMAS C. (2010): Introduction to the Transaction Edition. In. Kahn, Herman (2010): On Escalation. Metaphors and Scenarios. With new introduction by Thomas C. Schelling. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey
- [604] SCHNEIDER, BERTRAND (1955): The Scandal and the Shame. Poverty and Underdevelopment. A Report to the Club of Rome. Vikas Publishing House Private, ISBN-10 070699468X, ISBN-13 978-0706994681
- [605] SCHNEIDER, BERTRAND (1988): Barefoot Revolution. A Report to the Club of Rome. English version by A.F. Villon. IT Publications, London, ISBN 0946688192
- [606] SCHNEIDER, BERTRAND (editor) (1988): Africa Facing its Priorities. A Volume of the Information Series of the Club of Rome. Translated by Urquid, Marina. Published for the Club of Rome by Cassell Tycooly. Tycooly Publishers, London, New York, ISBN-10 1851480234, ISBN-13 9781851480234
- [607] SCHNEIDER, BERTRAND (1985): La révolution aux pieds nus: Rapport au Club de Rome. Fayard, ISBN-10 2213016844, ISBN-13 9782213016849
- [608] SCHMIDT, OTTO (1939): Národy na rozcestí (Populační studie). Nakladatelství „Orbis“, Praha
- [609] SCHWARTZ, PETER (2011): Learning from the Long View. Global Business Network a member of the Monitor Group
- [610] SCHWARTZ, PETER (2003): Inevitable Surprises. Thinking Ahead in a Time of Turbulence. The Scenarios that Are Changing Your World and Your Business. Gotham Books, New York
- [611] SCHWARTZ, PETER-RANDALL, DOUG (2003): An Abrupt Climate Change Scenario and Its Implications for United States National Security. October 2003
- [612] SCHWARTZ, PETER-KELLY EAMONN-BOYER, NICOLE (1999): The Emerging Global Knowledge Economy. In: The Future of the Global Economy. Towards a Long Boom ? OECD, Paris
- [613] SCHWARTZ, PETER-LEYDEN, PETER-HYATT, JOEL (1999): The Long Boom. A Vision for the Coming Age of Prosperity. Perseus Books, Reading, Massachusetts
- [614] SCHWARTZ, PETER (1996): The Art of the Long View. Planning for the Future in an Uncertain World. Currency Doubleday, New York, New York
- [615] Signals and Signposts. Shell Energy Scenarios to 2050. An era of volatile transitions. Shell International BV, The Hague, The Netherlands, 2011, 80 str.
- [616] SLAUGHTER, RICHARD A. (1996): The Knowledge Base of Futures Studies as an Evolving Process. In: *Futures*, Vol. 28, No. 9
- [617] SLAUGHTER, RICHARD A. (1995): The Foresight Principle. Cultural recovery in the 21st Century. Foreword by Hazel Henderson. Praeger Studies on 21st Century. Praeger Publishers, Westport, Connecticut
- [618] SLAUGHTER, RICHARD A. (1989): Probing Beneath the Surface. Review of a decade's work. In: *Futures*, October 1989
- [619] SLOCUM, NIKI (2005): Participatory Methods Toolkit. A practitioner's manual. Delphi. King Baudouin Foundation, September 2005
- [620] SMITH, JACK E. (2008): Using Foresight to Retool Technology for Improved Environmental Performance. European Support Centre of the Club of Rome, Vienna, Austria
- [621] SMITH, LAURENCE C. (2011): Die welt im Jahr 2050. Die Zukunft unserer Zivilisation. Deutsche Verlags-Anstalt, München
- [622] SOROKIN, PITRIM A. (1962): Social and Cultural Dynamics. Volume Four. Basic Problems, Principles, and Methods. The Bedminster Press, New York, New York

- [623] SOROKIN, PITRIM A. (1962): Social and Cultural Dynamics. Volume Three. Fluctuations of Social Relationships, War, and Revolution. The Bedminster Press, New York, New York
- [624] SOROKIN, PITRIM A. (1962): Social and Cultural Dynamics. Volume Two. Fluctuations of Systems of Truth, Ethics, and Law. The Bedminster Press, New York, New York
- [625] SOROKIN, PITRIM A. (1962): Social and Cultural Dynamics. Volume One. Fluctuations of Forms of Art (Painting, Sculpture, Architecture, Music, Literature, and Criticism). The Bedminster Press, New York, New York
- [626] SOROKIN, PITRIM A. (1948): Krise našeho věku. Tiskařské a vydavatelské družstvo československého obchodnictva v Praze, Praha
- [627] SPENGLER, OSWALD (1997): Člověk a technika. Příspěvek k jedné filozofii života. NEKLAN, Praha
- [628] SPENGLER, OSWALD (1994): Súmrak Západu. In: Souvislosti. Revue pro křesťanství a kulturu č.1/1994, Praha
- [629] SPENGLER, OSWALD (1922): Der Untergang des Abendlands. Umrisse Einer Morphologie der Weltgeschichte. Erster Band. Gestalt und Wirklichkeit. C.H.Beck'sche Velagsbuchhandlung Oskar Beck Munchen, Munchen
- [630] SPENGLER, OSWALD (1922): Der Untergang des Abendlands. Umrisse Einer Morphologie der Weltgeschichte. Zweiter Band. Welthistorisch Perspektiven. C.H.Beck'sche Velagsbuchhandlung Oskar Beck Munchen, Munchen
- [631] STEINMULLER, KARLHEINZ (2008): Wildcards – Preparing for the Unpredictable. In: TAN HONG NGOH, EDNA-TIANG BOON, HU (editors) (2008): Thinking about the Future. Strategic Anticipation and RAHS. Volume published in conjunction with the second International Risk Assessment and Horizon Scanning Symposium 2008. RAHS Risk Assessment and Horizon Scanning, National Security Coordination Secretariat, Singapore, S. Rajaratnam School of International Studies, Nanyang Technological University, Singapore
- [632] STEINMULLER, KARLHEINZ (2003): The Future as Wild Card. A Short Introduction to a New Concept. Z_punkt GmbH, Buro fur Zukunftsgestaltung Essen and Berlin, Berlin
- [633] STEINMULLER, KARLHEINZ (Herausgeber) (1997): Grundlagen und Methoden der Zukunftsforchung. Szenarien, Delphi, Technikvorausschau. WerkstattBericht 21. Sekretariat fur Zukunftsforchung, Gelskirchen
- [634] ŠULC, OTA (1987): Prognostika od A do Z. SNTL, Praha
- [635] ŠULC, OTA (1986): Integration of scientific forecasts: Methodology for integration of scientific forecasts in the process of national science policy making. In: Technological Forecasting and Social Change. Volume 30, Issue 3, November 1986
- [636] ŠULC, OTA (1976): Abeceda prognostiky. SNTL, Praha
- [637] ŠULC, OTA (1973): Futures research in Czechoslovakia. In: Futures. Volume 5, Issue 6, December 1973
- [638] ŠULC, OTA (1970): Problémy výzkumu budoucnosti. Názory na futurologii ve světě a u nás. Praha: Institut poradenství při Čs. komitétu pro vědecké řízení
- [639] ŠULC, OTA (1969): Předvídání a společenské vědy. In: Sociologický časopis č. 4 / 1969
- [640] ŠULC, OTA-ZEMAN, MILOŠ (1969): Futurologický slovníček. Praha: Státní knihovna ČSR, Ústřední ekonomická knihovna
- [641] TAN HONG NGOH, EDNA-TIANG BOON, HU (editors) (2008): Thinking about the Future. Strategic Anticipation and RAHS. Volume published in conjunction with the second International Risk Assessment and Horizon Scanning Symposium 2008. RAHS Risk Assessment and Horizon Scanning, National Security Coordination Secretariat, Singapore, S. Rajaratnam School of International Studies, Nanyang Technological University, Singapore
- [642] TAVISS, IRENE (1969): Futurology and the problem of values. In: International Social Science Journal. Futurology. UNESCO, Paris, Volume XXI, Number 4, 1969
- [643] THORHAUG, ANITRA (2010): The Future of the Western Hemisphere. In: NOVÁČEK, PAVEL-SCHAUER, THOMAS (Editors) (2010): Learning from the Futures. 2010: Palacký University, Olomouc, 230 str., str. 127 – 131, ISBN 978-80-244-2682-2
- [644] TIRBENGREN, JAN (coordinator): RIO Report. Reshaping the International Order. A Report to the Club of Rome. E. P. Dutton, 1977, ISBN-10 0091290511, ISBN-13 9780091290511
- [645] TOFFLER, ALVIN-TOFFLEROVÁ HEIDI (2002): Válka a antiválka. Jak porozumět dnešnímu globálnímu chaosu. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha
- [646] TOFFLER ALVIN-TOFFLEROVÁ HEIDI (2001): Nová civilizace. Třetí vlna a její dusledky. Nakladatelství Dokořán, Praha
- [647] TOFFLER, ALVIN-TOFFLER, HEIDI (1996): Foreword: Five Billion Futurists. In: Kurian, George Thomas, Molitor Graham T. T. (editors): Encyclopedia of the Future. Volume 1. Macmillan Library Reference USA, Simon and Schuster Macmillan, New York, New York
- [648] TOFFLER, ALVIN and HEIDI (1993): War and Anti-War. Survival at the Dawn of the 21st Century. Little, Brown and Company, Boston, New York
- [649] TOFFLER, ALVIN (1992): Šok z budoucnosti. Vydavatelství a nakladatelství Práce, Praha
- [650] TOFFLER, ALVIN (1990): Powershift. Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of the 21st Century. Bantam Books, New York
- [651] TOFFLER, ALVIN-MCHALE, JOHN (1987): The Future and the Functions of Art: A Conversation Between Alvin Toffler and John McHale. In: Leonardo, Vol. 20, No. 4, 20th Anniversary Special Issue: Art of the Future: The Future of Art
- [652] TOFFLER, ALVIN (1980): The Third Wave. William Morrow and Company, Inc., New York
- [653] TOFFLER, ALVIN (1975): The ECO-SPASM Report. A Bantam Books, New York
- [654] TOFFLER, ALVIN (editor) (1972): The Futurists. Random House, New York, New York
- [655] TOFFLER, ALVIN (1972): Introduction. Probing Tomorrow. In: TOFFLER, ALVIN (editor) (1972): The Futurists. Random House, New York, New York
- [656] TOFFLER, ALVIN (1970): Future Shock. Random House, Inc., New York, New York

- [657] TOYNBEE, ARNOLD J. (1995): Studium dějin. Práh, Praha
- [658] TOYNBEE, ARNOLD J. (1963): A Study of History. Abridgement of Volumes I - VI by D.C.Somervell. Oxford University Press, London, New York, Toronto
- [659] TOYNBEE, ARNOLD J. (1957): A Study of History. Abridgement of Volumes VII - X by D.C.Somervell. Oxford University Press, London, New York, Toronto
- [660] The Art of Forecasting. A brief introduction to thinking about the future From the World Future Society. World Future Society, Bethesda, Maryland, 1996
- [661] The Future. An Owner's Manual. A brief overview of the study of the future and the services of the World Future Society. World Future Society, Bethesda, Maryland, 2002
- [662] VASCONCELOS, ALVÁRO DE (Herausgeber) (2011): Perspektiven fur die Europäische Verteidigung 2020. Mit einem Vorwort von Catherine Ashton. Europäische Union Institut für Sicherheitsstudien. Paris, ISBN 978-92-9198-186-1, 224 str.
- [663] VASCONCELOS, ALVÁRO DE (Editor) (2011): What ambitions for European defence in 2020 ? Preface by Javier Solana. Second Edition. The European Union Institute for Security Studies. Paris, ISBN 978-92-9198-158-8, 196 str.
- [664] VESTER, FREDERIC (2002): Die Kunst vernetzt zu denken. Ideen und Werkzeuge für einen neuen Umgang mit Komplexität. Ein Bericht an den Club of Rome. Deutscher Taschenbuch Verlag, München, ISBN-10 3423330775, ISBN-13 9783423330770
- [665] VESTER, FREDERIC (1999): Die Kunst vernetzt zu denken. Ideen und Werkzeuge für einen neuen Umgang mit Komplexität. Ein Bericht an den Club of Rome. Deutsche Verlags Anstalt (DVA), Stuttgart, ISBN-10 3421053081, ISBN-13 9783421053084, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, ISBN-10 3423330775, ISBN-13 9783423330770
- [666] ZAKOWSKI, JACEK (2004): Obavy a naděje. Rozhovory o budoucnosti. Mladá fronta, Praha
- [667] ZAMJATIN, JEVGENIJ (1989): My. Odeon, Praha
- [668] ZEMAN, MILOŠ (2005): Jak jsem se mylil v politice. Ottovo nakladatelství, Praha
- [669] ZEMAN, MILOŠ (1998): Varovná prognostika. Kniha, která v roce 1991 nevyšla. Nakladatelství Horizont, a.s., Praha
- [670] ZEMAN, MILOŠ (1992): Post-totalitarian transition: risk and opportunity. In: Futures. Volume 24, Issue 2, March 1992
- [671] ZEMAN, MILOŠ a kol. (1981): Modelování společenských systémů metodou KPM. Sportpropag, Praha
- [672] ZEMAN, MILOŠ (1974): Remarks on teratological forecasting models. In: Technological Forecasting and Social Change. Volume 6
- [673] ZEMAN, MILOŠ (1969): Futurologie v přítomnosti. In: Sociologický časopis č.1/1969
- [674] ZEMAN, MILOŠ (1969): Futurologický zborník II. Futurologická společnost, Praha
- [675] ZEMAN, MILOŠ (1968): Futurologický zborník I. Futurologická společnost, Praha
- [676] ZUNG, THOMAS T.K. (editor) (2001): Buckminster Fuller. Anthology for the New Millennium. St. Martin's Press, New York, NY 2001, ISBN 0-312-26639-1
- [677] YAMAGUCHI, KAORU (1990): Fundamentals of a New Economic Paradigm in the Information Age. In: Futures, December 1990
- [678] WACK, PIERRE (1985): Scenarios: Shooting the Rapids. In: Harvard Business Review, November – December 1985
- [679] WACK, PIERRE (1985): Scenarios: Uncharted Waters Ahead. In: Harvard Business Review, September – October 1985
- [680] WAGAR, W. WAREN (2004): H. G. Wells. Traversing Time. Wesleyan University Press, Middletown, Connecticut
- [681] WAGAR, W. WAREN (2002): The Open Conspiracy. H. G. Wells on World Revolution. Introduction by W. Warren Wagar. Praeger Studies on 21st Century. Praeger, Wesport, Connecticut, London, UK
- [682] WAGAR, W. WAREN (1992): A Short History of the Future. Second Edition. Afterword by Immanuel Wallerstein. Adamantine Studies on the 21st Century. Adamantine Press Limited, London, UK
- [683] WAGAR, W. WAREN (1992): The Next Three Futures. Paradigms of Things to Come. Foreword by Edward Cornish. Adamantine Studies on the 21st Century. Adamantine Press Limited, London, UK
- [684] WAGAR, W. WAREN (1991): The Next Three Futures. Paradigms of Things to Come. Greenwood Press, Westport, Connecticut
- [685] WAGAR, W. WAREN (1983) : H.G.Wells and Genesis of Future Studies. In: World Future Society Bulletin, January / February 1983
- [686] WALLERSTEIN, IMMANUEL (1992): Afterword. In: WAGAR, W. WAREN (1992): A Short History of the Future. Second Edition. Afterword by Immanuel Wallerstein. Adamantine Studies on the 21st Century. Adamantine Press Limited, London, UK
- [687] WASKOW, ARTHUR I. (1969): Forward: 1999. In: JUNGK, ROBERT-GALTUNG, JOHAN (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- [688] WASKOW, ARTHUR I. (1972): Towards a democratic futurism. In: TOFFLER, ALVIN (editor) (1972): The Futurists. Random House, New York, New York
- [689] WEIZSÄCKER, ERNST ULRICH VON-HARGROVES, KARLSON-SMITH, MICHAEL (2010): Faktor Funf. Die Formel für nachhaltiges Wachstums. Unter Mitarbeit von Cheryl Desha und Peter Stasinopoulos. Droemer Verlag, München, ISBN 5783426274866
- [690] WEIZSÄCKER, ERNST ULRICH VON-HARGROVES, KARLSON „CHARLIE“-SMITH, MICHAEL H.-DESHA, CHERYL-STASINOPoulos, PETER (2009): Factor Five. Transforming the Global Economy through 80% Improvements in Resource Productivity. Earthscan, London, UK, Sterling, Virginia, ISBN 9781844075991

- [691] WEIZSÄCKER, ERNST ULRICH VON-YOUNG, ORAN-FINGER, MATTHIAS with BEISHEIM, MARIANNE (editors) (2005): Limits to Privatization. How to Avoid Too Much of a Good Thing. A Report to the Club of Rome. Earthscan, London, UK, Sterling, Virginia, ISBN 1844071774
- [692] WEIZSÄCKER, ERNST ULRICH VON-LOVINS, AMORY B.-LOVINS, L. HUNTER (1998): Factor Four. Doubling Wealth, Halving Resource Use. The New Report to the Club of Rome. Earthscan, London, UK, Sterling, Virginia, ISBN-10 1853834068, ISBN-13 978-1853834066
- [693] WEIZSÄCKER, ERNST ULRICH VON-LOVINS, AMORY B.-LOVINS, L. HUNTER (1997): Factor Four. Doubling Wealth, Halving Resource Use. The New Report to the Club of Rome. Earthscan, London, UK, Sterling, Virginia, ISBN-10 18538340761998, ISBN-13 978-1853834073, Allen and Unwin, Sydney
- [694] WEIZSÄCKER, ERNST ULRICH VON-LOVINS, AMORY B.-LOVINOVÁ, L. HUNTER (1996): Faktor čtyři. Dvojnásobný blahobyt - poloviční spotřeba přírodních zdrojů. Nová zpráva Římskemu klubu. Ministerstvo životního prostředí ČR, Praha, Vysoká škola baňská - Technická univerzita, Ostrava 1996
- [695] WEIZSÄCKER, ERNST ULRICH VON (1994): Earth Politics. London, New Jersey: Zed Books Ltd., 1994
- [696] WELLS, HERBERT G. (2002): The Open Conspiracy. H. G. Wells on World Revolution. In: WAGAR, W. WARREN (2002): The Open Conspiracy. H. G. Wells on World Revolution. Introduction by W. Warren Wagar. Praeger Studies on 21st Century. Praeger, Westport, Connecticut, London, UK
- [697] WELLS, HERBERT G. (1989): The Discovery of the Future. Edited by Patrick Parrinder. PNL Press, London
- [698] WELLS, HERBERT G.: (1940): The New World Order. Whether it is attainable, how it can be attained, and what sort o world a world of peace will have to be. Martin Secker and Warburg, Ltd., London
- [699] WELLS, HERBERT G. (1935): The Shape of Things to Come. The Ultimate Revolution. Hutchinson and Co. (Publishers) LTD. London MCMXXXV
- [700] WELLS, HERBERT G. (1922): A Modern Utopia. Bernhard Tauchnitz, Leipzig
- [701] WELLS, HERBERT G. (1922): Moderní utopie. Nakladem Gustava Voleského knihkupce a nakladatele v Praze na Královských Vinohradech, Praha
- [702] WELLS, HERBERT G. (1913). The Discovery of the Future. B. W. Huebsch, New York, New York
- [703] WELLS, HERBERT G. (1913): The Future is as Fixed and Determinate as the Past. In: The New York Times, March 30, 1913
- [704] WELLS, HERBERT G. (1902): The Discovery of the Future. A Discourse Delivered To The Royal Institution on January 24, 1902 by H. G. Wells, B.Sc. T. Fisher Unwin, Paternoster Square, London
- [705] WELLS, HERBERT G. (1902): Anticipations of the Reactions of Mechanical and Scientific Progress upon Human Life and Thought. Chapman and Hall, London, Harper and Brothers, New York
- [706] WELLS, HERBERT G. (1987): Wanted - professors of foresight ! In: Futures Research Quarterly 3, No.1 (Spring), 1987
- [707] WILBER, KEN (2010): Stručná historie všeho. Praha, Kroměříž: Triton, ISBN 378-80-7387-307-3, 376 str.
- [708] WILBER, KEN (2001): A Theory of Everything. An Integral Vision for Business, Politics, Science and Spirituality. Boston, Massachusetts: Shambhala Publications, Inc., ISBN 1-57062-855-6
- [709] WILLIAMS, J. D. (1986): The Compleat Strategyst. Being a Primer on the Theory of Games of Strategy. With Illustrations by Charles Satterfield. Dover Publications, Inc., New York, New York
- [710] WILLIAMS, J. D. (1965): The Compleat Strategyst. Being a Primer on the Theory of Games of Strategy. Revised Edition. McGraw-Hill, New York, New York
- [711] WOHLSTETTER, JOHN (2010): Herman Kahn: Applying His Nuclear Strategy Precepts Today. Hudson Institute, Wahington, D. C., October 2010
- [712] WOHLSTETTER, JOHN (2010): Herman Kahn: Public Nuclear Strategy 50 Years later. A Compendium of Highlights from Herman Kahn's Works on Nuclear Strategy. Hudson Institute, Wahington, D. C., September 2010
- [713] 50 Years Of Looking Forward. In: RAND Review. Special Commemorative Issue. 50 Years of Looking Forward. Fall 1998, Vol. 22, No. 1

ADRESA AUTORA

Ing. Ivan KLINEC, Ekonomický ústav SAV, Šancová 56, 81105 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: ivan.klinec@gmail.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.